

Parti från Kyrkogatan. Foto: K. G. Arrbäck

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

JULBLAD

1948

19:de årgången

Upplaga: 300

Numera får man ha 8000 kronor på varje sparkassebok
2000 kronor kan uttagas omedelbart utan uppsägning

Välkommen till

Skandinaviska Banken - Kumla

Vi rekommendera oss

vid Julinköpen:

Frukt (god sortering), Nötter, Konfektyrer m. m.
Omtyckta kaffeblandningar (även i skrin), Konserver, lagrad Ost m. m.

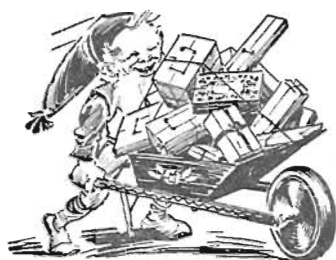
Frans Ericssons Speceriaffär
Telefon 700 55

Allt i modern

Hårvård!

Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres

Maggies DAMFRISERING
Stationsgatan 22. Telefon 706 32

Gör
Julaffärerna i

Strömzéns
GARN- & TRIKÄFFÄR

AFFÄRSHUSET

Stenevägen 43

Specier, Diverse Tel. 703 98, 704 99
Charkuteri 704 99

Eric Ericson - Kumla

Herrar Skofabrikanter!

Praktisk nyhet!

Inga trasiga lock i skohyllorna om Ni använder
med förstärkningsband till Edra skokartonger

PeTe
lock

Rådfråga ÖREBRO LITHOGRAFISKA AKTIEBOLAG, ÖREBRO - Tel. 173 22

När det gäller
SPECERIER

Hardmos
Specierier

Tel. 703 64

MATFRÅGAN
till Jul

ordnar sig både BILLIGT

och BRA om inköpen

göras hos

Lithells

KUMLA-HALLSBERG

Ebba Lundholm TAPISSERI- & KORTVARUAFFÄR

Telefon 702 06

Rekommenderas för julinköpen!

Värme- och Sanitära installationer

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisledning, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres av

ABMFÄRDEN
RÖRLEDNINGSENTREPRENÖRER

Kontor o. lager: SVEAVÄGEN 6, KUMLA - Tel. 71180, 70317
Av Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör
Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Tankar inför Julen

Av Kyrkoadjunkt E. Thunholm

*"Stjärnan från Betlehem
leder ej bort men hem."*

Viktor Rydberg.

När julen nalkas, vilja vi ånyo leva oss in i dess höga innebörd. Vi vilja inrikta oss på dess firningsämne. Till Betlehem, till barnet i krubban gå våra tankar. Vi kunna ej underlåta att på nytt företaga vallfärden dit.

Där vilar han, vår Herre, som ett litet barn i krubban. Han är ej omgiven av bländande prakt. Ej var det honom förunnat att födas i ett furstligt palats eller ens en enkel människoboning. I ringhet kom han till oss och i ringhet vandrade han sedan ibland oss.

Vi känna en förunderlig värme i hjärtat vid tanken på honom, som för vår skull blev fattig. Men att han så blev, förutsätter att han var rik. Han kom från en värld, där fattigdomen är okänd. Där var han rik. Där var han, sin faders enfödde son, kringvärd av en oförliknelig prakt och härlighet.

Så har ett under skett. Den Evige har gjort sitt inträde i tidens och timlighetens värld. Han har tagit sin boning bland människor samt funnit för gott att i jordisk skepnad framträda ibland oss. Han har gjort vår sak till sin. Han har öppnat för oss nya perspektiv.

Löftesstjärnan från Betlehem lyser alltjämt vägen. Dess strålar gå genom tid

och rum fram också till vår tid och våra bygder. Även om icke alla äro omedelbart villiga att låta sig ledas i dess ljus, lyser den dock fortfarande med oförminskad kraft.

Försåvitt vi skola komma rätt och hålla rätta kursen, kan vårt livs farkost ej låta sig ledas av vilken stjärna som helst. Vi måste träffa ett val samt komma till en uppgörelse och avgörelse i själens ödesfråga. Skall vår färd över livets hav genom tidens natt sluta väl, måste vi helst redan tidigt taga in den rätta kompassriktningen samt hålla oss till den enda rätt ledande stjärnan.

På jorden råder oro och ångest. Visst förefaller det, som om vår arma jord vore helt omsluten av tvivlets och ondskans dimmor. Men är det mörkt omkring oss och ibland oss, är det desshellre av nöden att ljustillförseln säkras. Till att bana väg för ljuset äro vi kallade.

Låt oss därför på nytt samlas till andakt och tillbedjan! Låt oss tro på honom, som är Guds härlighets återsken och hans väsens avbild! Låt oss ledas av honom, som själv är både sanningen och ljuset!

Stjärnan från Betlehem leder ej bort men hem.

Prins Eugen hos "Närkingarna" och på Sannahed

Sällskapet Närkingarnas i Stockholm 10-årsdag den 24 februari 1940 fick en särskild glans därigenom, att dess främste hedersledamot, den under förra året bortgångne Hertigen av Närke, Prins Eugen, då hedrade Sällskapet med sin närvaro. Minnet av denna strålande fest i Grand Hotells spegelsal, då flera av medlemmarna hade äran att bli föreställda för den ädle och folkkäre fursten, är med tacksamhet bevarat icke blott i Sällskapets protokoll utan även i medlemmarnas hjärtan.

Det är för Kumla julblad en ära att i sina spalter bereda plats dels för prinsens porträtt och för en bild från 10-årsjubiléet, som viltnar om den populäre Närkes-hertigens intresse för sin provins, dels för en liten Sannahedshistoria av Saxon, i vilken prinsens förmåga att genom ett oskyldigt skämt »ta» även enkelt folk framträder på ett roande sätt.

Inledningsvis skall här lämnas en kort presentation av några av personerna på bilden från festen. Vid prinsens sida sitter aftonens föredragshållare, den beryktade geologen och frejdade forskningsresanden, hedersledamoten av Sällskapet, professor J. Gunnar Andersson, född i Knista i Närke 1874. Till höger om denne se vi Sällskapets dåvarande ordförande, ombudsmannen hos Folkpartiet Gunnar Hammarlund, f. 1877 i Glanshammar och död i Stockholm 1943. Damen i sidenklänningen är fru Augusta Cassel, f. Reuterswärd på Stjärnsund. Sällskapet står i särskild tacksamhetsskuld till denna sin donatrix. Vid fru Cassels sida sitter till höger Sällskapets nuvarande ordförande, direktören hos Saxon & Lindströms Förlags A.-B. Edvard Lindström, f. 1877 i Sköllersta. Damerna till höger om honom äro fru Linnea Hammarlund och fru Anna Lindström.

På andra sidan mittgången se vi i första raden två styrelseledamöter: Fru Signe Eriksson från Göllunda, på ett hedrande sätt verksam för Sällskapets sommarbarn, samt Sällskapets betrodde kassör, föreståndaren för Sjömanshemmet, sjökaptenen L. J. Larsson, född i Stora Mellösa 1878. Tyvärr saknas på bilden följande tre styrelseledamöter: Sällskapets vice ordförande, den lärde och avhållne rektorn vid »Södra Latin» Nils Lundqvist, f. i Viby 1875 och dotterson till prosten Falk i Kumla; dess minnesgoda sekreterare, fröken Valborg Sundblad från Örebro, samt den viltbereste kaptenen och motorspecialisten John Nerén, född i Stora Mellösa 1871, vilken allt

emellanåt sörjer för att det kära Närkesmålet hålles vid liv under sammanträdena.

Av övriga synliga medlemmar i Sällskapet må nämnas följande: den sedermera bortgångna doktorinnan Schwieler från Örebro, skicklig pianist och på sin tid av Saxon, Sällskapets stiftare och förste ordförande, kallad Sällskapets »klockare»; hon synes snett till höger om förulnämnda fru Lindsiröm. Sedermera framlidne grosshandlaren Adolf Larsson från Kumla synes närmast ovanför ordföranden Hammarlund. Ett äldre par snett till vänster ovanför prins Eugen äro den om Sällskapets väl angelagne, år 1947 bortgångne urmakaren A. G. Jansson från Lerbäck med fru. Till vänster om herr Jansson synes den likaledes 1947 avlidne fabrikören J. W. Fäntling, född i Vintrosa 1867.

Och nu till Saxons *Sannahedshistoria* om Prinsen och husarbeväringen. Som bekant var hertigen av Närke överste vid K. Livregementets Husarkår. I yngre dagar vistades prinsen allt emellanåt på Sannahed och var där mäktigt populär även bland manskapet, ty han var — som Saxon uttrycker det — »den gemenesle öfvern ve hela regementet», d. v. s. högfärd var honom främmande.

»Det berättas», säger Saxon, »att prins Eugen gick och hälsade på i läften hos beväringarna, pratade och skämtade med dem, som han vore »e vanlige människa». Sadant tager närkingarna, som knappt hala något såsom högfärd, varom deras rika och originella ordspråks- och ordstävsskatt bär vittne.

Välkomna och köp

blommor till julbordet!

TELEFON 70253

Fylota Handelsträdgård

Ernst Ericsson

Beställningar av kransar och buketter mottagas

Från Sällskapet Närkingarnas 10-årsfest i Stockholm 1940

En dag satt prinsen inne i ett lätt och talade med en bevärning, en stadig lerbäckspojke, vilken höll på att smörja kräsel med spickefläsk, som han i ljocka skivor med en jättefällkniv skar ur en medförd skinka. Plötsligt blev bevärningen utkallad. Prinsen passade då på att sloppa fällkniven i sin ficka. Då bevärningen återkom, saknade han den och såg sig sökande omkring.

»Vad tittar du efter?» sporde prinsen.

»Fällkniven», löd bevärningens svar, medan han fortsatte att söka.

»Du ser så märkvärdigt på mig som skulle du miss-tänka mig för att ha tagit den», sade prinsen.

»Å, bevara mig för att säga något sådant», svarade bevärningen. »Men då vet ja', att um ja' vari hemsamten i tälte', så hade ja' hatt kniven kvar».

Prinsen skrattade, tog fram kniven och belönade det fyndiga svaret med en blank silverkrona.

Ja, sådan var han, närkeshertigen och den kunglige husarofficeren. Han skall sent glömmas. Vid hans jorda-

färd fanns bland mängden av blommor också en krans från »Närkingarna».

Sällskapet Närkingarna i Stockholm sammanträder i allmänhet tre eller fyra gånger om året. Ibland företagas gemensamma utflykter. Genom välvilligt tillmötesgående från Prins Eugen bereddes för några år sedan Sällskapets medlemmar tillfälle att under sakkunnig ledning bese tavelgalleriet på Valdemarsudde, vilket som bekant numera tillhör staten och liksom huvudbyggnaden är tillgängligt för allmänheten. Som regel inledas sällskapets sammankomster numera med supé vid långbord; därpå följer ett föredrag, vanligen närkesbetonat, sång och musik samt till slut sällskapslåg samvaro med dans. Antalet medlemmar uppgår f. n. till 150. Till Stockholm inflyttande närkingar göra skäl i att både i eget och Sällskapets intresse anmäla sig till medlemskap.

Henning Julin.

Har Ni Edra pengar placerade

till högsta ränta?

Det allmänna ränteläget är för närvarande lågt. Det är då av största vikt att ha pengarna placerade till högsta möjliga ränta. Det får man i sparbanken — för närvarande 2½ %. Upp till 30.000 kr. kan Ni sätta in på Er sparbanksbok, och Ni låser inte pengarna, utan kan disponera dem, när de behövs efter uppsägning eller mot viss avgift omedelbart.

KUMLA SPARBANK ger högsta — tar lägsta ränta

Öppet: Månd.—fred. 10—14. Lörd. 10—13. Filialen i Hällabrotter: Torsd. 15,30—17,30

CARL FR. SUNDVALLS FÖRSLAG TILL NY KYRKA I KUMLA

Ett bidrag till Kumla kyrkas byggnadshistoria

I fjolårets julblad redogjordes för det förslag till ny kyrka i Kumla, som conducteuren *Henric Måsbeck* på anmodan av kyrkoherden Franzén upprättat på våren 1818, men som vid granskning hos Kungl. Överintendents-ämbetet befanns icke fylla berättigade anspråk i arkitektoniskt avseende och därför heller icke kunde hos Kungl. Maj:t förordas till godkännande.

Arkitekten och hovintendenten *Carl Fr. Sundvall*, som i överintendentsämbetet handlagt granskningsärendet, upprättade då på tjänstens vägnar ett nytt förslag, här återgivet i bilderna 2, 3 och 4. Ur hans »ödmjuka promemoria» i ärendet till överintendenten må anföras följande:

»Hvad Kumla kyrka angår har jag med dess kyrkoherde, herr Professor Franzén, meddelat min tancke, genom en terminerad Esquisse, jag honom tillsändt, denna har blifvit uppvisat i Sockenstämman, och fullkomligt svarat till hvad församlingen åstundar. För att begagna gamla Grunden, som är god och fördelaktig, och de däruppå varande fasta Telgstens¹⁾-murarna, har jag så mycket möjligt varit följt densamma, och hvilken grund utgör ungefär hälften af hela omkretsen, härutinnan har jag således varit af enahanda tancka med den insände Ritningen (Måsbecks), men uti Elevation²⁾ och genomskärningen vida skilt mig därifrån. - - - - Jag har således istället för en illa använd Colonnade³⁾ till Rotonde⁴⁾, med en därpå varande dome⁵⁾ som är kostsam, disponerat colonnerne till En nef⁶⁾, hvarigenom ey allenast en anseelig högd åstadkommes. utan ock mera lättnad och Solidité vinnes vid Constructionen af byggnaden; den af mig projecterade Dome kommer endast att figurera utvändigt⁷⁾. I stället för Torn, som är så litet passande till ingång för ett herrans Tempel, har jag anbragt den vida mindre kostnaden af fyra Pilléer⁸⁾ med en Fronton⁹⁾, som har något mera anstän-

Bild 1.

Carl Fredrik Sundvall
1754—1831

Efter Wertmüllers porträtt på Akad.
för de fria konsterna, Stockholm.

digt, detta har jag med så mycket större anledning kunnat gjort, som Församlingen har ett gammalt och i godt stånd varande gråstens Torn i grannskapet af kyrkan som för Ringningen kan begagnas».

I juni 1818 överlämnade överintendentsämbetet till K. Maj:t för approbation Sundvalls förslag, som också i nåder gillades den 7 juli 1818. Konung Carl XIV Johans namnteckning på fasadritningen, bild 2, vittnar därom.

Liksom Måsbecks förslag präglades den 64-årige sengustavianen Sundvalls projekt av tidens nya stilriktning: *klassicismen*. Hans korskyrkas utformning i plan, bild 3, var i sina huvuddrag — liksom Måsbecks — betingad av önskemålet att i möjligaste mån utnyttja den gamla kyrkans yttermurar. Den föreslagna portiken i väster — mot landsvägen — och den halvcirkelformade sakristian i öster liksom ock frånvaron av torn bidrogo i hög grad till den klarhet i planen,

som utmärker Sundvalls förslag gent emot Måsbecks. Den förre har dock ej visat några trappor till läktarna. Såsom genomskärningen, bild 4, visar, hade Sundvall åt interiören givit en betydande resning, cirka 18 meter i huvudskeppet. Den även i övrigt rikt tillmätta höjden beredde möjlighet till läktare och därmed till ökat platsantal. Detta är ej uppgivet, men kan uppskattas till 1500, varav cirka 500 på tre läktare

Det vore av intresse att veta, om Sundvall, innan han upprättade sitt förslag, hade haft tillfälle att i verkligheten se Kumla märkliga medellidskyrka och klockstapel, den forna kastalen. Om så varit fallet — vilket man dock knappast kan hålla för troligt — kunde lösningen av byggnadsproblemet i dess helhet så mycket som på Sundvall berott möjligen kommit att gå i en helt annan riktning; kanske i den, som biskop Tingstadius rekommenderade 1812: en helt ny och för Kumla och Hallsberg gemensam kyrkobyggnad på annan plats, eventuellt vid Sannahed. Förslag till ombyggnad av Hallsbergs gamla kyrka förelåg nämligen samtidigt med Kumlaförslaget. Om genom en samgång Kumla gamla kyrka kunnat bevaras åt framtiden, får emellertid icke tagas för givet. Dåtidsens brist på pietet, då det gällde värden av byggnadsminnesmärken, var påfallande och belyses klart genom den framställning, som Serafimerordens Gille avlät till K. Maj:t omkring 1800 om tillstånd att riva

- 1) Med »telgsten» avses här tydligen sådan kalksten, som användes för byggnadsändamål, varemot med »kalksten» avsågs råmaterialet för kalktillverkning.
- 2) *Elevation*, här höjdritningen.
- 3) *Colonnade*, rad av kolonner.
- 4) *Rotonde*, rundbyggnad.
- 5) *Dome*, kupol.
- 6) *En nef*, »skeppet» i en kyrka.
- 7) Vid en jämförelse mellan fasad och sektion finner man, att detta ej skulle låta sig göra.
- 8) *Pilléer*, pelare.
- 9) *Fronton*: Triangelformigt gavelkrön.

Varför plågas av ischias, ryggskott, reumatism

när Ni inte behöver det?

KUMLA FYSIKALISKA KLINIK

har möjlighet att hjälpa Er. Massage, Sjukgymnastik, Medicinska bad, Värmebehandling, Kvartslampa, Kortvågsbehandling, Fotvård m. m.

OBS! Skodsborgsmetod

Kvinnlig och manlig avd.

Tider efter beställning telefon 710 49

Elsa och Kåre Sörum

Utexam. sjukgymnaster

Bild 2. Fasad mot väster.

Efter originalritning i Landsarkivet i Uppsala.

och försälja kyrkoruinerna i Visby, vilka Gustaf III donerat till orden. Det var dock väsentligen genom hovintendenten Sundvalls vakna intresse, konstnärliga omdöme och arkeologiska kunskaper samt genom hans inflytande i K. Överintendentsämbetet som den tillämnade vandalismen i Visby förhindrades.

År 1818 hade 20 år förflutit sedan Kumla församling på allmän sockenstämma fattade beslut om ny kyrka. Efter kriget 1808—09 och 1813—14 hade landet åter fred. Nagra oöverkomliga ekonomiska hinder syntes heller icke ha mött för Kumlas del. Av K. Maj:t gillade ritningar förelägo. Man hade försäkrat sig om råmaterial för kalkbränning och hade t. o. m. för flera år sedan beställt takspån. Ändå tvekade man. Och lät ytterligare 10 år förgå, innan man gick från ord till handling. De offentliga aktierna lämna inga besked om orsaken till det nya och långa uppskovet, men i ett bevarat personligt brev av den 4 april 1828 från Franzéns efterträdare, *prosten Kjellin* i Kumla, till hans »Hedersbror», sekreteraren Bohm i Överintendentsämbetet, får man veta sanningen: »församlingen har aldrig tyckt om denna ritning af hovintendenten Sundvall.»

Och det var kanske i verkligheten ej så förvånansvärt, att det tornlösa förslag, som K. Maj:t i Sundvalls ritningar nu förelagt församlingen till efterföljd och som denna säkerligen fann »torrt», föga stämde överens med Kumlaböndernas önskemål och uppfattning. Denna senare vilade självfallet på starka och sunda intryck av den för dem kära, urgamla och pittoreska men tyvärr skröpliga och otillräckliga sockenkyrkan med dess »vittkringskådliga» eleganta tornspira, formad på 1600-talet av en av deras egna, bonden *Sigge Månsson* i Sörby. Herrarna i Stockholm kunde tänka sig en tornlös kyrka enligt tidens arkitektoniska modejournal. De mäktiga bönderna i Kumla kunde det ej.

Tornfrågan kom också till synes i Kjellins brev, där det såges: »Den urgamla sönderfallande murade klockstapeln skulle då (d. v. s. om kyrkan bleve tornlös) stå kvar — eller om en ny, murad eller af trä skulle byggas, är intet som upplyser. Imedlertid behöfver detta gamla monument all rifvas, helst stenar tid efter annan falla ut — och naturligtvis tycks väl, att, när en ny kyrka blifver, också torn för klockorna blifver deruti eller derpå.»

Man önskade alltså en kyrka med torn och Sundvalls förslag av 1818 var definitivt ur räkningen. Ty kompromisser med Sundvall voro från hans sida uteslutna. Det var också först 1826, när nya, djärva och i viss mån självrådiga krafter började göra sig gällande i sockenstämman, som kyrkobyggnadsfrågan åter togs upp. Om det byggnadsförslag — det Lundmarkska — som då upprättades och som vann församlingens men ej K. Överintendentsämbetets gillande och som därför heller icke genomfördes, hoppas jag få berätta i Kumla julblad 1949.

Om *Carl Fr. Sundvall* må avslutningsvis lämnas följande meddelanden. Född i Karlskrona 1754, blev han faderlös 1759. Med hjälp av morbrodern, överintendenten *Carl Fredrik Adelcrantz*, fick han en värdad och målmedvetet inriktad uppfostran. 1767 inskrevs han i kadettkåren och förkovrade i dess skola sina kunskaper i matematik och mekanik. 1770 kom han till Stockholm och fick där under morbroderns insiktsfulla ledning utveckla

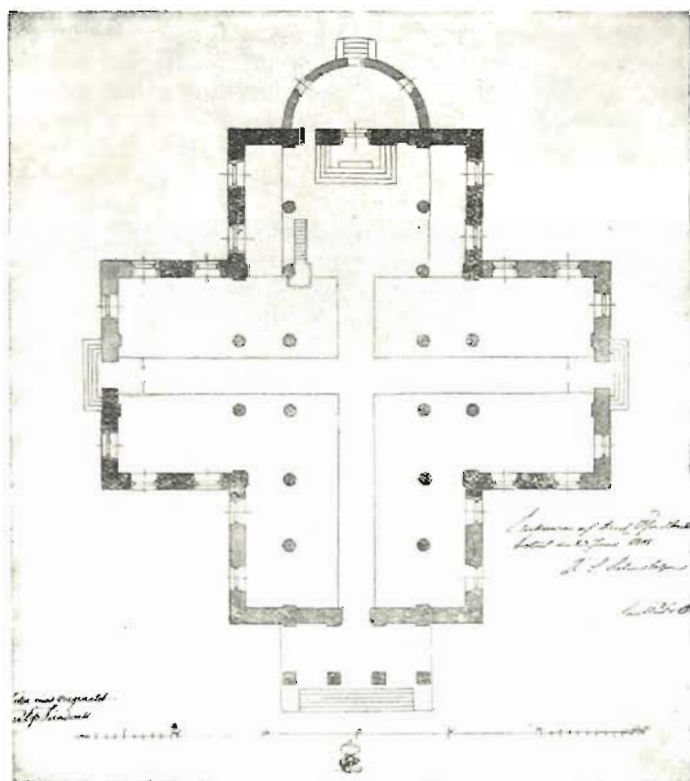

Bild 3. Planritning. Mörkare partier markera kvarblivande murverk från den gamla kyrkan.

Efter originalritning i Kungl. Byggnadsstyrelsen.

Nyvelius

LINOLEUMMATTOR - FERNISSA - TAPETER
SJUKVÅRDS- OCH FÖRBANDSARTIKLAR

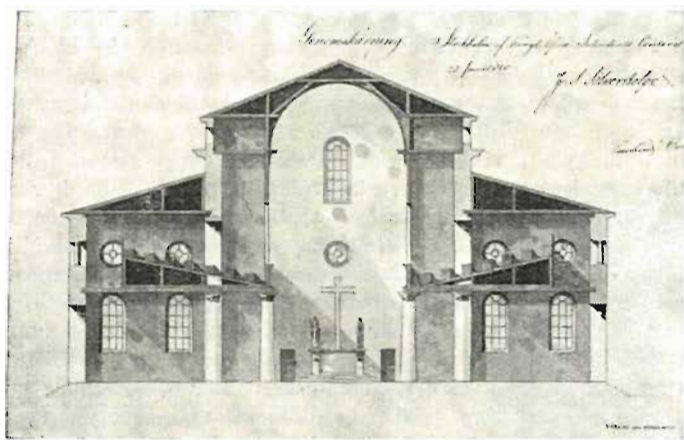

Bild 4. Genomskärning sedd mot koret
Efter originalritning i Landsarkivet i Uppsala.

sina konstnärliga anlag. Som så många av dåtidens arkitekter gjorde S. sina första praktiska rön inom facket i fortifikationens tjänst. 1774 fick han fullmakt som ord. konduktör vid K. Överintendentsämbetet. På anmodan av K. Bränneridirektionen gjorde han ritningar till flera av de sorgligt ryktbara kronobrännerierna. Genom Adelerantz' beordring och delvis på hans bekostnad fick S. därefter tillfälle att under 8 år, 1783—91, bedriva grundliga arkitekturstudier i Paris och Rom, de två senaste åren med statsunderstöd. 1788 blev han löjtnant i fortifikationen och ledamot av konstakademien samt 1792 hovintendent; som sådan fick han några uppdrag av Gustaf III. På ämbetets vägnar utförde S. ritningar till kyrkor, rådhus och skolhus i Sverige och Finland. Hans mest betydande uppgift var Universitetsbiblioteket i Uppsala 1819. Ett par honom anförtrodda privata uppdrag, Stjernsunds slott i Närke och Skottorps i Halland, anses utgöra prov på det bästa, som svensk empire åstadkommit. 1815 utarbetade S. förslag till ett jättekomplex i Stockholm, avsett att inrymma både garnisonssjukhus och undervisningsanstalt för Karolinska institutet. Ekonomiska skäl hindrade projektets genomförande. Ännu 1828 var S. verksam inom Överintendentsämbetet och åtnjöt där högt anseende. I konstakademien blev han vice preses och direktör för arkitekturskolan 1824. Han avled i Stockholm 1831.

Henning Julin.

Tidigare artiklar om Kumla kyrka ha varit införda i julbladet under följande rubriker:

- 1945 »Templum Kumlense. Ett bidrag till Kumla gamla kyrkas historia.»
- 1946 »När Kumla planerade ny kyrkobyggnad för 150 år sedan. Ett bidrag till den nuvarande kyrkans byggnadshistoria.»
- 1947 »Henric Måsbecks förslag 1818 till ny kyrka i Kumla. Ett bidrag till Kumla kyrkas byggnadshistoria.»
- 1947 »Mera om Kumla medeltidskyrka. Nyfunnen ritning ger definitivt besked om kyrkans plan före rivningen 1828.»

Samtliga dessa artiklar författade av Henning Julin.

Var och när i Kumla?

Minnesgoda Kumlabor och andra ha välvilligt hjälpt till att identifiera nio stycken i fjolårets julblad återgivna, Nordiska Museet tillhöriga bilder av äldre allmogebbyggelse. Red. lämnar här en sammanställning av svaren.

1. F. soldaten Kumfelts stuga (av reveterat timmer) på »Kumlamalmen», nordväst om kyrkan vid Södra Kungsvägen. Stugan revs omkring år 1910.

2. Troligen uthus till nr 3. Rivet omkring år 1918.

3. Konrad Larssons stuga vid Ängvägen i Kumla. Uppförd 1770. Riven år 1934. Trädet ännu kvar.

4. Smeden Billgrens stuga vid Ängvägen i Kumla. Bebos ännu av B:s 92-åriga dotter Ida Billgren. Stugan flyttades till Ängvägen i slutet av 1850-talet.

5. Längst till vänster skymtar nr 4. Därnäst åt höger smeden Billgrens uthusbyggnad. Och längst till höger ett kyrkstall, tillhörigt Petter Olsson i Brånsta, Johan Larsson i Hörsta och Lars Jonsson i Södra Mos. Såväl kyrkstallet som Billgrens uthus revos 1913.

6. Anders Olssons gård i Kumla by, längst åt sydöst. Det äldsta huset användes på sin tid av manskap från Sannahed vid skjutövningar. Flera hål hade ursågats i väggarna. Husen revos omkring 1910. Marken tillhör numera Gustaf Pettersson, Kumla by. En son till Anders Olsson var fanjunkaren Lars Anell.

7. Manbyggnaden till häradsdomaren Lars Pärsson i Blacksta gård. Gården har varit i släktens ägo sedan gammalt. Det finns anledning antaga att kyrkovärden »Bengt i Blacksta» på 1400-talet var en förfader. Huset finns ännu kvar.

8. Manbyggnaderna på Torp gård i Sköllersta socken.

9. Trots stora ansträngningar har det ej lyckats red. att identifiera denna gård. Det är tänkbart att bilden liksom nr 8 är från annan socken.

Dir. Gösta Berg i Nordiska Museet har benäget meddelat, att bilderna tillhöra en samling, som på sin tid hopbragtes såsom förarbete till det år 1909 utgivna bokverket Svenska allmogehem av direktören Gustaf Carlsson.

Ett särskilt tack vill red. framföra till järnvägstjänsteman Arvid Sännell, som lämnat värdefulla uppgifter och f. ö. visat stort intresse för bildernas identifiering.

Äldre årgångar av Kumla Julblad

önskas köpa. Några ex. fr. 1936, 1941, 1944 och 1946 finnas ännu kvar hos utgivaren å Kumla Tryckeri.

Bengtsons Herrkonfektion

TELEFON 701 82

G O S S K L Ä D E R

H E R R K L Ä D E R

A R B E T S K L Ä D E R

Från
Stockholm

till

Kumla.

Kumla Julblads utgivare har bett mig att skriva om hur jag fann staden Kumla, när jag flyttade hit från Stockholm.

Jag vill göra honom till viljes, ty en förutvarande stockholmares intryck kan kanske ha sitt intresse för nuvarande och framtida läsare av vår hembygdspublication.

Vilket år jag första gången besökte Kumla minns jag inte nu, men jag kommer ihåg, att mitt ärende var att hålla föredrag om nykterhetslagstiftningen. Mötet hölls i Vega-lokalen, och en fjärdingsman var där, tydligen Emil Larsson. Vidare minns jag, att när min värd, pastor Georg Magnusson, följde mig till tåget vid avresan, så var det några kommunalmän, som led-sagade en utredningsman beträffande spörsmålet om Kumla municipalsamhälles eventuella ombildning till stad. Föga anade jag då, att det utredningsärendet skulle komma att få betydelse för mig personligen.

Nåväl, 1942 kom jag till Kumla igen, först för att uppvakta som sökande, sedan för att tillträda kommunalborgmästartjänsten.

Bland de första intrycken vill jag nämna, att kommunalförvaltningen föreföll mig att ha det mycket trångt

och ganska mörkt i rummen på nedra botten i västra gaveländan av huset Hagendalsvägen 1. Men när Manfred Johansson följde mig upp till Gottfrid Carlson och Ragnwald Nilsson på Kumla Skofabrik, så visade han mig tomten, där det planerade stadshuset skulle ligga. Varmbadhusets exteriör gjorde ett gott intryck. det minns jag. Fylsta skolhus föreföll nog stort men slitet och gammalmodigt. Överläraren Ekdahl verkade dock vara mannen, som skulle kunna genomdriva en renovering eller ett nybygge, när blott tiderna bleve bättre.

Att det var krig i världen märktes på flera sätt. Militären hade tagit hela Vega-lokalen och en del av Fylsta skola. När Magnusson skulle följa mig till stadsfullmäktigeledamoten Arvid Sännell uppe i järnvägens godsmagasin, rastade en kulspjutetropp på torget, och den tilldrog sig pastorns intresse mera än vad jag just då ansåg mig ha tid till. På Kumla hotell fanns det officerare, och på Hallsbergs station gick det en beväpnad soldat kring det centrala ställverket.

Det första jag fick göra vid tjänstetillträdet på sommaren 1942 var att medverka med ett anförande vid den av folkskolestyrelsen anordnade festen med

EDVIN JANSSON

Rörledningsfirma

Solhemsgatan 16 C, Kumla

Telefon 70190

Värme-, Vatten- och Avloppsledningar, VC och Pumpanläggningar
Reparationer av alla slags rörledningar utföres omsorgsfullt o. billigt

KOSTNADSFÖRSLIG PÅ BEGÄRAN

Parti från Kumla torg

anledning av att 100 år hade förflutit sedan den första folkskolestadgan tillkom i vårt land. Det var en vacker söndag, och festplatsen vid Kumla-sjön gjorde ett starkt intryck på mig. Allra första gången jag såg den var en rätt så mörk kväll i sällskap med fru Greta Magnusson vid första besöket i Kumla några år tidigare. Då var det vackert med kulörta lyktor, men det var svårt att då få en totaluppfattning om sjöområdet. Men jag minns, att jag redan från början var imponerad av att man hade kunnat åstadkomma en så pass stor och bra sjö.

Något som jag fann anmärkningsvärt var systemet med boxar och box-n:r. Bristen på gatuskyltar och gatunummer kändes besvärlig. Jag fäste mig också vid att dörrarna till våningar och lägenheter i regel saknade brevlådespringor.

Ett annat karaktäristiskt drag föreföll vara att så många här i Kumla stad och socken har bött så länge här. Ett mycket stort antal är som man säger »barnfödda» här» Troheten mot hembygden är med andra ord stor i orten. Även sådana, som inte är födda här, har ofta vuxit samman med bygden i påfallande hög grad.

På de senaste åren har ju många nya flyttat in till vår trakt, särskilt norrlänningar och estländare. Men de mångåriga kumlingarna dominera alltjämt.

Dock har det tydligen funnits en tid, då många övergav Kumla-bygden. Det märks på att överraskande många familjer här i nejden har släktingar i Amerika och Canada.

Självfallet fäster sig en nykomling vid att frikyrkligheten är relativt stark i Kumla. Jag uppmärksammade särskilt, att flera personer i ledande ställning inom kommunalförvaltningen och i näringslivet var frikyrkoman. Men även statskyrkan har trogna män och kvinnor kring sig här i bygden.

Ett särskilt glädjeämne fann jag i att Kumla inte hade något utskänknings- eller utminuteringsställe för alkoholdrycker. Omsider fann jag dock, att helnykterhetstankens förankring inte var så kraftig som det i förstone kunde synas.

I språkligt avseende är det ett och annat, som har frapperat mig, och jag har nedtecknat åtskilligt, som jag funnit säreget mot vad jag hört på andra håll. Se här ett par exempel: Jag har vant mig vid att säga hektar, här säger man vanligen héktar. Närkingen (åtminstone Kumla-bon) säger »rusta» en lägenhet, medan stockholmaren använder ordet reparera. »Gå vägen» är ett uttryck, som jag inte var van vid. »Det skall nog gå vägen» betyder: det skall nog ordna sig, det skall nog lyckas.

Ett annat säreget språkuttryck är enligt min mening »han blev död» istället för »han dog». Likaså orden bortikring och trälilig. Exempel: »Det är nog så efter vad man hör folk talar bortikring.» »Jag vill flytta, för frun till min hyresvärd är så trälilig.»

Avståndet mellan Hallsberg och Kumla var mindre än nybörjaren tänkte sig. Vid mitt första besök här satt jag med böcker och föredragsmanuskript upplagda i kupén, då konduktör'n förkunnade Kumla, och det var knappt att jag hann av med mitt gepäck. Jag var inställd på Sannahed först.

Det är flera som inte trott att staden Kumla ligger så nära järnvägsknuten Hallsberg. Må det tillåtas mig att berätta en historia därom. Ett fästepar i Stockholm beslöt sig för att låta sig vigas i stadshuset i Kumla, eftersom de kände mig och bröllopsresan skulle bli till Värmland. När tåget stannat i Kumla, var det till en början ingen av dem som steg av. Men så fann jag att åtminstone hon var med, sent medveten om att vigselorten var uppnädd. Han, ja han var på toaletten. Tåget var försenat, och resgodslastningen tycktes strax vara klar. Sekunderna var dyrbara. En vigsel utan brudgum låter sig inte verkställa, inte ens en borgerlig vigsel. Hon avdelades att banka på toalettdörren, medresenärerna i kupén ombads genom fönstret att föra ut resgodset, och därefter inriktade jag mig på att hejda tågklararen. Ja, det hela gick bra, om än dramatiskt.

Men den känsliga fästmon var böjd att ta detta missöde som ett dåligt omen. Därför aktade jag skäligt att i mitt tal för brudparet försöka motverka den tolkningen. Jag talade några ord om hur gott och bra det är när äkta makar kan bistå varandra i trångmål och när de i brydsamma stunder kan behålla lugnet samt i vart fall efteråt ha en försonande syn på om motparten företagit sig något obetänksamt. Jag sade även något om att vi då och då erinras om värdet av att vara två tillsammans på resan genom livet. Äktenskapet lär ha blivit lyckligt.

Ja, stockholmare har mycket att lära i Kumla.

Axel Axelman.

Gör pengarna trygga

Gör pengarna räntebärande

Avsätt en reserv

för Edra framtidsplaner

för oförutsedda utgifter

för älderdomen

Öppna räkning i

Svenska Handelsbanken

Egna fonder: Kr. 255.000.000

Kontor i Kumla: Köpmangatan 10

Ester Bergholm-Ståhlberg
1881—1947

Minnen och intryck

från Kumla-Åbytorp 1901-1906

För Kumla Julblad
av Ester Ståhlberg

Nedanstående intressanta och välskrivna artikel skrev författarinnan 10 dagar före sin död 1 maj 1947.

När seklet var ungt och jag själv var 19 år kom jag, fylld av glada förväntningar och ljusa drömmar, till min första plats som lärarinna i Kumla. Mina förväntningar blevo ej svikna och de ljusa drömmarna blevo levande verklighet.

Den första bekantskapen i Kumla blev prosten Axel Per Falk. Han var sådan som man tänker sig att en rar, gammal prost ska vara. Hans maka prostinnan Lotten Falk, född Tiselius, var en idealisk värdinna i ett öppet, gästfritt prästhem, där man från första dagen kände sig hemma och var välkommen. Sonen, Johannes Falk, var också mycket omtyckt som v. pastor och systemn fröken Hanna Falk var en älsklig personlighet, i vars hem man trivdes väl. Hon brukade ofta bjuda på de finaste hembakta tunnrån och ofta fick man ett paket med sig hem av denna raritet. Av prosten Falk fick jag ett gott råd vid början av min verksamhet. Det rådet har jag haft nytta av och försökt praktisera vart jag kommit, ty det gäller icke endast närkingar fast det ursprungligen var sagt om dem. Rådet lyder så: »Närkingarna förefalla i början litet tröga och styva, men, om du går dem till mötes, så komma de dig till mötes, och de är trofasta och en kan få vänner för livet». — Det var så sant, som det var sagt. Vi gingo varandra till mötes, och hjärtan och hem öppnades för den unga, ensamma lärarinnan, och än i dag, när jag nu är gammal vorden har jag vänner kvar i Kumla, fast de flesta äro borta, men i ljust minne bevarade.

I prostgården hade jag också en vän i sjuksköterskan Ottilia Sandén. Det var inte många socknar på den tiden, som hade sjuksköterska till sin tjänst, men det

var också prostens Falks verk. Den stora prästgårdsbyggnaden kallades »Vitan», ty den var vit. Flygeln var gul och kallades »Gulan». Där bodde Ottilia Sandén, och där brukade jag övernatta om det blev sent på kvällen efter utfärder i grannskapet och efter örebrofärder. Det är mycket som är dyrbart och kärt, som man måste lämna under årens lopp, men minnet av trofast vänskap lyser som klara stjärnor under natten. En sådan strålande stjärna blev Hulda Hedberg, som 1903 kom till Kumla kyrkskola. Hon var en älsklig, självutgivande personlighet, som blev älskad av alla och inte minst av sina kamrater. Fast jag flyttade 1906 blev vår vänskap fördjupad, vi skrevo ofta till varandra och träffades ibland, och gemenskapen gav alltid rik behållning. »Låt mig icke bärgas förrän min själ är mogen», bad hon. I lidandets skola fick hennes själ sin mognad, och alla som stodo henne nära fingo se ett strålande exempel på hur en kristen hjälte går mot döden med det eviga livets hopp och förtröstan i sitt hjärta.

Min skola var förlagd till missionshuset Betania och tillhörde Byrsta skolområde. Småbarnen från Åbytorp, Långgälla och Stenebacken, i allmänhet omkring 30 st., uppdelade i 2 klasser gingo i Betania, barnen från Åby, Byrsta och Järsjö gingo i Byrsta lilla skolhus, och deras lärarinna var min goda vän och kamrat Agda Nykvist, nu Åcrantz. Alla småskolebarnen fingo sen gå till »storskolan» i Byrsta, där Jac. Jansson var lärare.

Han var en lärare av Guds nåde och en vän och kamrat som få. Hur han kunde räcka till för allt och för alla är svårt att förstå. Han kunde sätta sig in

HOLMSTRÖMS LINNEMAGASIN

TELEFON 71025

Specialaffär för linnevaror och sängkläder

Kvalitetsvaror till låga priser

Missionshuset Betania, Abytorp
I början av 1900-talet småskola

i olika människors förhållande på ett förunderligt sätt. Många voro de som kommo till honom för att få råd och hjälp och sällan gingo de ohjulpna därifrån. En levande och fast gudsfuktan var det som bar upp hans starka och kloka personlighet, och för kamraterna var han ovärderlig. Hemmet var alltid gästfritt och öppet, och hur den lilla lönen av 700 kr. om året kunde räcka till att ta emot alla, som gingo ut och in i det hemmet, är en gåta. Men det var ju till största delen hans duktiga hustrus förtjänst.

Lärarpersonalen m. fl. hjälpte till i söndagsskolan, och varje torsdagskväll samlades vi i Byrsta lilla skolahus, där vi hade textutredningar. Vi byttes om och hade textutredningen var sin gång och samtalande sedan om innehållet. Men det var Jac. Janson, som alltid gav oss en rik och djup inblick i textens innebörd. Han var också den givne ledaren i Mellersta Närkes lärarförening av S. A. F. Det var en upplevelse att träffa alla kamraterna på en gång. De voro 20 st., uppdelade på 8 skolrotar. Vi hade sammanträden 2 gånger om året. Då brukade lärarfamiljen på platsen för sammanträdet bjuda på middag och småskollärarinnan på kaffe. Vi hade så trevligt tillsammans och lärariska diskussioner om skolarbetet. Jag kan inte minnas att vi en enda gång diskuterade lönefrågan, men det är ju möjligt. Om vi hade begärt högre lön, så kanske det hade gått för oss som det gick för några småskollärarinnor i Småland. De frågade vördsamt om de inte kunde få en liten löneförhöjning, men en av skolrådets medlemmar reste sig upp och sade: »Se på lärarinnorna! De så icke och skörda icke heller och insamla icke i lador, men icke ens Salomo i all sin härlighet var klädd som en av dem. Inte behöver de någon löneförhöjning». Det blev också avslag på lärarinnornas begäran. Vad var då lönen i början av 1900-talet? Jo, en småskollärarinna hade 300 kr. om året + bostad och ved. I Kumla var det 10 % lönetillägg, alltså 330 kr. + 35 kr. till ved. Lönen fick man kvartalsvis i efterskott. Det

blev omkring 90 kr. i kvartalet. Förunderligt nog gick det rätt så bra att leva på, ty anspråken voro mycket små och givmildheten var stor och ofta var man bortbjuden. En lärarinna var välkommen överallt, och ingen tänkte på att hon skulle bjuda igen. Sen tillbringade man ju fyra månader så gott som kostnadsfritt, så länge man hade föräldrahem eller släktingar. Men när det började lida mot slutet av kvartalet så fanns det inga pengar, inte ens till frimärken. Då brukade jag skriva en hel bunt med brev under sista veckorna och ta dem med mig till stationen, då lönen skulle hämtas och då köpa frimärken och posta dem. Så var det för många lärarinnor. Men skulder var man rädd för. Aldrig ett öres skuld för mat och kläder, när det nya kvartalet bröt in med sina 90 kr. Nästan allting var ju också så billigt och drygt och välsignat. Mjölken kostade 9 öre l. och hämtades hos Karl-Erik Johansson i Iånggälla. Det var gott mål, och ofta följde en färsk brödkaka och några ägg med. Alla voro så snälla och ville dela med sig, och jag tog emot det med glädje och njöt av tillvaron. Resorna voro också billiga. En sjöresa från Örebro till Stockholm kostade 5 kr., likaså resan från Stockholm till Gävle. Det var förstas däckspats. Men vad gjorde det! Det gick precis lika fort som på den dyraste platsen, och naturscenerierna voro lika vackra och man fick ju tillåtelse att gå vart man ville på båten.

Den allt överskyggande lönen och glädjen var dock arbetet bland barnen i skolan. Ända från barndomen hade det varit min dröm att få bli lärarinna, och när drömmen blev verklighet så överträffade den alla förväntningar. Finns det väl något annat kall, som kan skänka en sådan glädje? Finns det väl någon vackrare syn, när man en morgon kommer in i sitt konungarrike och möts av strålände barnaögon och känner deras förväntansfulla glädje och undran över vad dagen kan ge? Finns det någon bättre jordmån att så ut den goda säden uti? Finns det någon som kan ta emot, och som kan ge en sådan lycka och rikedom som en klass rara småbarn? Förvisso icke, ty om man älskar sitt kall och ger ut sig själv, ja, då har man funnit ett av lyckans tempel. Då blir det sol och helg över vardagens möda och livets högtidsstunder. Men lyckans tempel finnes på många ställen, på nära håll och långt borta i hemmet och familjen, i vänners krets, i naturens sköte och sist och först i Guds gemenskap. Det gäller att gå på upptäckarfärd, söka och finna.

En tacksamhetens tanke går till alla Abytorpsbor, som ännu äro kvar och som gjorde livet ljusst och rikt för mig, alltifrån välkomstfesten 1901 till bröllopfesten i Betania sommaren 1906. En välgångsönskan till alla forna elever.

Äldre fotografier

från Kumla stad och socken önskar KUMLA
JULBLAD låna eller köpa

SUNDBERG & OLSONS

Torget, Kumla / Telefon 70844, Bost. 70290, 71164

Foto-GRAFISKA

PORTRÄTT / SERIEFOTO / Utför och försäljer allt FOTOGRAFISKT

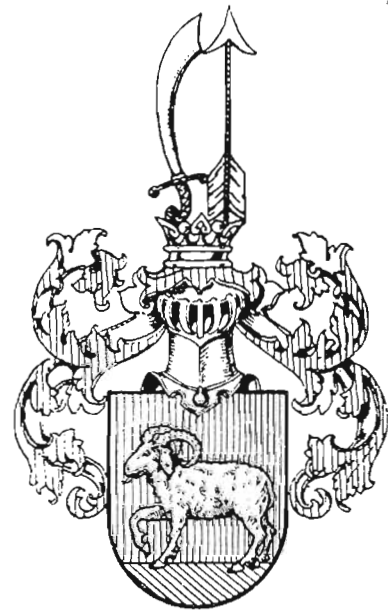
BARANOFFS RYTTARE.

KRING EN MINNESTAVLA I KUMLA KYRKA.

Minnestavla av kalksten.
Storlek 41x42 cm.

I Kumla gamla kyrka, riven 1828, pryddes väggen invid altaret av den här avbildade minnestavlan. I den nuvarande kyrkan har den som bekant fått sin plats nere vid dörren. Ger man sig tid att släva igenom inskriften, vill man gärna veta något mera om de långväga nattvardsgästerna den 29 oktober 1676, än som kan utläsas av den folkligt enkla versen, i vilken rimnöden tvingar till oväntade accenter och huvudpersonens namn, såsom framgår av det följande, förvanskats till oigenkännlighet. Den historiskt intresserade frågar helt visst: »Vart tågade det finska regementet? Vem var överste Clas von Baron? Vilka voro Martinus Sawonius och Hans Peders son? När kom minnestavlan till? Vad betyder den latinska omskriften?»

Ätten Baranoffs vapensköld

Kyrkobeskrivningarna lämna inga upplysningar. Betänker man så, huru fort en tradition förvanskas och dör, finner man antagligt att väl 150 år förgått, sedan kyrkfolket i Kumla kunde stå en spörjande till tjänst med korrekta svar på de nämnda frågorna. Allsedan jag 1945 i detta blad tecknade några drag ur den gamla kyrkans historia, har jag känt mig manad att försöka locka av minnestavlan dess hemligheter.

Vart tågade regementet? Förste arkivarien i Riksarkivet fil. dr Walfrid Enblom, vilken jag haft förmånen att få rådfråga, förmodade att de finska ryttarnas rast i Kumla kunde stå i samband med den svenska arméns uppmarsch till slaget vid Lund den 4 december 1676. Denna förmodan visade sig vara riktig.

Namnet *Clas von Baron* var det svårare att komma till rätta med. Adelskalendrar och annan genealogisk litteratur gävo ingen ledning. Efter en tid meddelade mig emellertid dr Enblom, att det ju vore tänkbart, att versmakaren, vem han nu var, av glömska eller missförstånd förvrängt det riktiga namnet och att detta möjligen kunde vara Baranoff*). En år 1675 utnämnd estländsk överste *Claus Johan Baranoff* förekommer nämligen i riksarkivets register över skrivelser från »Militära chefer i svenska

armén». Estland tillhörde som bekant vid denna tid det svenska stormaktsväldet.

Jag fick nu en känsla av att jag förts in på rätt spår, att jag funnit »låset». Nu gällde det att också finna nyckeln, d. v. s. att få reda på om denne Baranoff med finska ryttare varit i Kumla i oktober 1676. Och några månader senare fick jag verkligen ett avgörande bevis på att så varit fallet. I Landsarkivet i Uppsala fann jag nämligen ett i Sännersta (i Kumla) den 27 okt. 1676 daterat brev från Claus J. Baranoff till landshövding Fleming i Örebro angående hans ryttares nattvardsgång påföljande söndag. Genom detta brev, som här återges såväl i faksimil och tyskt tryck som i svensk översättning, var namnfrågan löst. Minnestavlans *Clas von Baron* hette i verkligheten Claus Johan Baranoff.

Brevet i tyskt tryck.

»Wohl Gebuhrner Herr Landshöfdding.

Weilen Morgen der Sontag, ist billig dass man den lieben Gott herrtzlich dienet, dero halben Sich auch Ein theil meiner Reuter morgen dem Hr. Christo zu Seinem Heiligen Abendmahl, zu Ein ver leiben, befunden, welche hochheil: Anliegen so zu Ihrer Seelen Heil und Seelig Keit gereuhrt, nicht Entgönnen kann, Also ist mit dieses an meinen Hoch geehrten Herren Landshöfdding Mein dienstfreundl. Ersuchen, Er wolle Mier den Gefallen Erweisen des weilen wie oben Erwehnet Ein Theil Meiner Reuter Morgen Geliebtes Gott Communiciren wollen, und auch der Schleunige March denen Reutern Pferden allso abgemattet,

*) Ryskt adligt namn med tonvikt på mellersta stavelsen och härlett av det ryska ordet baran = får. Bilden av en bagge förekommer f. ö. i ätten Baranoffs vapensköld.

GUST. JOHANSSONS ÅKERI

TELEFON 701 16

Rekommenderas!

Alla slags transporter till humana priser

Körningar till och från Örebro varje dag

dass derer Zwene Gestern Hinterblieben, und annoch Viele zum march untauglich Vorhanden dass, Ich nebst Selbigen biss auff morgenden Tag, da Ich Stille liegen werde, völlige Unterhaltung bekommen möge, Ich will also den Montag so Gott will, gewiss von Hier aufbrechen und den March mögligster maassen wieder beschleunigen, Himil Gott empfohlen. Verbleibe nach freundlichen Gruss.

Des Wohlgebohrnen Hr Landshöfwding
Dienstwilliger
Diener
Claus J. Baranoff

Sonnersta d 27 october
Anno 1676.»

Brevet i faksimil.

Brevet i översättning.

»Välborne Herr Landshövding.

Då det är tillbörligt, att man i morgon söndag av hjärtat dyrkar den gode Guden, åstunda en del av mina ryttare att i morgon bli delaktiga av Sin Herre Kristus

i Hans heliga nattvard, vilken högheliga angelägenhet i den grad berör deras själars frälsning och salighet att den icke kan förmenas dem. För den skull riktar jag alltså till Eder, min högt ärade Herr Landshövding denna min vördsamma anhållan att Ni täcktes visa mig den ynnesten, emedan, som ovan nämnts, en del av mina ryttare i morgon vilja deltaga i den heliga nattvarden. Då dessutom den snabba marschen så utmattat ryttare och hästar att två av dem i går blevo efter och dessutom många ännu äro odugliga till marsch, varför (eg. så att) jag jämte dessa skulle vilja fullt återhämta oss till följande dag då jag skall ligga stilla, så ämnar jag alltså om Gud så vill, bestämt bryta upp härifrån om måndag och i möjligaste mån påskynda marschen. Anbefallande Eder Gud förbliver jag med vänlig hälsning Eder, Välborne Herr Landshövdingens hörsamma

tjänare

Claus J. Baranoff

Sonnersta den 27
oktober 1676.»

Av riksregistraturet framgår, att överste Baranoff i september 1675 erhöi Carl XI:s uppdrag att »till Rijkzensienst uti Finland värfwa en Esquadron till häst af 400 ryttare och densamma uti dhe destinerade och förordnade kvarter och Mönsterplatser sammanföra, saml och sedan till dhe Orther marchera och föra, som Wij godt och nödigt finne och honom beordrandes warda».

Delta uppdrag var en detalj i den riksomfattande mobilisering av stridskrafter, som den då ännu icke 20-åriga konungen under detta bekymrens och olyckans år fann påkallad för att möta det danska hotet mot faderns, Carl X Gustaf, verk. Ett år senare, hösten 1676, finna vi Baranoff och hans finska ryttare på svensk mark, nämligen på Stora Karby gästgivaregård i Össeby-Garns socken 2½ mil norr om Stockholin. Av allt att döma hade regementets landstigning skett vid Tuna herrgård norr om Trälhavet. På den nämnda gästgivaregården mönstrades regementet den 7 oktober 1676 av generallöjtnanten C. Danckwardt-Lillieström. Det var sammanstall av utkommenderade »landtryttare» från två andra finska regementen och av »tillvärfwade» ryttare, och skulle enligt generalmönsterrullen bestå av sex kompanier med inalles omkring 550 man. I verkligheten översteg dock numerären knappast 450. För icke så få »gemena», d. v. s. meniga, är nämligen vid mönstringen antecknat »abs.» = absens = frånvarande. Anmärkningar, sådana som: liten häst, elak häst, mager häst och oduglig häst, tyda på att hästuppsättningen var mindre god. Profossen på ett kompani antecknas som bortrymd. »Qvartermästaren» på Baranoffs eget kompani »var till Stockholm efter standar».

Kompanichefer voro förutom Baranoff själv: en major, von Nettelhorst, och fyra ryttmästare: Schütz, Galles, Silverbögel och Romanowitz. Till staben hörde också regementspredikanten Hindrich Savonius*) och en ej namngiven regementsbarberare. Säkerligen fick denne även svara för läkarvården. Manskapets beväpning bestod av karbin, värja och pistol.

Datum för avmarschen söderut har jag ej lyckats finna. Läget var trängande. En dansk här om 14.000 man

*) Förnamnet var, som synes ej Martinus, som uppgives på minnestavlan.

Kumla Gummiverkstad

MANNE LARSSON

Tel. 70350, 71155

BILAR - BILRINGAR - TRAKTORRINGAR
HÄSTVAGNSRINGAR - GUMMIREPARATIONER
BENSIN och OLJOR

hade nämligen redan i juni satt sig i besittning av hela Skåne utom Malmö och även sänt trupper in i Halland, medan den svaga svenska armén var tillbakaträngd över Smålands-Blekingegränsen. Allt vad Sverige vunnit i Roskildefreden syntes stå på spel.

Regementets marschut gick över Västerås, Köping och Arboga. Örebro passerades den 27 oktober, enligt vad som framgår av landshövding Flemings rapport till konungen. — Det i Sånnersta den 27 oktober daterade brevet har i början en passus »i morgon söndag». Då enligt minnestavlan nattvardsgången ägde rum den 29, som var en söndag, är det tydligt, att brevet bort dateras den 28. Dess språk — tyska — var antagligen det enda, på vilket den esländske översten kunde göra sig förstådd av landshövdingen. Bristfällig satsbyggnad och den valhant behandlade gammaltyska kanslistilen tyda på att brevets författare icke var tysk. Handstilen är icke Baranoffs, men brevet har troligen efter hans diktamen skrivits ut av någon av regementets mönsterskrivare. Underskriften och ordet *Diener* ovanför äro dock av Baranoffs hand.

Även med kännedom om att själavården och kyrkotukten inom armén voro föremål för Carl XI:s särskilda omsorg, och strängt reglerade, får man av Baranoffs brev osökt den uppfattningen, att hans ryttares nattvardsgång i Kumla inte var någon kommendering, utan snarare det fria uttrycket för en personlig önskan, ett andligt behov hos allvarliga krigsmän, medvetna om att varje dag förde dem närmare faror och död. Kontrasten förefaller onekligen stor, om man tillåter sig en jämförelse mellan dessa ryttares frivilliga kyrkogång och ett fredstida beväringmötes obligatoriska kyrkparad i fyrkant på Sannahed 220 år senare med spända vador, militär mässingsglans och rullande trumvirvlar som framträdande moment.

Låt oss i tanken försätta oss tillbaka till den finska nattvardsgudstjänsten i Kumla kyrka för 272 år sedan: Oktoberdagen var kanske klar och kylig. Säkert var den lilla kyrkan fylld till trängsel. Regementspredikanten Savonius har vid sidan av socknens kyrkoherde, den lärde Andreas Laurentii Edsbergius, trätt för altaret och hållit skrifttalet. Solstrålar genom de båda söderfönstren ge ökad glans åt altarskåpets bilder, åt mässhakar och åt nattvardskärl. Ryttarnas uniformer, av blått kläde eller kanske snarare av älghud, utgöra dock det dominerande inslaget i stundens sällsamma färgackord.

Ljudet från avmätta steg av järnskodda kragstövlar mot kyrkgolvets gravhällar och klirret av sporrar växla under nattvardsgångens förlopp stilla och regelbundet — duk efter duk — med prästernas ord vid utdelningen av brödet och vinet:

»Meidän Herran Jesuxen Christuksen Ruumis». ¹⁾

»Meidän Herran Jesuxen Christuksen Weri»

¹⁾ Orden äro återgivna efter den av Carl XI år 1693 stadfästa finskspråkiga kyrkohandboken och betyda: »Vår Herre Jesu Kristi lekamen» och »Vår Herre Jesu Kristi blod».

När den heliga akten ändats, välsignelsen blivit läst och slutpsalmen lystnad, bege sig ryttarna styrkta i sitt innersta, till sina kvarter och tillbringa resten av dagen i stilla begrundan och vila, avbruten blott av kär omsorg om hästarna, som i morgon skola bära dem ännu några mil närmare mötet med seger eller nederlag.

Under dessa krigstider voro de ständiga inkvarteringarna en mycket tung börda för Kumlabönderna. Prosten Bellander (1632—1650) klagade för sin del över »de stora karavaner av ryttare, krigsmän och landsvägsriddare, som mycket hemsökte prästgården, där fyra allmänna stora sträckevägar löpa samman».

Enligt Baranoffs brev skulle han bryta upp från Sånnersta den 30 oktober. Den 27 november nådde han svenska arméns läger $\frac{3}{4}$ mil norr om Lund. Årstiden var kall och fuktig. I lägret ledo både folk och hästar svårt av brist på livsmedel. Förläggningen — i ris- och halmhyddor och jordkolor — var otillfredsställande. Svåra sjukdomar härjade också. »Folket dog i massa» säger en samtida skildrare.

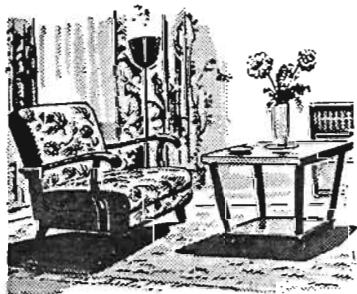
Den svenska hären utgjorde vid pass 7.000 man, varav över 5.000 man kavalleri. Motsvarande danska siffror synas ha varit 11.000 och 4.700. Ingående skildringar av slaget vid Lund 1676 finnas i arbeten av bl. a. Björnin²⁾ och Tingsten³⁾. Några ord om Baranoffs och hans ryttares insats i striden skola här sägas.

Kylan hade under flera dygn varit så stark, att svenskarna vid anmarschen under natten till den 4 december kunde på isen tåga över Löddeå. Dagen var »skön och klar» och marken snöbetäckt. Striden begynte vid $\frac{1}{2}$ 9-tiden på morgonen. Konungen hade befallt att truppen skulle fästa en halmviska i haiten till fälttecken. Fältmarskalken Helmfelt ledde det hela. Baranoffs regemente — nu reducerat till 303 man — tillhörde högra flygeln, för vilken konungen och generallöjtnant v. Fersen redo i spetsen. Redan i slagets början blev den 55-årige »tappre och oförvägne» Baranoff sårad av en kula i ena axeln och hans fyra skvadrouer förmådde lika litet som Budbergs 260 finska dragoner stå emot danskarnas kraftiga kavallerianfall utan veko tillbaka och skingrades. Ej ens konungen, som tog personlig del i striden, lyckades åter-samla dem. Svenskarnas högra flygel drev dock danskarnas vänstra på flykten och förföljde den nära $\frac{1}{2}$ mil. Vid 11-tiden voro två av Baranoffs skvadroner samlade och gingo på Erik Dahlbergs order under greve Gustaf Carlssons⁴⁾ befäl åter i elden, denna gång i centern, där f. ö. en liten »Närkes-Värmlands brigad» om 117 man hade sin plats. Även denna gång kastades Baranoffs ryttare över ända, men samlades på nytt och högg tappert in i striden. Trots att hela centern kämpade med oförliknligt mod, kunde den ej fullfölja den framgång, den till en början vunnit, utan drog sig vid $\frac{1}{2}$ 12-tiden tillbaka med

²⁾ Gustaf Björnin, Kriget mot Danmark 1675—1679, Sthlm 1892.

³⁾ Lars Tingsten. Slaget vid Lund den 4 december 1676; Karolinska Förbundets årsbok 1926.

⁴⁾ Carl XI:s halvbroder.

Möbler av välkänt fabrikat

MJUKA MATTOR m. m. Billigt och smakfullt i goda kvalitéer

Heribert Zarelius

Telefon 700 64

stora förluster. Vänstra flygeln hade efter ett par sammanstötningar avgjort drivits tillbaka.

I stridens andra skede, som började vid 1-tiden med ny slagordning, tillhörde tre av Baranoffs skvadroner den nybildade högra flygeln. I början lutade segern åt svenskarnas sida. Men medan denna gång centern och vänstra flygeln länge höllo stånd, trängdes nu den högra av fiendens övermakt redan vid första anfallet tillbaka. Omsider måste också centern och vänstra flygeln vika. Klockan var vid pass 3 em. På svenska sidan rådde nu djupt missmod och ännu saknade man varje under rättelse om konungen och den ursprungliga högra flygeln. Fienden ansåg sig också ha vunnit striden och sköt dansk lösen som segertecken.

Då, vid den inbrytande skymningen, kom räddningen. Konungen återvände äntligen från förföljelsen i spetsen för några uttröttade skvadroner. Hans oryggliga beslut blev nu att trots numerär underlägsenhet föra hären mot fienden och segra eller dö. Signalen härom mottogs med hänförelse av både befäl och manskap. Under den slutstrid, som nu följde, deltog på högra flygeln två av Baranoffs skvadroner under konungens befäl. Händelserna följde slag i slag, och de svenska vapnen anställde i den hoptryckta danska slaglinjen fruktansvärd förödelse. De danska soldaterna och ryttarna sågo nu hoppet om räddning ute. Fotfolket lade ned vapnen, och ryttarna flydde. Detta var vid 4-tiden på em. Segern var svenskarnas, och mörkret bredde sin slöja över slagfältets faser.

Förlusterna äro icke med visshet kända. I döda, sårade och fångna ha de svenska uppgivits till 2.000-3.000 man, de danska till 6.000-7.000. Några förlustlistor för Baranoffs regemente föreligga icke. Söker man bilda sig en så vitt möjligt objektiv uppfattning om dettas insatser i striden, må man taga hänsyn till den långa och forcerade »durchmarschen» från Uppland till Skåne, de svältfödda ryttarna, de matta*, finska hästarna och vedervärdigheterna i lägret dagarna före striden. I ett avseende — antalet erövrade troféer — stod dock Baranoffs regemente framför alla andra. Av 64 tagna fanor och standar kommo ej mindre än 16 på Baranoffs ryttare; därefter kom Livregementet till häst med 12 o. s. v. På grund av kolden hade emellertid de finska ryttarna gjort sig halsdukar av segertecknen och kunde först i maj påföljande år förmås att återställa dem.

Det betydelsefulla slaget vid Lund hade räddat konungen och hans här ur en kritisk belägenhet och givit dem möjlighet att stanna kvar i Skåne för fortsatta kraftmätningar. Freden med Danmark slöts som bekant först 1679.

Beträffande Baranoffs regementes vidare öden har jag ej gjort några efterforskningar. Om B. själv må i korthet meddelas följande. Han föddes 1621. Genom arv ägde han gårdar i Finland och i Estland. Han blev löjtnant vid livgardet 1646 och deltog i strider i Tyskland. Efter tjänstgöringen i Sverige blev han 1677 chef för Ingermanländska lantmilisen och slutligen lantråd i

Estland. Han dog 1686. Ätten Baranoff fortlever ännu i Baltikum, i Finland och i Sverige.

Vem var *Hans Peders son*? Vår främste kännare av äldre tiders Kumla, fil. dr J. L. son Samzelius i Uppsala, som jag tillsport, förmodar på goda grunder att han var länsman *Hans Persson i Kumla by*. Socknens mantalslängder för senare delen av 1670-talet upptaga heller icke, så vitt jag kunnat finna, någon mer med det namnet. Doktor S. har vidare meddelat, att av kyrkans räkenskapsbok 1664-96 framgår, att både Hans Persson och hans far, länsmannen Pär Nilsson i Blacksta, voro bland kyrkans större givare. Båda skänkte år 1684 vardera 6 daler till det »orgewärkie» (orgelverk), som vid den tiden insattes i kyrkan. Även vid upprepade andra tillfällen skänkte Hans Persson penninggåvor till kyrkan. Hade han inte också varit minnestavlans donator, hade han ej gärna kunnat låta hugga in sitt namn under inskriftens slutord: »som vittnar her oc hvar må sij». Intresse för kyrkan fanns tydligen i släkten. Fadern, Pär Nilsson i Blacksta, var, som dr Samzelius meddelat i sin redogörelse för *Kumla kyrkas lånerörelse 1420-1832* (Kumla sparbanks minnesskrift 1948), icke blott skallebonde, pipsmed vid gevärsfaktoret i Örebro och länsman, utan han utsågs också 1664 tillika med äldermannen vid gevärsfaktoret i Örebro Jöns Swensson i Fylsta till »Kumbla kyrkias Inspector och föreståndare». Han synes ha gått ur tiden 1686. Sterbhuset lämnade då som »testament» 3 daler till kyrkan.

Hans Persson synes år 1679 ha bott i södra gården i Kumla by. Men åren 1680-87 och 1690-94 finns han enligt jordeboken på länsmangården (d. v. s. senare nr 4). År 1680 står han också antecknad »Östan galan». Han gifte sig 1678 med Kristina, dotter till Bengt Larsson i »Mässeby», och hade med henne flera barn. Vid sommarlinget 1681 utsågs Hans Persson till fjärdingsman. Åren 1690-94 var han av jordeboken att döma länsman. Han synes ha dött i slutet av sistnämnda år.

Det är att hoppas, att i en blivande *länsmanlängd* julbladets läsare skola få fylligare upplysningar om dessa båda för sin sockenkyrka intresserade och helt visst även i andra avseenden märkliga sockenbor.

Tiden för minnestavlans uppsättande kan f. n. ej fixeras närmare än till mellan 1677 och 1694.

Vad slutligen den *latinska inskriften* beträffar, må följande meddelas. Bokstäverna I. N. I. överst på tavlan betyda IN NOMINE JESU = *I Jesu namn*. Omskriften OMNIS SPIRITUS LAUDET DOMINUM HALLELUJAH = *Allt vad ande haver love Herren, Halleluja*. (Dav. 150 psalm, v. 6)

Till doktorerna Enblom och Samzelius, vilkas anvisningar fört mig på rätt spår i mitt arbete, till kapten Belfrage i Krigsarkivet och till fru Wanda Bolte i Helsingfors, som givit mig värdefulla upplysningar samt till de svenska och tyska vänner, som bistått mig vid tydningen av Baranoffs brev och vid översättningen, riktar jag härmed ett förbindligt tack.

Henning Julin.

* Uttrycket är hämtat från Haquin Spegels skildring av slaget.

Kumla Elektriska Byrå

WALLENSTENS EFTR.

Utför alla slags Elektriska Kraft- och Belysningsanläggningar, Svagströmsanläggningar, Neonbelysningar, Reparationer av motorer och alla slags elektr. apparater

STOR SORTERING AV Modern Belysningsarmatur

Telefoner:
702 02. 701 06

En åttiofemåring Kumlaminnen

Erik Johansson
f. 1863

För Julbladets utgivare är det alltid ett nöje att träffa äldre kumlaiter och lyssna till deras berättelser om ungdomstidens Kumla. Dessa gamla — de må vara i 70-, 80- eller 90-årsåldern — äro i regel minnesgodas och tycks ha haft en strävsam uppväxttid. På eftervintern i år träffade jag samman med en sådan 85-åring, visserligen sedan många år bosatt i Örebro, men ändå ganska rotfast i Kumla. Hans namn är Erik Johansson, f. d. skomakare och skohandlare, numera välbeställd gårdsägare.

Hela veckor, som vi inte såg mor.

— Var såg Johansson första gången dagens ljus?

— I Granby 15 mars 1863. Far var nämndemansson från Hardemo och hette Johan Ersson. Mor hette Carolina Matilda Persdotter. Far arrenderade en gård i Granby, som tillhörde Lars Larsson i Södra Sanna. Honom har nog Helander hört talas om?

— Ja, han var framstående kommunalman och mycket annat. Har Johansson något att berätta från Granby-tiden?

— Nej, ty redan 1866 flyttade vi till Marka i Hallsberg. Där arbetade far i fem år hos lantbrukare Anders Ersson för 16 skilling om dagen. Vi bodde i en gammal, förfallen stuga. Det var en mycket svår tid med missväxt 1867 och 1868. Mor var hjälpgumma hos handlare Agrells i Sannahed och hos deras dotter, som var gift med färgare Pettersson i Älvbro. Det kunde gå hela veckor, som jag och mina syskon inte såg mor. Om morgnarna, när hon gick till arbetet, sov vi, och det gjorde vi också, då hon kom hem om kvällarna. Min fem år äldre syster Fia skötte hemmet. Jag var ofta hos min morfar i Berga. Där hade man det bra, fick hjälpa till att måka i lagärn och med andra sysslor. Vi lekte med Lars-Eriks i Norrby och Anders Erssons flickor. Men då flickorna var många, blev det si och så med sämjan ibland. Blev det för svårt, gick jag till morfar i Berga.

25 öres rabatt för hål på pälsen.

— Vart bar det hän efter Marka?

— 1871 blev far statkarl på Fylsta gård i Kumla. Den ägdes av Jonas Larsson i Blacksta. (Nuv. äg. Hugo Jonsson.) Där bodde vi i två år. Jag hjälpte till med att köra tröskverk hos bönderna och även med en del andra göromål och kunde på så sätt få råd att köpa mej en skinnpäl och ett par skridskor. Visst var de gamla och dåliga, men användbara. Hur mycket dessa inköp kostade, minns jag inte, men pälsen hade ett hål på ena axeln, och för detta fel fick jag 25 öres rabatt.

— Hur var det med skoltiden?

— På våren 1872 började jag i småskolan, som låg framför nuvarande kyrkskolan. Lärarinnan hette Hanna Lind-

blom och var mycket omtyckt. Hon fick sedan plats i Hallsbergs folkbank. I folkskolan gick jag hos Dreborg. Det var en lärare, som kunde sin sak. Många av mina kamrater gick ett år extra i folkskolan. Och det var ändå de duktigaste.

— Vilka var det?

— Så många kommer jag inte ihåg. Men jag minns, att bland dem var Erik Andersson i Hessleberg, Johan Gustafsson i Brånsta, Emelia Wester i Hallsberg och Lars Nilsson i Stocksäter.

Tigga sylstockar av bönderna i Södra Mos.

— Nu dominerade väl inte flickorna i lekarna på samma sätt som under Markatiden?

— Nej, i Kumla fick jag många bra kamrater. Jag gick också i Stene söndagsskola. Det var en rolig tid. I Fylsta bodde vi inte mer än ett år. Far arrenderade en soldatstuga i Södra Mos för 50 kr. i årshyra. Åter en gammal, dålig stuga! Svårt var det för far att få något över till hyran. Efter några år köpte han en stuga i Rala, som flyttades till Johan Perssons i Kumlabymark. Syllstockarna var helt förstörda av röta. Till nya stockar hade han dock inga medel. Men hedersmannen Anders Petter Andersson i Södra Mos (farfar till lantbr. Johan Johansson i S. Mos och far till framlidne kyrkovärd Lars Andersson, Kumlabymark) var fars skyddspatron. Han manade far att tigga stockar hos bönderna i byn, så skulle han utan kostnad köra hem dem. Far följde rådet och lyckades med hjälp av ett litet amorteringslån i Kumla sparbank ställa i ordning stugan. Den står kvar ännu på samma plats, Dalagatan 18.

Fyra år för endast maten.

— När började Johansson förvärvsarbetet på allvar?

— Som tolvåring blev jag vallpojke hos min farbror i Örebro. Han hade på arrende lantgården Östanborg (nu Engelbrektsgratan 19). Det var då sista huset åt Almyhålet. Stora gården sträckte sig fram till Almybäcken. Jag hade

Förlovnings- och vigselringar

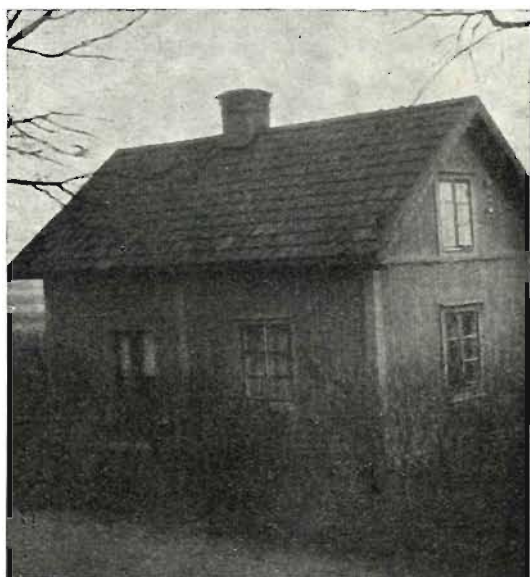
JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval Matsilver i flertal modeller. Väggar, Fickur och Arm-bandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas

A.-B. ELIAS ENGLUNDS GULDSMEDSAFFÄR

KUMLA - Telefon 70301

även förut varit vallpojke. Alla som bodde vid Södra Moskogen fick gratis låta sina djur gå på bete i skogen. Man fick dock svara för att dessa inte gick över till de andra byarnas ägor. Vanligtvis hade man blott en ko. Vid »Skrådare-Anders» ställe fanns en grind. Där fick vi pojkar turas om att hålla utkik på korna.

Det året jag var vallpojke hos min farbror, gick jag i nattvardsskola hos prosten Falk. Ofta gick jag då den nära två mil långa vägen till Kumla.

Soldalstugan i Södra Mos
(Numera Dalagatan 18)

När jag var fjorton år, fick jag plats på Erland Mollers skomakarverkstad vid Kumla station. Där var jag i fyra år och fick endast maten som betalning. Intill vårt hem bodde en husar Norell. Han hade också skomakeri. Hos honom arbetade jag en tid för 60 kronor om året och »allting fritt».

En ångerfull husar.

— Johansson var ju också husar en tid?

— Jo, det är riktigt. Det var för Via, och rusthållare var nämndeman Anders Eriksson. Husarbostället låg vid Via grindar. Detta var utdömt, och för att slippa bygga nytt gjorde man upp om en ersättning av 210 kr. Mina föräldrar satte sig bestämt emot att jag skulle bli husar. Far skrev inte heller på blanketten, som jag såsom omyndig skulle ha med vid inställelsen. Jag blev antagen ändå och fick namnet Viking. Det var en stor dag för en nittonåring, när man fick husaruniformen på sej.

— Och Johansson, förlåt Viking, var nöjd med husartjänsten?

— Någon tid, men sedan kom jag på andra tankar. På hösten 1882 flyttade en kär vän och senare ordensbroder, Anders Larsson, till Kumla station och inrättade verkstad i Skoglunda. Stället hade uppförts av förste stationskarl Vahlberg. Han påstods ha köpt stugan i Västergötland och forslat den hit med tåget. Skohandlare L. J. Pettersson och hans anhöriga ägde Skoglunda under många år. Nu har jag hört att stugan skall rivs för att lämna plats till nytt posthus. Jag hade tidigare arbetat hos Anders Larsson. När jag en dag besökte hans nya verkstad, förstod jag att L. var ense med mina föräldrar om att jag var dum, som lät

värva mig till husar. Hos Larssons hade jag trivts så bra, ty han och hans maka var verkligen goda människor, som på alla sätt ville hjälpa en fattig, obehövad arbetare. Jag föresatte mej nu att göra allt för att komma ifrån militärtjänsten och sedan återigen arbeta hos Anders Larsson. Granne till honom var kamrer Erik Larsson. Jag vände mej till honom för att få hjälp med en skrivelse till ryttmästar'n. Svaret blev, att kunde jag bara skaffa en godkänd efterträdare, så skulle jag bli fri. Den förste jag skaffade godkändes ej, fast det var en stor och grann pojke från Hallsberg. Han hade en gång burit sej illa åt mot polisen, och det hade rusthållar'n fått veta. Men en trumslagarpojke Djurberg från Hjortsberga blev antagen.

— Namnet Viking övergavs sedan?

— Ja, det fick Djurberg överta. »Viking i Via» känner åtminstone de äldre kumlaborna till. Anders Larssons var mycket glada, när jag kom dit igen. Glad var också jag att på nytt få arbeta hos en så präktig mästare. Jag stannade hos honom i sju år. Lönen var 300 kronor och »allting fritt». På den inkomsten gick det att spara en bra slant. Med två amorteringar kunde jag klara fars lån i sparbanken. När Larsson sedan flyttade över sin rörelse till Örebro, följde jag med.

Affärer med Erik Äqvist.

— Jag har hört talas om, att Johansson hade egen verkstad i Kumla på 80-talet. Är det riktigt?

— Vid mina besök hemma bad mor gång på gång, att jag skulle komma tillbaka och sätta upp egen verkstad i Kumla. Jag kunde då bättre bli ett stöd för mina fattiga föräldrar. Mor lyckades också övertala mej. Verkstaden inreddes först hemma och sköttes av mej och en bror. Allt vad vi tillverkade övertogs av firma Jonsson & Vidlund i Örebro. Deras ombud var den numera inte obekante grosshandlare Erik Äqvist. Genom nykterhetsarbetet hade vi blivit bekanta. En gång, då vi pratade om skor, bad jag honom komma hem och se på ett parti resårskor, som vi gjort på lager. Det gjorde han. Sedan de synats och funnits vara välgjorda, blev det affär av. Han föreslog, att vi skulle utöka verkstaden och anställa gesäller. Vi fick god förtjänst på skorna. Stugan kunde grundligt repareras, nya uthus byggas och tomten utökas genom markköp.

Godtemplare och blåbandist.

— Vilken nykterhetsförening tillhörde Johansson?

— 1882 gick jag på Anders Larssons rekommendation med i Natanael. Där fick jag flera uppdrag. En tid var jag kassör och var med och bildade loger i Hörsta och Folketorp. Längre fram blev jag även blåbandist, först i Kumla och sedan i Örebro. I örebroföreningen var jag länge kassör och är ännu med där som hedersledamot.

Tvättstuga för halva samhället.

— Verkstan hemma blev med tiden för trång, varför jag måste skaffa mej en rymligare. Av sergeant Anell köpte jag 1888 Vårby (nordost om Natanael). Priset var 3,300 kr. Stugan var mycket förfallen. Jag lät brädfodra den och byggde nytt uthus och lagård för tre kor. I vindsvåningen inreddes två rum till verkstad. Gesällerna var nu sex. Mest känd av dessa är C. G. Ström, som med tiden blev en av skoindustriens främste i Kumla. Nere i dalen var en vattenrik källa. Den var en bra tillgång för tvättstugan, som användes av halva samhället. Ersättningen var 50 öre pr byk.

»Så blev det för mej att lyda prästen».

— Hur länge hade Johansson Vårby?

— I nio mycket händelserika år. Vid ett blåbandssammanträde hemma hade komminister Willén med sej en bibel, som han ville sälja. I den stod det skrivet, sa han, att mannen ej bör vara allena. Så blev det för mej att lyda prästen och skaffa en hustru. Och henne såg jag första gången på

KÖP *Radio* TILL JUL!

REPARATIONER
utföras under full garanti

HÖGTALAREANLÄGGNINGAR uthyras

Marknadens förnämsta fabrikat såsom Philips, Aga, Radiola, Svenska Orion, Telefunken, Hornyphone, Marconi m. fl. demonstreras och försäljas på förmånliga villkor

Radiofirma Hjalmar Pettersson

Kungsvägen 14, Kumla - Telefon 705 91

vännerna Anders Larssons bröllop åtta år tidigare. En vacker sommardag 1890 firade vi vårt bröllop i Järsjö. Så var »Olle-Gustafs» Hanna i Järsjö äntligen min. Fjorton dar därefter flyttade hon till mej och hade med ett stort lass diverse saker och sin fars bästa ko.

Spelade bort stugan och allt han ägde.

— Finns det några minnen från gesällivets glada dagar?

— Ja, nog finns det. Ibland brukar jag på morgnarna ligga och tänka på kumlatiden och kommer då ihåg så mycket, som jag varit med om. Hos Anders Larsson arbetade jag kamrat med Per Aug. Andersson, bror till häradsdomare A. G. Andersson i Södra Sanna. En annan kamrat var John Lundvall. Aug. Andersson lever än, och vi träffas då och då i Örebro. Det var ett förskräckligt öl-drickande och kortspel på verkstäderna. Man spelade vanligtvis om öl. Under min Vårbytid brände jag upp många kortlekar. Det var inte ovanligt, att bekanta kom och hälsade på gesällerna på verkstan. Då blev det genast slut med arbetet. Kortleken togs fram, och man spelade om öl. Den som förlorade fick bjuda. De supiga gesällerna hade man inte mycket hopp om att kunna rädda. Det finns dock exempel på, att de, som i yngre år var slavar under spriten, på äldre dagar övergivit de dåliga vanorna och till och med blivit framstående nykterhets- och frikyrkomän. Men det fanns också andra exempel. En av mina bekanta hade genom energiskt sparande skaffat sej en stuga och i övrigt fått det bra. En kväll föll han för frestelsen att åter begagna brännvin. Det blev kortspel, och på kort tid hade han slösat bort allt han ägde. En skomakare hittade man på 80-talet ihjälfrusen i en snödriva. Han var känd för sina täta örebroresor, då han hämtade hela kaggar brännvin, som kamraterna hade skramlat till och som sedan fördelades i »sylvan». Det var en ölsverering öster om järnvägen, som kallades så. Nykterhetsfolket försökte få bort denna gesällernas samlingsplats och lyckades också efter många framställningar hos myndigheterna. — När jag blev gift, och rörelsen alltmer utökades, blev det mindre tid till föreningsarbete. Hemmet måste ju skötas. Så kom också barnen — fyra flickor och en pojke.

Den första skomakarstrejken.

— Hur gick det när skomakeriet industrialiserades?

— Genom fabrikenas massstillverkning blev konkurrensen hårdare. Självt fick jag ge mej ut på resor för att sälja skor. Vintern var svårast, ty då hade skohandlarna inga pengar. För att då få sälja, fick man lämna kredit och göra växlar. Allt blev mer och mer tungrovt. 1895 sålde jag vårt vackra Vårby för 5.000 och köpte Ekersgatan 3 i Örebro för 17.750 kr. Jag hade då bestämt mej för att ha en skaffär i Örebro och sälja tillverkningen direkt till kunderna. I affären hade jag tillskärare och nåtlerska och i verkstan 5—6 gesäller. Verkstad hade jag inrett i en nyuppförd gårdsbyggnad å Ekersgatan 3. Under denna tid fick jag vara med om den första skomakarstrejken i Örebro. Den blev långvarig med blockad och andra besvärligheter.

Gör konkurs och låt alltsammans gå!

— Hade Johansson någon svårare känning av skokraschen vid sekelskiftet?

— Jo, det hade jag visst. Även om jag inte gjorde konkurs, så var det inte långt ifrån. Bankerna började dra in de stora lånväxlarna hos skomakare och skohandlare. Man hade i stor utsträckning så kallade hjälpväxlar med varandra. När kraschen kom, hade jag nyligen sålt Ekersgatan 3 till vännen L. A. Linngrén i Kumla för 24.000 och istället köpt den stora fastigheten Ekersgatan 1 för 72.000 kr. Jag fick lösa andras »hjälpväxlar» för 8.500 kr. Detta var så gott som allt vad jag hade insatt i fastigheten. Den måste jag nu sälja igen. Det var den sorgligaste affär jag någonsin gjort. Några år senare såldes fastigheten för

dubbla priset. Jag räddes av vänner att göra konkurs och låta alltsammans gå. Det går bättre sedan! Inte går det att arbeta i motvind och dödvatten, menade man. Två starka skäl var nog för mej att inte ge upp. Ett av dessa var, att mina äldriga föräldrar, som fortfarande bodde på mitt gamla ställe i Kumla, skulle riskera att komma på fattiggården. Mor påstod, att »skvallertanterna» med otålighet väntade på ett sådant öde för dem. Det andra skälet var amorteringslånet i Kumla sparbank, som jag tog vid fas-

Villa Vårby, S. Kungsvägen 15

tighetsköpet i Örebro med borgen av mina släktingar på min hustrus sida. Dessa hade just då inte heller så väl ställt. Bäst att tuga och lida och se tiden an. Efter några år med knaggliga förhållanden ljusnade det på nytt. Mina föräldrar behövde inte lida någon nöd, tack vare att Handelsbolaget lämnade mej anstånd med betalning för deras inköp. Och Kumla sparbank fick även sitt.

— Det blev väl nya fastighetsaffärer igen?

— Ja, men det dröjde länge. 1910 köpte jag Jakobs-gatan 14 och 1932 nr 11 vid samma gata. Priset var 31.300 och 46.000 kr. I första inköpet ingick min gamla föräldragård i Kumla som dellikvid med 2.000 kr. Mina föräldrar fanns då icke mer. Mor gick först bort, 79 år gammal, och ett par år därefter far. Han var nära 90 år. Under många år hjälpte far till vid Hagendals spannmålsaffär. Han var en stilla och beskedlig man, som älskade arbetet. In i sena åldern sysslade han med vedhuggning. Mor var intelligent och förmådde dölja mycket av det lidande, som bekymmer och fattigdom vållade henne.

Atta cykelmil — dagsetapp för 83-åring.

Under en hel förmiddag varade mitt samtal med den vitale 85-åringen. Inte den minsta trötthet kunde märkas. Han njöt av att få berätta om långt avlägsna tider. Minnet svek honom inte. Det var lätt att kontrollera, då han räknade upp namnen på personer och deras hemvist. Mer än en gång tittade han undrande på mig, då jag frågade om personer, som var samtida med honom i Kumla, men som för årtionden sedan gått bort. Nu vet han, att arbetet med Julbladet skänker bland mycket annat även en rik personkänedom.

Erik Johansson blev för tio år sedan änklings. Långt innan dess hade makarna byggt sig ett nytt Vårby i Hovsta för att njuta av livet i skog och mark. Mellan staden och lantstället cyklar han nästan dagligen sommartid. Som 83-åring cyklade han en dag 8 mil. Han deltog i den första Närkestrampen 1933, placerade sig i toppklass och hemförde Nerikes Allehandas hederspris: käpp med silverkrycka.

N. H.

Hela familjens julklappar

går lätt att välja i vår stora
sortering av lämpliga
presenter

Svärd's Färnhandel

Telefon 700 67

Karl J. Larsson

Gårdar och byar i Kumla

Av N. Helander

Edvin Andersson

VI. Nr 12 Sörgården, Norra Via.

Vid kommunindelningen 1941 ingick bl. a. ett flertal lantgårdar i Kumla stad. De flesta av dessa hörde till Norra Viaområdet. Den största av byns åtta gårdar är nr 12 Sörgården, som sedan 1919 äges av lantbrukaren Edvin Andersson.

Då A. övertog Sörgården omfattade den 60 tunnland, men genom ytterligare jordförvärv från Södra Via uppgår arealen numera till 80 tunnland. Skogsmarken utgör 15 tunnland, därav 9 i Södra Via. 1947 minskades egendomen med 10 tunnland, som förvärvades av Kumla stad. Området utgjorde 3 tunnland åker och 7 tunnland skogsmark.

Vid tillträdet 1919 befann sig gården i mycket dålig kultur. En tidigare ägare lär en gång ha yttrat: »Jag är glad att det inte växer så mycket, ty då har jag inte så mycket att häva med». Edvin Andersson var inte sen att sätta igång ett omfattande förbättringsarbete. De många öppna dikena igenlades och det ena

Nr 12 Sörgården, N. Via

området efter det andra täckdikades. Numera är all åkermark täckdikad.

Djurbesättningen består av bl. a. ett 20-tal nötkreatur och två hästar. Odlingen utgöres huvudsakligast av vete och havre.

Mangårdsbyggnaden räknas till ortens äldsta. Den torde vara uppförd i början av 1700-talet. Gården har dock äldre anor. En järnplatta i bostadshuset är märkt med året 1691. Byggnaden har dock restaurerats vid flera tillfällen. Ladugården uppfördes 1930.

Äldste kände brukaren av gården var Ola Månsson. Hans namn förekommer nämligen å en bykarta å Hembygdmuséets samlingar i Sannahed. I en flygelbyggnads källare å Sörgården finns en platta märkt O. Ms. Tydligt avses härmed Ola Månsson. För 100 år sedan ägdes Sörgården av Petter Jönsson, som 1847 köpt densamma av föräldrarna Jonas Svensson och Cajsa Persdotter. I ett köpekontrakt heter det, att nämnde Jönsson betalat 2.663 riksdaler banko för 9/16 kronoskatte-rusthållshemmet 12 Sörgården. I skatt erlades då 8 riksd. 38 skill. Ungefär vid samma tid fastställde häradsrätten i Vretstorp »3 riksdaler banco böter för dem som begagnar olofliga vägar, nedrifver och fördärfvar stängsel, lemnar led och grindar öppna samt föröfvar skogs- eller annan åverkan å ägorne till Petter Jönssons ägande 9/16-dels hemman Norra Via».

Tack vare att gården till större delen ligger i Kumla stad har värdet kraftigt stegrats. Under en längre tid har underhandlingar pågått med Kumla stad om förvärv av större delen av gården. Vid sitt september-sammanträde beslöt också stadsfullmäktige att inköpa icke mindre än 165.000 m², därav 30.000 m² skogsmark. I uppgörelsen ingick rätt för Andersson att under minst 15 år få arrendera det försålda området.

Edvin Andersson har, trots att hans lantbruk vuxit ut och krävt allt mer arbete, hunnit med en hel del

Bröderna Sandberg

MEKANISK VERKSTAD

Tel. 701 13, 707 72

REPARATIONER och NYTILLVERKNINGAR
efter insända mått och beskrivningar

Tillverkar HALMPRESSEN »PRIMO» samt delar och tillbehör för »Velgers» pressar

DJUPVATTENSPUMPEN »BSK»

kommunala- och föreningsuppdrag. Han har varit ledamot av kommunal-, kyrko- och stadsfullmäktige samt kommunalnämnden, och är f. n. ledamot av drätselkammaren och dess tredje avdelning, kristidsnämnden och pensionsnämnden m. m. Förutom jordbrukets ekonomiska organisationer tillhör han också flera ideella sammanslutningar.

VII. Stene nr 2.

Stene nr 2

1/4 mtl Stene nr 2 räknas till det mindre jordbruket i Kumla. Gården omfattar 19 tunnland åker och 10 tunnland skog. I den nuvarande släktens ägo kom gården 1880, då Lars Johan Larsson från Åbytorp blev ägare. L. bedrev skomakerirörelse vid sidan om lantbruket, vilket var mycket vanligt förr i Kumla och angränsande socknar. Han hade 3—4 skomakare i sin tjänst på verkstaden och ett antal s. k. hemmaskomakare i Viby. Skodonen såldes i regel på skotorget i Örebro. Verkstaden var först inrymd i mangårdsbyggnaden men flyttades sedermera ut till flygelbyggnaden på gården.

I och med att Larssons son Karl 1925 blev ägare till gården påbörjades ett intensivt arbete för att få densamma i bästa möjliga kultur. Redan förut hade Karl Larsson visat ett ovanligt intresse för lantbruk och sökt att genom såväl praktiska som teoretiska studier förkovra sitt vetande om modernäringen. Att han var en av de första i orten, som hade blick för täckdikningens stora betydelse för skördeökningen, är allmänt känt bland yrkesbröderna. Hans osparda möda att skapa en mönstergård uppmärksammades också utanför hemsocknen. Vid 1926 års premiering av mindre jordbruk i länet, tilldelades han andra pris. Emellertid var det inte nog med denna utmärkelse, ty tre år senare ansåg man honom förtjänt av första priset för ett välskött lantbruk.

Djurbesättningen uppgår bl. a. till 6 kor, 2 kvigor och 1 häst samt 2 modersuggor. Det senaste året, 1947, utgjorde medelavkastn. pr ko 4.146 kg. \times 3.95 = 164 smörfett. Bästa kon lämnade följande vackra resultat 5.824 \times 4.09 = 238 smörf.

Larsson har särskilt lagt sig vinn om odling av

vithavre, rotfrukter och immun potatis. Den senare insynas för utsädesändamål.

För en gård ej större än Stene 2 är det givetvis föga ekonomiskt med större maskinella hjälpkrafter. I viss utsträckning har dock dyl. lejts från grannar.

Man skulle tycka, att det skulle vara föga lönande att driva jordbruk med en brukningsareal av knappt 20 tunnland, även om våra dagars jordbruksprodukter betalas avsevärt bättre än tidigare. Karl Larsson har dock visat, att även ett mindre lantbruk kan ge sin brukare en god utkomst, om man har det erforderliga intresset och tillräckliga energien för uppgiften. Naturligtvis räcker det inte med den vanliga åttatimmarsdagen, liksom det ej får finnas något som heter arbetsfria sön- och helgdagar. Men känslan av att äga ett stycke av fosterjorden gör det lättare att övervinna tröttheten och vidmakthålla beslutsamheten att arbeta vidare. I sitt arbete har Larsson haft en ovärderlig hjälp av sin syster.

Karl Larsson är en varm vän av jordbrukets föreningsrörelse och tillhör ett flertal av dess ekonomiska organisationer. Politiken har dock lämnat honom oberörd, fastän det skulle aldrig falla honom in att stanna hemma vid någon valförrättning. Men alla försök att få in honom i någon politisk fålla, har hittills strandat. Eljest känner han stark samhörighet med ideell verksamhet. Blåbandist har han varit sedan ungdomen, och han hyser stort intresse för föreläsning- och biblioteksverksamheten. Han bekläder eller har beklätt en del kommunala befattningar, bl. a. som ledamot i nykterhets- och byggnadsnämnderna. Han är styrelseledamot i Kumla Brandstodsbolag och huvudman i Kumla Sparbank.

BERIKTIGANDE. I den i fjolårets julblad införda artikeln om August Bourelius uppgavs att de på sid. 38 återgivna verserna troligen voro skrivna av riksdagsmannen L. E. Gustafsson. Den minnesgode f. d. musikfanjunkaren Herman Kumlin i Örebro har senare benäget fäst redaktionens uppmärksamhet på att författaren var en annan Gustafsson nämligen Lars Gustafsson i Hallsberg. Hr Kumlin hade t. o. m. hört denne läsa upp dikten på sin skomakareverkstad, innan den sändes in till Nerikes Allehanda.

Red.

Om Ni visste

hur en hälsning från hembygden gläder en utlandssvensk i juletid, skulle Ni omedelbart sända Edra släktingar och vänner på utrikes ort

K U M L A J U L B L A D

Sundbergs Ateljé

KÖPMANGATAN

HOVFOTOGRAF

& Fotomagasin

TELEFON 70078

RAMAR

Framkallning - Kopiering - Förstoring

ALBUM

Lars Erik Gustafsson

Lantbrukare - Kommunalman
Riksdagsman - Skohandlare

Grannbyarna Sännersta och Brånsta i östra Kumla kan båda yvas över att under senaste seklet ha sänt en av sina söner till den svenska riksdagen: Eric Olsson 1867 och L. E. Gustafsson 1912, båda som representanter för Kumla—Sundbo härad. Den förstnämnde, som var fader till landshövdingen Johan Widén och som biograferats i Kumla julblad 1944, hade dock under några tidigare år tillhört bondeståndet.

L. E. Gustafsson föddes i Brånsta den 28 juli 1869. Redan tidigt fick han hjälpa till med jordbruksarbetet. Det berättas, att lärare Dreborg vid ett besök hos sin kollega Stenström i Brånsta frågat denne, vad det var för en pojke, som gick och plöjde vid vägen. Dreborg hade aldrig sett en så liten plöjare. L. E. var då 12 år gammal. Han hade gott läshuvud och ville gärna studera, men hemmets ekonomi tillät ej detta, då en äldre broder redan gick i läroverket i Örebro. Som det ej var så mycket att göra vid lantbruket vintertiden, fick den unge Gustafsson, liksom så många andra i de mindre lantbrukarhemmen i Kumla, lära sig till handskomakare. När de yngre bröderna växte upp och kunde hjälpa till vid lantbruket, drev L. E. eget skomakeri några år.

Redan tidigt visade han lust och intresse för det offentliga livet. Då han konfirmerades, skrev han en insändare i Nerikes Allehanda mot komminister Gustaf Willén, som hade nekat en del av konfirmanderna att begå nattvarden. Den politiska fråga, som under 1880-90-talet var mest brännande, var tullfrågan. Genom att tullvänner och frihandlare voro ganska jämnstarka i Kumla-Sundbo härad, gick det mycket livligt till på valmötena. L. E. var ganska ung, då han första gången uppträdde på ett valmöte i Hallsberg. Lokalen var fullpackad med folk av båda partierna. L. E. hade fått en plats på läktaren, varifrån han yttrade sig. Riksdagsman Gust. Olofsson i Ävik, som då var kandidat, svarade ganska överlägset, att han »hörde en röst från höjden som yttrade sig». L. E. fann sig genast och frågade, om riksdagsman Olofsson ej hört, »att sanningen kom från höjden».

Gustafsson använde nästan all sin lediga tid till läsning och skaffade sig på så sätt en ganska god boklig kunskap. Inte ens latinet var främmande för honom.

L. E. Gustafsson
1869—1933

I den år 1887 bildade Kumla Fosterländska förening blev L. E. en verksam kraft. Där diskuterades ganska livligt tidens frågor, och i dessa överläggningar var han en av de flitigaste debattörerna. Till varje årsfest under första hälften av 1890-talet författade han en årskrönika, som slog livligt an. Än i dag kan man få höra en och annan strof citeras av äldre kumlabor. Hur många av oss har inte hört strofer som dessa:

Framåt går det i vår värld
och Kumla värst i hela Närke.
Och tviflar Ni så gör en färd
i Molinska hyrkuskverke.

— — —

Frälsningsarmén i härnad har dragit
och »Svea» den redan med stormning intagit.
Ack! mången begråter de framfarna dar,
då mandom i »Svea» det ännu fanns kvar. 1)

— — —

Vårt mejeri redan färdigt är,
och många slantar det kostar,
men om affären sig lyckligt bär
blir godt om »lyckliga ostar». 2)
Blott konkurrensen ej snart förstör'et,
kan man väl »komma sig upp i smöret»
i sinom tid.

Gustafsson var i början av 1890-talet dräng hos prosten Callmander i Lerbäck. Prosten var känd som en fordrande husbonde. Vid ett tillfälle fick han församlingsborna emot sig. Han hade framställt en be-

1) Svea var tidigare kumlaungdomens speciella nöjeslokal, i vilken ofta dansaftnar höllos. Under första världskriget byggde grossh. L. Burén den nuv. stora villabyggn.

2) 1895.

Passande Julklappar!

Kläningstyger, Jumpers, Handskar, Linnevaror. Koftor, Garnityr, Väskor

Stor sortering!

OLSSON & FJÄDER
KUMLA

Sittande från vänster: Bröderna Erik Gustafsson (d. 1933) och Carl Gustafsson, Brånsta. Stående: Erik Andersson, Brånsta, Olle Eriksson (d. i Amerika 1939, bror till fru Gustafsson, Sännersta), Lars Pärsson, Sännersta (d. 1939).

gåran om nytt brygghus till prästgården. Detta ville lerbäckarna inte höra talas om utan avslög framställningen. Någon tid därefter hade Callmander skickat sin dräng att uträtta ett ärende. Gustafsson kom inte så snabbt tillbaka, som prosten tänkt sig. Vid återkomsten frågade han därför:

— Nu har du väl varit i Rom, eftersom du dröjde så länge?

— Jo, det stämmer. Påven undrade hur det gått med brygghuset, svarade L. E. kvickt.

Prostfamiljen var året därpå på badortsbesök på västkusten. Här fick prostens reda på vilken märkvärdig dräng, han hade i sin tjänst i Lerbäckens prästgård. »Han skall in i riksdagen», upplyste en kumlabo bland badgästerna. L. E. hade då ännu ej kandiderat, men resultatet av samtalet blev att prostens och hans familj därefter hyste stor respekt för drängen — den blivande riksdagsmannen.

Redan under sin Lerbäckstid blev L. E. känd för sin poetiska ådra. Dikterna infördes i såväl Örebro-tidningarna som i Askersunds Veckoblad. En av dessa var rubricerad: Lerbäck och Kumla.

Två kära socknar vet jag. I Nerike ligga de,
men högst olika äro de varandra.
Ej i den vida världen man skönare får se
hur länge och hur vidt man än må vandra.
Den ena äger »strutar» i flere tusental,
den andra äger »gökar», som hela året gal.
En Kumla är och Lerbäck är den andra.

De länge hafva legat i lufven på hvarann
om hvem som riksdagsmannen skall tillsätta,
och hur vid dessa strider det ofta tillgå kan,
är svårt i denna lilla strof berätta;
nog af att segern ingen i längd behålla får,
ty fastän Kumla segrat i ett förlidet år,
så lär ej striden vara slut med detta.

I Lerbäck hålla alla rätt hårdt uppå sin rang
— ja även de som ingen sådan äga —
blott namnet eller titeln fatt gammal »ädel» klang,
må ädelheten mer och mindre väga.
Där härskar en så nådig och stel umgängeston,
man blifvit mjuk i ryggen inför sin »skyddspatron»
— men därom är ju intet ondt att säga.

I Kumla har försynen fördelat allt så jämt,
och jämlikhetsprinciper där florera.
Där kan skomakarpojken, det tror jag då bestämt,
med själfva mästern brorskål proponera.
Af broderskapets ande förnims en vänlig fläkt,
och det kan nog skönjas på kumlabornas dräkt
att samma skraddare dem utstoffera.

Ja, tvänne socknar vet jag. I Nerike ligga de,
och få blott frid och kärlek i dem råda,
få rena dygder blomstra skall lyckan städse le,
och skönare jag aldrig ville skåda.
Men undrar någon hvarför jag håller af dem så,
så vet jag inte riktigt om det beror därpå,
att jag en tid har lefvat i dem båda.

I Fosterländska föreningens årskrönikor gisslar L. E. inte blott vissa tidsföreteelser i orten utan även förhållanden av mera riksbetonad karaktär.

Gustafssons stora intresse för allmänna angelägenheter blev snart uppmärksammat av hemkommunen. Han fick mottaga det ena uppdraget efter det andra. Sälunda blev han ordförande i kommunalstämman, ledamot av kommunalnämnden och kyrko- och skolrådet samt nämndeman. Han ivrade mycket för ett nytt skolhus i Brånsta och tillhörde också skolans byggnadskommitté. Under 10 år var han huvudman i Kumla sparbank och i fem år revisor där.

1912 blev ett märkesår för L. E. Gustafsson. Då valdes han nämligen till riksdagsman efter brukspatron Ivan Svensson, Skyllberg. Långt förut hade han gjort sig bemärkt som en av högerpartiets flitigaste talarekrafter i länet. En styrka var hans goda minne och förmåga att kunna citera vad motståndarna sagt och skrivit vid olika tillfällen. Han var mycket slagfärdig i repliken. Hans yttranden i andra kammaren väckte snart uppmärksamhet, och man förespådde honom god framgång som riksdagsman. 1914 var han suppl. i andra tillfälliga utskottet, 1915 v. ordf. i femte tillfälliga utskottet och åren 1916—17 suppl. i konstitutionsutskottet. I riksdagen väckte Gustafsson flera motioner.

Albert Engström har i sina »Riksdagsgubbar» hyllat L. E. med följande porträtt och kväde:

Ingen visste förut hvar Brånsta ligger i världen,
om på en Söderhafsö eller någonstades i Grönland.
Nu vet hvartenda barn, att det ligger i Närke och Kumla.
Gustafsson bor där! Se där förändringens enkla förklaring!
Kumla fostrat förut en känd och lysande yngling,
nämligen Johan Widén, post tot discrimina rerum
hamnadt i talmannens stol i andra kammarelvän.
Där han myser förnöjd, när Gustafsson sockenkamraten,
stillsamt låter sin humor gå ut öfver Fabian Månsson
och de andra som jobba och gno med en statsviljetidning.
Gustafssons tro och Widéns är förvisso icke densamma,
men i vår upplysta tid betyder hemkänslan mera
än religion och katkes, ja mer än fan och hans mormor.
Gustafsson minnes man väl, när han första gången tog ordet
att bedrifva sitt nojs med Lindhagen och hans idéer.

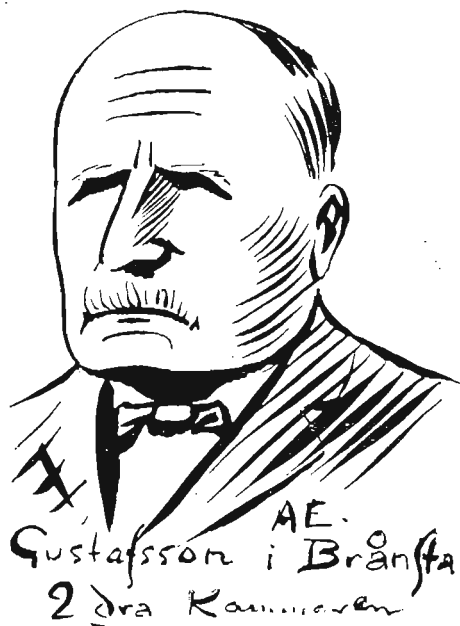
Vackert vägat

hälften vunnet

Jorsbergs Damfrisering

REKOMMENDAS

KVARNGATAN - Telefon 70192

Trödde man då att han plöjde med kalven som ägs af hans broder, redaktören i St. D., så tror man det nu ej, ty han visade snart, att han sjelf kunde klara sin hyska. Kom dock ihåg, kära Gustafsson, en sak som är viktig: var ej alltför ofta så kvick, ty folket i Kumla kunde måhända komma att tro, att du ej äger styrka! Roligt är det likväl att ibland få höra ett kryddadt ord bland alla de hugskott som nu i kammaren höras, nu när vettiga män ha tankarne fästa på annat än blott skolpojksfantasteri och käringidéer. Nu är det vår förrästen, och nu behöfva vi glädjas. Snart är riksdagen slut. Vårplöjningen börjar i landet. Nog så viktig är också den! Thy lösen biljetter till edra väntande fält! Res hem du Gustafsson också!

L. E:s riksdagsbana blev dock ej så lång. Redan 1917 nödgades han på grund av ohälsa avsäga sig uppdraget. Lantbruket överlämnade han till brorsonen John H. Johansson. Genom en tillfällighet kom L. E. att bosätta sig i Halmstad. Han hade träffat en framstående halmstadsbo, och denne fann hans sällskap så intressant, att han inbjöd honom som gäst till sin hemstad. Under sina vandringar i staden fann L. E. en mindre skoaffär, som vore till salu. Då han från tidigare år var hemma i denna bransch och genom en yngre broder kunde få en god inköpskälla för skor, beslöt han sig för att bosätta sig i Halmstad som skohandlare. Det var efter första världskriget, och även då utfärdades en del kristidsförordningar bl. a. angående konstlädets användande i skor. Denna förordning var något dunkel, varför L. E. skrev till sin förre riksdagskamrat Thorsson, som då var finansminister, för att fråga hur den skulle tolkas. Brevet slutade med följande mening: »Förr var det kunniga män som stiftade lagar, som den enklaste kunde begripa, nu är det enkla män, som stifta lagar, som ej den kunnigaste begriper».

Det dröjde inte så länge förrän Gustafssons intresse

för kommunala ärenden observerades även av halmstadsborna, som insatte honom både i stadsfullmäktige och folkskolestyrelsen. Genom sin självständighet kom han i konflikt med högerpartiets ledning. Hans namn ströks från den officiella listan, men hans orädda uppträdande i stadsfullmäktige skaffade honom så många beundrare bland stadsbefolkningen, att hans mandat säkrades genom en särlista.

Sin kärlek till hembygden och fädernegården behöll han. Under sin västkusttid hade han upptäckt Tylösands skönhet och vackra badstrand. Han skaffade sig en tomt bland bergsknallarna med vidsträckt utsikt över havet. Egenhändigt byggde han sig här en stuga, som fick namnet »Brånsta». De många vännerna från när och fjärran hälsade ofta på honom, vilket framgår av hans efterlämnade Gästbok. 1932 besöktes han av författaren Frank Heller med maka, vilka då kommit till Sverige och var utan både bostad och inventarier. De bodde i L. E:s sommarstuga ett halvår. Som tack härfor har Frank Heller skrivit följande i gästboken:

»HYLLNINGS- och LOVPRISNINGSDIKT

till Broder L. E. Gustafsson, som i sex månader sörjt för oss på ett sätt i sin uppoffring erinrande om pelikanen.

Huru skall jag tacka för den gåva, som Du skänkt oss uti snart ett halvår,

»Brånsta» vid Tylösand

A.-B. Olsson & Roséns Skofabrik

Tel. växel 710 01, 710 02

Specialfabrik för tillverkning av högklassiga, eleganta och moderna Mc Kay och randsyddas
DAMSKODON

Från gamla albumblad

Aug. Hallmén

Lantbr., Fylsta. F. i Översta, Hallsberg, 1865, d. 1913. Stift. av Kumla mejerifören.

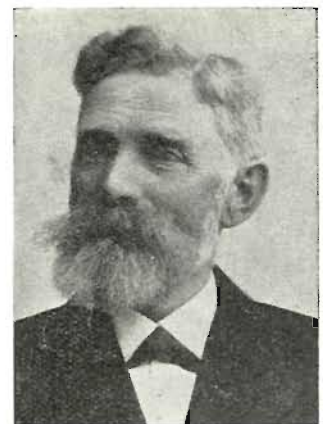
Jonas Larsson

Lantbr., Ekeby. F. i Ekeby 1829, d. 1908. Led. av kommunalnämnden.

Axel Lewenhaupt

Greve, Säbylund. F. 1847 d. 1882. Agronom. Arrend. Säbylund 1878—1882. Styr.-led. i Kumla sparbank.

Lars Persson

Lantbr., Hjortsberga. F. i Hjortsberga 1843, d. 1916. Led. av kommunaln. och Kumla sparbanks styrelse.

ädle Gustafsson? Att kunna sova
är mig ljuvare än Indiens salvor,
Javas kryddor, Sveriges helor, halvor,
terser, kvartar, kvintar och manasser.
I Din säng, på bolstrar och madrasser,
som Du avstått från, ha jag och makan
sovit sött emellan lånta lakan
ifrån solens nedgång till dess uppgång.
Hedras borde Du med kör- och gruppsång
och med runor på ett ärekummel.
Huru ofta, uti festens tummel,
såg jag ej Ditt öga slutas sakta.
Världens oro lade Du ad acta,
slöt Ditt öras dörr för alla dova
rop om punsch och grogg från salens gäng.
Folket sade: huru kan man sova
mitt i rök och rop och handgemäng.
Men jag frågar: när skall den få sova
som har lånat ut sin egen säng?
Nu kan även Du om natten sova.
Det är skönt för skalder att få sova.»

Denna lilla sommarstuga var nog L. E:s käraste
tillflykt på äldre dagar, vilket även framgår av hans
dikt »Min lilla vrå», varur vi här återge några verser.

»Ett bo är gott om än så ringa»,
det Havamal ju vittne bär.
Finns det en plats, som är dig kär,
bör du den längtan ej betvinga
att söka dig en stilla ro
uti ett litet enkelt bo,
om än det blir bland bergen.

Så har jag byggt en liten stuga;
jag gjorde det blott på försök.
Och den som kommer på besök
får lära sig att ödmjukt buga.
Fast slungad dit av ödets kast,
jag redan vuxit riktigt fast
vid ljung och skog och bergen.

Kan man väl något bättre finna
än denna vrå vid Tylösand.
Då längst vid horisontens rand
man ser en färgrik sol försvinna,
när kvällen kännes sommarljum
och vågen fräser högt sitt skum
men når ej vrån bland bergen.

Att Gustafsson, trots framgången i Halmstad, dock
kände bekvikelse över att han på grund av ohälsa blivit
tvungen lämna en lovande riksdagsmannabana, framgår
ganska tydligt av en liten dikt, han skrivit, som heter:
Höstackord, vars sista verser lyder:

Du korta sommar här i nordens,
ett mänskoöde är du lik.
Med all din solbrist är du vorden
en bild utav vårt livs tragik:
Vår levnads vår ger löften rika,
som se'n i livets sommar svika.

Ja, livet ler i ungdomsåren,
då hjärtat fylls av mod och hopp.
Men illusionerna med åren
i tomma intet lösas opp.
I moln sig solen ofta gömde,
vi nådde aldrig det vi drömde.

Men denna ouppfyllda längtan,
som aldrig här till målet når,
den väcker dock en inre trängtan
emot en annan, bättre vår,
då bortom livsridån, den kalla,
en evig sol går opp för alla.

Efter en kort men mycket smärtsam sjukdom avled
L. E. Gustafsson den 4 nov. 1933. De vackra ord, som
ägnades hans minne från både meningsfränder och mot-
ståndare, vittnade om att hans livsgärning var av alla
mycket uppskattad. Sitt sista vilorum har han fått
å fosterbygdens kyrkogård, strax söder om Kumla kyrka.

Bästa inköpskälla för Specerier - Konserver - Delikatesser - Frukt - Kaffe m. m

ÄR ALLTJÄMT

J. W. Johanson & Co, Kumla

Tel. 700 98, 703 44

FILIALEN 700 68

Hos farfar och farmor i Kumla prästgård

Axel P. Falk (1821—1904) och
Lotten Falk, f. Tiselius (1835—1917)

Kumla prästgård på prosten Falks tid

Johannes Falk
(1857—1933)
(Kortet taget under kumlatiden)

För Kumla Julblad
av *Elsa Harbe*, Hasselfors

Det är sommarmorgon. I det glittrande solskenet springer en liten flicka i full fart på vägen genom Kumlabyn — från Bloms gård fram mot prästgården. Det är brått, mamma skall till stan med 10-tåget, och nu vill hon så gärna låna familjebiljetten av farfar. Vägen är kort, man är strax framme, och med den röda filthatten på nacken svänger tösen in mellan de ståtliga gamla popplarna. Men då blir hon med ens stående spikstill. Nej, vad det är vackert! En tanke far genom hennes huvud: »Gode Gud lät mig komma ihåg precis det här, ända tills jag blir stor och gammal.» Och hennes önskan blev uppfylld, ty ännu efter 45 år behöver hon bara blunda för att se det hela framför sig just som då: Solen som lyser över den vita prästgårdsbyggningen, kastanjen med alla sina blom-ljus, och i skuggan av trädet Farfar, sittande på en obekvämd trädgårdsstol, helt fördjupad i sin läsning. Runt hans fötter hoppar och leker en yr liten kattunge. Sommarfrid och ro.

Låt mig sätta denna lilla episod som en vignett! Och nu kära läsare, förlåt om jag blir högst personlig, kanske en aning sentimental, man blir det så lätt, när man vänder sig om och kastar en blick in i det lyckliga barndomslandet. Är Du en snusförnuftig och högst saklig person, så läs för all del inte längre — det är bortkastad tid —, men hör Du till »det gamla Kumla», från seklets början, ack, låt oss då uppliva våra gamla kära minnen och bli barn på nytt för en stund.

Tillsammans gå vi in på den solbelysta gården, fortsätta in i lindbersån, och där vid stenbordet slå vi oss ned och bara prata. Nu är det min tur att få berätta, nästa gång kan det vara din.

Vet Du, att när min far, Johannes Falk, blev gammal och klen, så levde han så intensivt i sina barndoms- och ungdomsminnen, att jag skämtsamt brukade säga: »Ja, jag får höra så mycket om 70- och 80-talets Kumla, att när jag en gång blir gammal, kommer jag nog att servera det som mina egna upplevelser.» Fullt så illa är det inte än, men man kan ju aldrig veta. — I alla händelser ser jag tydligt och

klart för mig ett flyttlass, som en tidig majmorgon 1865 ruskade fram på en Stockholmsgata. Bland allehanda husgeråd står en vagga inkilad, och ur den sticker en rödnäst liten pojkytting upp. Vaggan hade han för all del i vanliga fall vuxit ifrån, men idag passade det honom utmärkt att från denna upphöjda plats ta farväl av sin födelsestad. Nädigt viftar han till folket på gatan, dom kunde ju stanna kvar, men han skulle flytta till »det feta Kumla». Det hade varit en spännande tid full av undran och frågor. Nog snappade barnen upp ett och annat av vad som föregick den dag, då »farbror Georg» kom upp och högljutt förkunnade, att det i bladet stod, att lektor Falk nu var utnämnd till kyrkoherde i Kumla. Som t. ex. den gången då fader Axel var uppe på slottet för att »bocka sig för Kungen», och anmäla sig som sökande till pastoratet. Det hade suttit en del annat folk och väntat på företrädare. Deras tal förrådade dem! Närkingar! Ja så! Säkert kära vänner, som vill understödja min ansökan, tänkte fader Axel. Han nickade vänligt och sa: »Ja, kära vänner, det blir som Gud vill.» Men vad tog det åt de kära vännerna, som besvarade hans fridsamma hälsning med ett ilsket blängande? Å, det var inte så underligt! Det var deputationen, som var uppe för att undanbe sig läsaren Falk! Men nu var man i alla fall på väg till Kumla. I en ännu förvarad almanacka för 1865 står med prydlig stil en dag i maj: »Ankom till Kumla med hustru och 7 barn.»

Resan hade gått »fort och bekvämt». Redan vid 9-tiden på kvällen anlände familjen med järnbantåget till Kumla station, där skjutsar mötte, och i prästgården tog vännerna, med fröken Lewenhaus i spetsen, emot vid dukade bord med brinnande ljus. Att lilla Otilia som ett sovande bylte trillade ner från kuskbocken räknades som ett av livets små vedervärdigheter, det skulle snart komma större. Där var mycken ovilja och mycken mistro, som inte vändes i godo i första taget. Det tog år, ja årtionden av stilla och trofast tjänande, men också av kamp och strid. Och för barnen! Det blev inte alls så fett och gott som man drömt om! Smöret var lika tunt på brödet, och ekollonkaffet precis lika beskt

Damernas Julklappar

— välj dem hos oss!

Vi ha just vad damerna önska

KULLBERGS EFTR.

Sture Melander

TELEFON 700 60

här som i Stockholm. I köket slog mamman och faster Anna ihop sina händer i rådlös undran: »Vad ska vi ge dom», när de genom köksfönstret sågo nytra och förväntansfulla Stockholmsvänner komma på besök för några ljuvliga sommar dagar i den fridfulla prästgården på landet. Ja, gästerna kom och för. En prästgård förr i världen blev lätt något av gästgivaregård, där både kända och mindre kända ansåg sig böra välkomnas.

Det gick några år. — Men så kom den gäst, som sällan är välkommen, och ändå obönhörligt kommer. En liten flicka, det trettonde barnet — flera voro redan döda som helt små — föddes den 25 maj 1869, och några dagar senare angreps hennes mor av den fruktade barnsängsfebern. Förskrämda och rådlösa stod far och barnen omkring mors säng. Det var söndagsmorgonen den 30 maj, just som klockorna i kyrkan ringde andragångsringningen, som mor drog ett djupt andetag, och allt var slut. Kl. 10 skulle högmässan börja, men den fick gamle Norelius sköta ensam.

En bister tid bröt nu in för barnen i Kumla prästgård. Över sommaren gick det från deras synpunkt öra, ty då styrdes huset av den milda faster Anna, men sedan hon gift sig med Erik Larsson i Sanna, grep faster Ottilia med fast hand tyglarna i sin broders hushåll. Det är inte tu tal om att inte detta ur praktisk synpunkt var tacknämligt och högst nödvändigt. Reda och ordning blev det, ty faster Ottilia var något av ekonomiskt geni, men ack, så kärv och sträng hon var, så utan all förståelse för barn. Det var sannerligen inte bara lust att klottra i böcker, som kom Johannes att efter sitt namn i skolkatalogen skriva ett vemodigt: »Moderlös». Det hade blivit så kallt och sakligt där hemma, far var upptagen av sitt myckna arbete. Nu hade ingen mer tid att vårda sig om barnen och berätta för dem, som Mamma Lotten gjort. I sina hjärtan buro de livet igenom en strålande bild av mor. Hennes röst hade varit betagande mild och hennes ögon lyste som stjärnor. I pilgrimssången: »Jag är en främling här» med dess strof »där skall jag se därnäst, dem som jag älskat mest» fann tioåringen Maria uttryck för sin saknad och längtan.

Ferierna var drägliga. Då kom bröderna Axel och David hem från skolan i Stockholm. Axels beskyddande välvilja och Davids uppnosiga solskenshumör kunde inte ens faster Ottilia slå ner. Där fanns alltid ett illmarigt svar till hands, som lättade upp stämningen. Den bibliska terminologin var inte främmande för någon av familjens medlemmar — tvärt om de kände den till punkt och pricka —, det framgår särskilt av bevarade brev, men David hade en högst ogenerad och praktisk användning för Kanans tungomål. Så hände en dag, när det till på köpet var främmande, att faster Ottilia livligt beklagade, att slaktoxen inte ville lägga på hullet. Hon slutade sin klagolåt med ett: »jag begriper inte vart all mat, som jag ger honom, tar vägen!» Svaret kom ögonblickligen från David, som med huvudet på sned oskyldigt förmodade: »Den har väl sin naturliga utgång, faster lilla!».

Men tiden gick. 1873 firade äldsta dottern Karin sitt bröllop med Axel Lundqvist, komminister i Viby, och året därpå kom »lilla mamma Lotten» som Axel Falks andra hustru till Kumla prästgård. Därmed gick vår »riktiga farmors» önskan i uppfyllelse, ty på sin dödsbädd lär hon ha bett: »Käre Axel, gift om dig, helst om du kan med Lotten Tiselius, hon är så snäll». Och barnen hade sines emellan talat om hur gärna de ville ha lilla Tant Lotten som mor.

Nu kom hon. En liten späd varelse, med ett fint ansikte, vars ögon hade en sällsynt genomträngande blick. Som dotter till en förmögen köpman i Stockholm hade hon fått en gedigen uppfostran. Ännu på gamla dar läste hon tyska, engelska och franska flytande. Om jag fattat rätt, hade hennes hem ej någon religiös prägel, men själv hade hon och ett par av hennes syskon anslutit sig till den pietistiska kretsen omkring Rosenius, och hon tog sin kristendom på djupaste allvar. Hennes begåvning var utpräglat intellektuell, och hon var tyvärr hopplöst opraktisk. Det var inte lätt att

under sådana förhållanden ta sig an ett stort lantushåll. Allt var ovant och främmande, men hennes pliktkänsla fordrade, att hon gjorde sitt yttersta. Kanske var det denna allt för pressande situation, som bidrog till den nervknenhet, vilken under flera år var familjens, men framför allt hennes eget tunga kors. Den hopplösa melankoli, som tidvis stegrades ända till förtvivlan, kom henne att ibland isolera sig i ett par av de övre rummen, och först när man där nere hörde, att någon försiktigt spelade en liten trevande melodi på pianot i blå salen, visste man, att det värsta var över — för en tid. Så småningom ljusnade det för henne, och i mina barndomsminnen lever hon som en god, vänlig men något reserverad liten dam, som trippade omkring på onda fötter men aldrig försummade sin rond ut till ladugård

Familjen Johannes Falk framför »Utsikten», Kumla by

och hönshus. Skulle hon ner till stationen i något ärende, fick Johan spanna för den fetta, lata Brunte, och steg för steg gick färden. »Han har ont i fötterna», sa farmor, »och det vet jag själv, vad det vill säga».

Trots sin litenhet ingav farmor både gamla och unga en oerhörd respekt, underligt nog, för jag tror, att hon själv var blyg och skygg. Hon kände sig aldrig riktigt hemma i Kumla och hade svårt att komma i kontakt med församlingsborna. Men så hade också de kära kumlaiterna fått pretentioner på att tilltalas med både för- och efternamn, ibland även med årtal av »prosten», som hade ett fantasiskt personminne. Att behöva fråga efter »vännens namn» togs under sådana förhållanden nästan som en förolämpning. »Jaså, känner inte prostinnan igen mej, men hälsa prosten, han känner mej nog!» var det något stötta svar som farmor en gång fick, och en annan gång fick hon upplysningen: »Ja, ä inte nån »kär vän» utan en skojare från Mossby». — Replikerna leva ännu kvar som ordstäv inom släkten.

Fastän farmor haft rätt att bo kvar tre år efter sin makes död, flyttade hon redan efter 1½ år, hösten 1905, upp till Stockholm för att där dela hem med sin syster Ida Tiselius. Där var jag några år senare hennes gäst en hel månad, och fick då närmare lära känna min lilla originella farmor. Vi hade så roligt tillsammans, när jag om

Skrivställ, Ramar, Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor

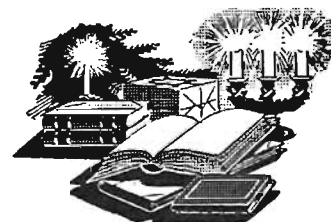
Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar m. m.

Dohlwitz Bokhandel

BOKEN

— bästa gåvan!

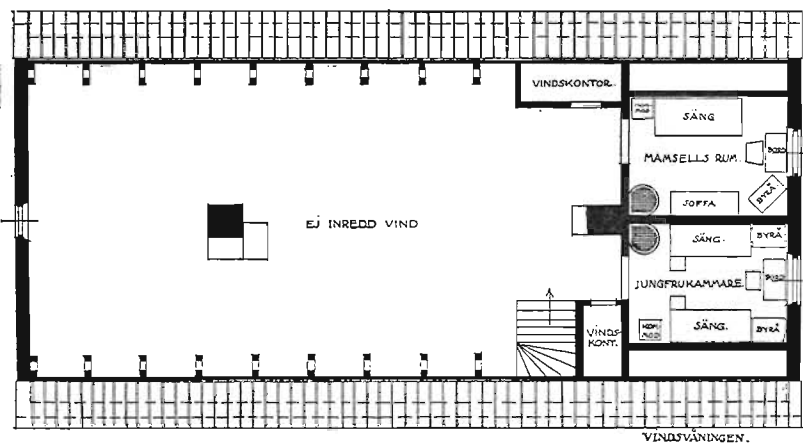
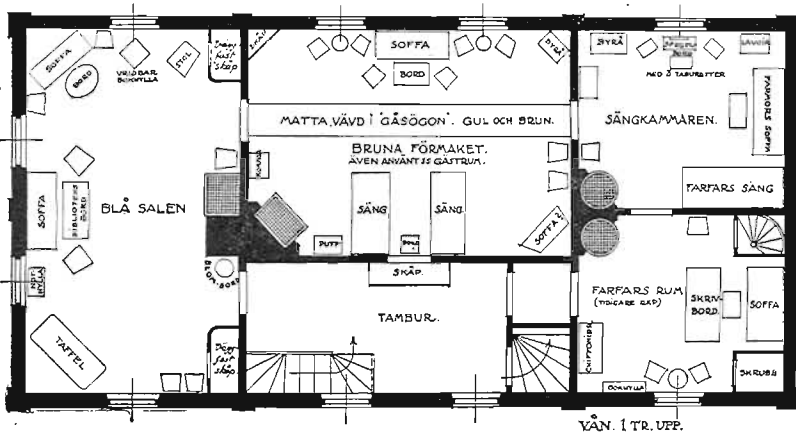
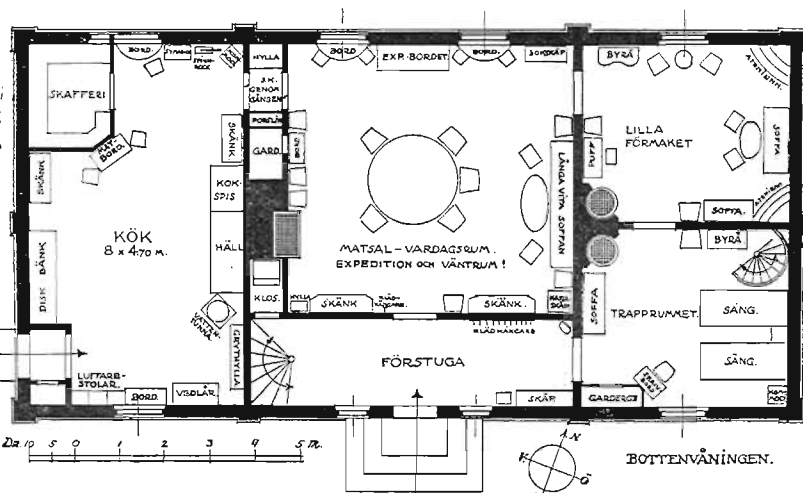
Telefon 700 56

Planritningar över Kumla gamla prästgård

med dess möblering under prosten Falks senare år

Bottenvåningen uppfördes på 1600-talet, övre våningen i början av 1800-talet. Prästgården revs år 1910.

kvällarna satt inne i hennes rum, och hon berättade gärna och oförbehållsamt om gångna tider. Om hur drottning Josefina med sin dotter prinsessan Eugenie besökt Wallinska skolan och därvid nådigt tagit del av Lotten Tiselius uppsatser, om sin handarbetslärarinna, som under kamraternas jubel förutsagt något så otroligt som att »lilla Lotten blir nog prostinna med 8 barn» — om tiden på Göksholm som guvernant för Emma Leijonhufvud, och om farfars frieri. Det var först efter långt och ängsligt betänkande, som hon givit sitt ja, sedan hon genom bibelord fått förvisning om att det var Guds vilja. När hon t. ex. med oro tänkte på de åtta styvbarnen slog hon upp sin bibel och fick genast ordet: »Förfäras ej för den stora hop som kommer emot dig — ty jag Herren är med dig.» En god vän hade uttryckt sin beundran för hennes mod att åtaga sig en sådan betungande uppgift, men, sade lilla farmor, »jag var minst av allt modig, jag grät av ängslan var dag under förlovnings-tiden».

Vigsförrättaren fann det lämpligt att som text välja orden: »Lotten är mig fallen i det ljuvliga», men för den bävande bruden var det nog bra mycket av det bitterljuva, hur mycket hon än höll av och värderade sin make. Och aldrig glömde hon, att hon var hans andra hustru. »Vet du», sade hon till mig. »jag tänker så ofta på hur underbart det en gång på den yttersta dagen ska bli för er rätta farmor, när hon får stå inför tronen med alla sina barn och barnbarn omkring sig — måtte då alla vara med!»

Kan något bättre belysa farmors stora anspråkslöshet? Sin egen möda under många år, all kärleksfull omtanke om barn och barnbarn, all ekonomisk uppoffring, när hon av egna medel bekostade de yngre barnens uppfostran, det nämnde hon ej med ett ord, det var »rätta farmor», som i himmelens glädje skulle möta de sina. Men för oss betydde hon mycket! När hon under de sista årens avtynande så småningom gled in i ålderdomens töcken, trodde hon sig åter kallad till hemmet i Kumla, och med en liten resväska i handen stod hon ofta innanför den obevekligt stängda tamburdörren för att återvända dit. Först vid 81 års ålder fick hon hembud.

Jag har dröjt länge vid farmors bild. Om farfar har både talats och skrivits en hel del, och jag vet att han högeligen skulle gilla, att hans kära Lotten kom en smula i förgrunden. Han aktade och beundrade henne mycket både för hennes goda hjärtas och goda huvuds skull. Själv var han så opraktisk, att han ej alls stördes av hennes bristande insikt i världsliga ting.

Praktiska råd kunde han f. ö. få så mycket han önskade av sina systrar Lotten och Hanna, som båda bodde vid Kumla station, klokt nog var för sig. Tillsammans skulle de två aldrig kunnat trivas. Båda voro utrustade med klart förstånd och mycket stark vilja — men sedan var likheten slut. Lotten, som genom ett olycksfall i barndomen blivit puckelryggig, var sträng, asketisk och ytterligt sparsam, Hanna var glad, generös, sällskaplig och in i sena ålderdomen sällsynt vital. Och som sagt: broder Axel bistod de gärna. Skulle ett arrendekontrakt upprättas, sändes det först till granskning av syster Lotten, behövde något nytt anskaffas, gav syster Hanna en liten anvisning: »Kära Axel, nog behöver Ni en ny duk till runda bordet i salen — jag skaffar den hos Lundmark, om du vill!»

En modern människa skulle säkert finna både inventarier och den materiella livsföringen hos farfar och farmor enkel ända till torftighet, och det berodde, märk väl, inte på snålhet, utan på den fasta övertygelsen att sparsamhet och ett asketiskt levnadssätt helt enkelt var en kristen plikt. Man skulle offra, både till inre och yttre missionen, och bistå dem som behövde hjälp — men världslig flärd — fly den som pesten. Och det var fast otroligt, hur mycket som räknades dit! Vidstående bilder avse att ge en föreställning om den gamla prästgårdens planindelning och dess möblering, sådan jag minns den från min barndom. Kumla

Köp JULKLAPPARNA i

JÄRN-&REDSKAPSHANDEL

Fredrik Emberg

Julblads medarbetare Henning Julin, som uppger sig ännu efter 46 år bevara min far i tacksam hägkomst, har med glädje renritat mina skisser.

Detta hem var den älskade medelpunkten för barn och barnbarn, nära släktingar och periferiska vänner och bekanta. Så t. ex. hade äldste sonen Axel aldrig firat en jul utom hemmet, förrän det upplöstes. Han var då 50 år.

Under 10 år från 1894—1904 stod min fader som farfars trogne medarbetare i tjänsten. Redan som helt ung hade han önskat att få bli präst, men farfar, som just under den tiden genomled den s. k. nattvardstriden, ville skona sin son från att komma i en liknande situation och avrädde. Så blev min far lärare, och slet ont under 7 långa år på Halls uppfostringsanstalt. Den psykiska påfrestningen där var otroligt hård, och som hans önskan fortfarande var att få bli präst, insåg farfar, att han ej fick lägga hinder i vägen, och så reste far till Uppsala — en student med familj. Efter fem års intensivt arbete var han klar och biskop Ullman missiverade honom till Kumla »för att vara sin äldrige fader till hjälp».

Ja, visserligen var farfar till ålder kommen — 73 år — men på det klara huvudet och den bestämda viljan märktes ingen avmattning. Säkert är, att det fordrades både ödmjukhet och sonlig vördnad, för att samarbetet skulle bli friktionsfritt. Men det gick, och far räknade de tio åren i Kumla som de lyckligaste i sitt liv, trots den med åren allt mer växande arbetsbördan. En av de mest påfrestande sakerna var nog, att farfar yrkade på att expeditionen (för 8.000 personer!) skulle hållas i — prästgårdens matsal. Där gick han själv runt matsalsbordet på sin lilla motionspromenad eller satt och läste, farmor satt med ett handarbete vid övre fönsterbordet, »mamsell» vid det motsvarande nedre bordet, och mitt bland allt skulle betyg skrivas ut och ärenden uträttas åt de talrika expeditionsbesökarna. Först sista sommaren kunde far med tillhjälp av sin broder Axel genomdriva, att expeditionen flyttades hem till vår bostad. Jag minns än hans glädje och tacksamhet över att nu få arbeta i fred. Ty expeditionen intresserade far, och han var skicklig och ytterligt nog. Dessutom hade han arvt farfars personminne, och hans hjärna kunde rymma ett obegränsat antal namn och data. De senare åren i Kumla gav honom mycket arbete som ordf. i kyrko- och skolråd. Under den tiden byggdes nuvarande Kyrkskolan, och kyrkan restaurerades. Så var det saker som, fastän mindre framträdande, kanske vållade honom större personligt obehag. Som t. ex. när han måste förmå klockaren Dreborg att efter 56 läsår sluta sin verksamhet, vilken folkskoleinspektör Sundblad inte längre ansåg fullt tillfredsställande skött. Gubben Dreborg däremot tyckte, att han visst kunde fortsätta, han själv fann allt ganska gott, inte minst metoden att låta de obegåvade raskt hoppa över någon klass, medan de läsbe-gåvade, »som var något att göra av», fick ta skolgången i långsammare tempo. Frågan är, om det inte ligger en ganska stor portion sunt förnuft i tanken. Nå, han slutade ju så småningom, den gode Dreborg, men demonstrerade sin ungdomlighet genom att ett par, tre år senare gifta om sig.

Min fars dagboksanteckningar, som ännu till en liten del finns i behåll, ge i sin ytterst knapphändig och summariska form bilden av till brädden fyllda arbetsdagar. Expeditionensarbete, vigslar, konfirmationsundervisning, dop och begravningar kommer i obruten följd. Under flera år var han den, som praktiskt taget hade alla förrättningar på sin lott. Därtill kom täta besök på det s. k. fattighuset, eftermiddagspredikningar i olika skolhus o. s. v. En söndag var månad hölls predikan på Säbylund. Då hämtade Göransson hela familjen i den gula vursten, och söndagseftermiddagarna på den vackra herrgården hör till mina gladaste och högtidligaste barndomsminnen.

Att dra en gräns mellan en prästs ordinarie arbete och hans s. k. frivilliga är omöjligt, det flätas in i vartannat.

Men var präst, som tar sitt kall på fullt allvar, får väl något som ligger honom särskilt om hjärtat, någon grupp av församlingsbor, som han ägnar sitt speciella intresse. För far blev det skomakargesällerna. Denna nu försvunna arbetartyp bestod ju till mycket stor del av ganska rotlösa indi-

Ida Falk med döttrarna Ruth och Elsa (yngst)

vider. Stora, snälla, slarviga barn, som arbetade ganska målmedvetet en tid för att sedan än mer målmedvetet suppa upp hela förtjänsten. Far var deras vän på sitt eget anspråkslösa och hjärtliga vis. Till honom kunde de komma med sina bekymmer, och han slog sig ner mitt ibland dem var som helst, och de blev inte arga om han störde deras supkalas. Ett par gånger minns jag att hela bunten var hembudna på kaffe. Då var det dukat som till fest, och mor sjöng och spelade. Och när far en gång råkade få höra »Blacke Ström» tala om honom som »en präst, som man inte behövde skämmas att hälsa på», blev han både rörd och glad. Han förstod välviljan i omdömet. Jag tror, att det var dessa människors hemlöshet, som särskilt grep far, ty för honom själv var hemmet något omistligt. Aldrig upphörde han att dagligen tacka Gud för den gåvan. Först föräldrahemmet, men kanske än mer för det egna hemmet med dess atmosfär av kärlek och omvårdnad. Min mor hörde till dessa människor, som utan att själva veta det sprida välsignelse omkring sig. Hemmet var för henne kallet och uppgiften. Hennes jämna och glättiga lynne var en hälsosam motvikt mot makens mer melankoliska läggning. Som väl var, hörde dock en stor portion humor till hans själsliga utrustning. Med praktisk duglighet förenades hos henne en musikalisk begåvning, betydligt över medelmåttan. Den som en gång hört hennes inspirerande och själfulla tolkning av klassisk musik och koraler glömmet det inte, och hennes starka och omfångsrika sopran fyllde kyrkans valv och var till glädje och uppbyggelse för många.

När det inom slakten blev bekant, att »Johannes och Ida» skulle bli bosatta i omedelbar närhet av gamla hemmet i Kumla, utbrast en av svågarna: »Ja, det skall vara Ida, som kan klara av det». Säkert hade han alldeles rätt i sin instinktiva känsla av, att det inte alltid skulle vara så lätt att befinna sig i slaktens centrum, omgiven av välvilligaste omtanke, men också föremål för råd och anvisningar i alla livets skiften, från smått till stort. När jag nu

Anlita FACKMANNEN

vid Kemisk Tvätt, Färgningar, Pressningar, Reparationer

Vi utföra destutom Konststoppning, Impregnering och Malfobering

KUMLA, telefon 707 03

HALLSBERG, telefon 471

Famos-Tvätten

Förmaket hos familjen Johannes Falk (Bloms gård, Kumla by)

som gammal tänker tillbaka, ser jag tydligt hur lyckligt min mor förenade »duvans menlöshet med ormens list». Glatt och vänligt tog hon emot råd och förmaningar, men handlade sedan självständigt efter bästa förstånd. Hon var inte så litet av diplomat och kunde genomdriva det, som andra gick bet på. Så t. ex. blev hon, på nyåret 1904, av de övriga syskonen ombedd att försöka få föräldrarna fotograferade, något som förut strandat på lilla farmors passiva och sega motstånd. Men när Ida i en förtrolig stund för sin käre svärfar framlagt sina farhågor för den hyggelige fotograf Brydofls ekonomiska svårigheter, och påpekat vikten av, att man gav stöd åt en person, som redligen strävade efter att försörja sin stora familj, då fick Brunte spännas för droskan, och mamma Lotten foga sig i att följa med. Det blev ett par utmärkta fotografier till stor glädje för släkt och församlingsbor.

Eller när hon en julotta genomdrev, att gubben Dreborg spelade ps. 60 rytmiskt istället för på sitt vanliga släpiga manér. »Folk kan inte sjunga rytmiskt» sa Dreborg. »Men jag kan. Och nu gör vi så, att jag sjunger, och farbror följer efter med orgeln, förresten kan jag bulta farbror i ryggen». Sagt och gjort! Som organisten på den tiden satt med ryggen mot församlingen, placerade sig fru Ida rygg mot rygg med honom. Sen sjöng hon, så att det ekade i kyrkan, allt medan hon med knuten hand markerade takten på gubbens rygg. Han grymtade och spelade, men rytmiskt blev det.

När sedan Kumla kyrka fick mottaga Adolf Andrén som sin kantor, deltog mor med hela sin själ i den sångkör, som bildades redan hösten 1902. Min syster Ruth, då 14 år, och vår 17-åriga guvernant Ruth Hellgren kokade i djupaste hemlighet ihop en visa om den nybildade kören. Själva ha de glömt den, men i mitt undermedvetna har den legat gömd, och det kan vara lustigt att nu plocka fram den, särskilt som jag vid kyrkokörens jubileum läste i tidningen en undran om vilka som var med vid själva starten. Jo så här låter visan:

I Kumla har bildats en sångkör ju,
den räknar medlemmar 13 nu:
Högädel herr Adlers med tonfast fru (Emil o. Maria),
därtill så räkna vi sönerna tu (två herrar med son-namn):
Bror (Edvin) Aspling, Bror (Bruno) Svensson och
Bror Andrén,
två Falkar (Ida och Ruth), två Blixtar (Signe o.
Ester) o. Ruth Hellgren.
Vi få ej glömma »Tsarinnan» Welin (Emelie),

Som alltid uppträder så nobel och fin.
Och dessa de sjunga båd' bitti och sen —
Och anförarn heter just Justus (Adolf) Andrén.

Men kören växte snabbt, särskilt minns jag fru Anna Skybergs klara sopran. Vid den nyrestaureerade kyrkans invigning på vårvintern 1903 sjöng kören en sak, vars soloparti herr Andrén ville, att min mor skulle utföra. Hon var för anspråkslös att vid detta tillfälle uppträda ensam, utan yrkade på att fru S. och hon gemensamt skulle sjunga detta parti. Herr A. och fru S. gingo båda helt beredvilligt in på detta, men när den stora stunden kom, märkte mor plötsligt, att hon ensam sjöng, och på de övrigas roade miner förstod hon den lilla komplotten. Men det var så dags då — det var bara att fortsätta.

Säkert var det med stor saknad som denna sångentusiast lämnade kören i Kumla kyrka. Men å andra sidan kände hela familjen en tacksam trygghet, för att familjefadern äntligen efter 10 år skulle tillträda ordinarie tjänst. Farfar låg redan på sitt yttersta, då vi lämnade Kumla, och dog endast några dagar senare, den 18 maj 1904. Hade far då ej haft fast plats, skulle framtiden tett sig bra oviss.

Här slutar kapitlet om Kumla i vår familjs historia, men minnena äro starka och levande.

Låt mig bara foga till en sak, fastän jag pratat allt för länge.

Man kan kanske fråga sig, varför hemmet i Kumla prästgård med dess okonstlade och enkla människor lämnat ett så djupt och bestående minne. De var inga helgon, var och en hade sina svagheter och brister, konflikter och sorger var dem inte alls främmande, och ändå! De imponerade genom sin konsekventa och helhjärtade livsföring. Den Himmelske Fadern och hans vilja var för dem en påtaglig verklighet, som var utslagsgivande in i vardagslivets obetydligaste detaljer. Man talade aldrig om »tur och otur», allt ställdes in i ett större sammanhang, som gav hela livet ett djupare perspektiv och en högre mening. Och Axel Per Falks stilla men ofrånkomliga myndighet hade intet att skaffa med självhävdelse och prestigekrav, men hade sin grund i en fast övertygelse om att vara en hög Herres ringe tjänare, ett verktyg i Herrens hand.

Skagershults prästgård i maj 1948.

ELSA HARBE
f. Falk

Familjen Falk utanför Bloms gård i Kumla by 1901

Kumla Cementvaru & Byggnadsmaterialaffär

OLOF WIRÉN

TILLVERKAR och FÖRSÄLJER:

Maskinstampade Betongrör, Kulvert, Rördelar, Brunnsringar, Cementsten, Plansten m. m.

Tel. Växel 702 32, 708 62

Ankn. fabrik och bostad

Bostad direkt linje 702 24

BYGGNADSMATERIAL alla slag

Distriktsförsäljning för ANKARBOARD

Kumlaungdomar på Essön den 6 juli 1902

Övre raden från vänster: 1) Agnes Blixt, dotter till skohandl. Blixt, S. Mos, senare gift med grossh. Carl Ahlén, Örebro; 2) Maud, biträde hos Joh. Andersson & C:o, Kumla; 3) Signe Sund dotter till garvare Sund, Älvbro; 4) Signe Blixt, yngre syster till Agnes Blixt, senare gift med järnhandl. Josef Kihlberg, Hjo, änka.

Andra raden från vänster: 1) Julius Almkvist, skofabrikör i Kumla, senare i Örebro, död 1948; 2) Erik Larsson, biträde hos Joh. Andersson & C:o, senare handl. i Kil, Värml., död 1948; 3) Per Ekstrand, son till handl. Ekstrand, Kumla, fotograf, död sedan flera år; 4) Anna Nilsson, dotter till skohandl. Adolf Nilsson, Kumla, senare gift med Uno Fosselius, död; 5) Uno Fosselius, biträde i sin fars affär i Kumla, senare skohandl. i Örebro; 6) Ester Blixt, syster till förutnämnda Agnes och Signe B., senare gift med byggm. David Lundholm, Örebro, död; 7) Betty Blixt, syster till förutn., senare gift med handl. Emil Hallmén, död; 8) Sten Holmer, bokhållare, Örebro, sedermera grosshandl. där, död; 9) Emil Hallmén, handl., numera bosatt i Örebro; 10) Ernst Larsson, biträde hos Joh. Andersson & C:o, bror till Ivar Larsson, Hjortsberga, och Jonas

Samzelius, Uppsala, drunknad i Värmland; 11) Johan Johansson, lantbr., S. Mos; 12) Lisa Johansson, S. Mos; 13) Josef Carlsson, biträde i sin fars firma, Carlsson & Äqvist, Örebro, sedermera godsägare på Södra Freberga i Motålatrakten; 14) Lina Carlsson, f. Larsson, m. dottern Lisa, gift m. Josef Carlsson och syster till Wilh. Larsson o. Carl Ahlén; 15) kontorist Frisell hos Joh. Andersson & C:o (bror till frök. Britta Frisell, Handelsbanken), död; 16) Svea Olsson, dotter till Johan Olsson, senare gift m. Erik Larsson, Kil, död; 17) Wilh. Larsson, lantbr., Stene, död.

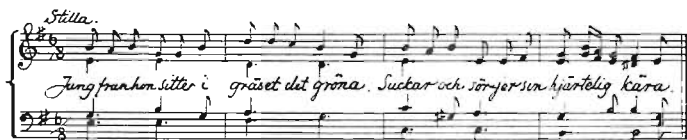
Sittande på marken: 1) Reinhold Sund, bror till systrarna Sund; 2) Carl Ahlén, bokhållare hos sin bror Claes Larsson, senare grossh. i Örebro; 3) Ida Carlsson, Örebro; Anna Persson, telefonist, dotter till ing Joh Persson, Kumla, numera växelstationsförestånd. i Odensbacken; 5) Nellie Sund, syster till förutn. syskonen Sund; 6) Emil Landin, bokhållare hos L. J. Carlsson, Åby, senare grossh. i Örebro; 7) Signe Strömman, telefonist i Örebro, kusin till syskonen Sund, gift m. grossh. Palm, änka; 8) Elsa Larsson, dotter till fiskhandl. L. P. Larsson.

Anna Persson, Odensbacken

En folklek i Närke och Dalsland

Efter »Runa»

Ringdans. En flicka sitter på en stol inom ringen; hon har ett kläde i handen och hon sörjer. De dansande sjunga:

1. Jungfrun hon sitter i gräset det gröna,
Suckar och sörjer sin hjärtelig kära.

2. Jungfrun står upp och ser sig omsider,
får hon se kärestan uti grön lider.
(Vid dessa ord uppstår jungfrun av stolen
sjunger, vändande sig till en gosse i ringen.)
3. Räck mig din hand, min hjärtelig kära!
Dig vill jag giva min tro och min ära.
(Gossen:)
4. Gud signe dig så vackert! du kväder!
Du skall få krona och krans och brudkläder.
(De två dansa inom ringen.)

H. J.

Örebro Läns Lantmäns Centralförenings Filial Kumla

Foderämnen - Gödselmedel / Spannmål / Fröer
Stråfoder / Utsäden / Betningsmedel m. m.

TELEFONER: 701 77, 704 77, 705 87

Medan lägerelden brinner...

Av Hugo Ericsson

Läger på fjällvidden I bakgrunden Vigelfjällen i Norge

I en av STF:s kåtor sutto vi några fjällvandrare inbegripna i en allvarlig diskussion. I centrum för debatten stod en ung man, vars högra arm var fruktansvärt uppsvälld. Orsaken därtill gick icke att taga miste på. De två karaktäristiska stickmärkena, den blåroda färgen kring såret — det är huggormens visitkort.

Nu var frågan, vad vi skulle göra med grabben. De vanliga symptomen vid huggormsbett, illamående, yrsel, ångestkänslor, saknades. De kan ju stundom helt utebliva, så där fick vi ingen hjälp, men vi voro nästan överens om att det icke förelåg någon omedelbar livsfara. Han var ju stor och kraftig och hade hela tiden, sedan bettet gjordes, varit i livlig rörelse.

Någon frågade, vad det kom sig att ormen delade ut sitt »visitkort». Han gör det ju endast under tvång.

— Ja, ser du, sade grabben, han slank under en sten, innan jag kunde se vad det var för en juping, å då stack jag in kardan efter honom, å då högg han. Fisig kamrat, va, tror ni jag ska dö nu. . . .

Inte underligt att han förstod sig på ormbett.

Inte kan man gå fyra mil för att få en spruta cobraserum inte. (Det var fyra mil till närmaste läkare.)

Nu trädde två nykomlingar in i kåtan, en herre och en dam. Damen var mycket talför och tydligen i toppform, medan mannen verkade komplett slut. Han sjönk ned på en pall vid dörren och verkade fullständigt ointresserad för det högröstade samtalet om huggormsbettet, i vilket hans dam nu med liv och lust deltog.

— Vad säger du, vände sig damen till sin följeslagare vid dörren. Kom hit får du se!

Motvilligt och tveksamt kom mannen fram, kastade en hastig, granskande blick på den ormbitna armen.

— Ja, det är inget farligt, utlät han sig och återvände till pallen vid dörren.

Någon timma senare var herrskapet färdiga för avfärd. Vi följde dem en bit på väg för att visa rätt led till en gård på den norska sidan. Nu blev mannen med ens riktigt talför. Han berättade om våra svenska ormar och om huggormen isynnerhet, landets enda giftorm, och förbluffade oss med en redogörelse för symptomen, när verklig fara är för handen vid ett huggormsbett, om läkarnas och sjukhusens behandlingsmetoder m. m.

— I det här fallet var det ingen fara, även om också armen såg otäck ut. Hälsa pojken och säg det, men säg honom också, att så där vårdslöst skall man inte handskas med ormar. Till och med om man griper en stark och livlig huggorm i stjärten, så kan den ha kraft att resa sig så att den kan dela ut ett hugg i handen eller armen på sin fiende. Snoken däremot kan inte det konststycket, slutade han.

Och här var stigen mot Norge. Men innan vi skildes åt presenterade damen sin färdkamrat. Han var överläkare vid ett av landets största och förnämsta sjukhus.

En fjälltagen smålänning.

Apropå läkare. En gång för många år sedan stod en ung smålänning hos sin läkare och väntade på sin dom.

— Det är egentligen ingen omedelbar fara med era lungor, men om ni inte snarast kan få ett radikalt luftombyte så svarar jag inte för, hur det kan gå med dem. Res upp till Jämtland för några månader.

Den unge mannen reste. Det var i början av första världskriget. Några månader försvunno fort, mannens spar-kapital likaså, och dagen för återfärden till Småland var bestämd. Sista kvällen satt han ute på stugtrappan. Det lackade mot höst. Fjälltopparna på andra sidan dalstråket voro redan pudrade med vitt, men deras alltid lika lockande dunkelblå färgnyans dröjde ännu kvar. Någon mil in i fjället sutto lapparna vid en liten fiskrik sjö. Han hade blivit vän med lapparna och många gånger varit hos dem och njutit deras gästfrihet. Och i morgon skulle han fara till Småland.

När gårdens folk vaknade till en ny arbetsdag, satt vår gode man fortfarande kvar på stugtrappan. Nu visste han, att han inte skulle fara till Småland i dag.

Han realiserade alla sina onödiga tillhörigheter, köpte sig en unicabox, fyllde den med litet småsaker: skoband, nålar, stoppgarn, tråd, knappar, metkrok och diverse annat smått och gott. Så började han en vandring över blånande fjäll och genom djupa dalar från lappläger till lappläger, från Stavanger i söder till Treriksroset i norr.

Och nu satt han här vid vår lägereld och berättade.

»När jag kom på fötter igen, var kamraten borta».

— Under kriget smugglade jag mycket kaffe från Norge hit till lapparna. Hur skulle det gå, om inte lapparna finge tillräckligt med kaffe. Men en gång var det nära, att jag fått sätta livet till. Förresten var vi två den gången. Det var sent på hösten. Vi voro på väg till Stavanger efter kaffe. Vi hade övernattat i en liten fjällägenhet och skulle fortsätta över fjället. Morgonen var litet mulen, och körare slängde ned i dalen då och då, men det var ju ingenting.

»Buffel»-handsken

Paul Johanssons Handskfabrik

Telefon 730 73

»Björn»-handsken

TILLVERKNING AV ALLA SLAGS ARBETSHANDSKAR

Folket i gården sa, att vi inte skulle ge oss iväg för »snefog» kommer. Vi visste inte vad det var för en juping, så vi kommo överens om att sticka. När vi kommit några kilometer in på fjällvidden, då fick vi klart för oss vad »snefog» var för något. Men då var det så dags. . . Det var snöstormen, folket hade menat. Den kom på en gång. Ursinnig. Vild och hänsynslös sopade den fram över fjället. Vi tappade orienteringen med en gång, ty snön stod som en mjölkvit vägg omkring oss. Så råkade jag snava på något och föll omkull. När jag kom på fötter igen var kamraten borta. Jag ropade allt vad jag orkade men fick inget svar. På värkanten hittade de honom ute på fjället.

Han tystnade. Petade frånvarande med sin käpp i fyren. Skickade en brunfärgad salivstråle genom eldstungorna bort till spottstenen, jämkade snusbussen rätt och sa:

— Tja, han fick aldrig bära någe mer kaffe till lapparna, han.

— Hur gick det för dej själv då?

— Jo, jag hade tur den gången. Snart nog insåg jag, att det inte fanns något hopp om att få kontakt med min kamrat, och att irra omkring så där var ju alldeles meningslöst, så jag kröp ihop bakom en sten och hoppades att »snefog» skulle gå över, innan jag hade frusit ihjäl. Hur länge jag hade legat där, vet jag inte, men jag vaknade till medvetande av att en hund stod och slickade mitt ansikte. Jag hade väl somnat. Jag kramade om hunden så mycket jag orkade men släppte honom snart, ty jag förstod att »husse» kanske inte var så långt borta. Hunden försvann, hjärnan registrerade att snöstormen var över och att solen sken. Så somnade jag igen. Hunden kom tillbaka och hade tre karlar och en kälke med sig. Jag fick mat och dryck och varma kläder. Eftersom det inte var någon allvarlig fara med mig — fötterna var förfrusna, så jag går litet illa än — stannade jag på platsen, medan hunden och de andra sökte efter min kamrat. Allt var dock förgäves. Han var och förblev borta.

Gubbarna packade in mej i kälken så jag fick åka ned till gården. Jag hade legat på fjället ett dygn. Just som vi kommo ned till trädgränsen, stannade gubbarna. Där nere låg deras dal, deras hem. Allt var så vitt, så rent, så tyst, så stilla. och i en öppning i skogen syntes de grå stugorna dit vi skulle. Det var en överjordiskt vacker syn, tyckte jag. Jag tror inte, att det enbart berodde på att jag kommit undan »snefog» med livet, utan det var vackert. Jag tar mej en mugg kaffe till, gubbar. — Han kramade de sista dropparna ur kaffepannan, starkt, svart främmande kaffe. När pannan är tom, då är det dags att övergå till någon ny sysselsättning.

Det är nog inte för mycket sagt, om man påstår, att den där smålänningen blivit bergtagen och att han i lapparna och de andra fjällborna, när han väl vunnit deras förtroende, funnit många verkligt goda vänner. Men det finns folk, om vilka man inte kan säga detsamma. Här är en typ.

Vid lägerfyren med en lapp.

Periodvis översvämmas fjällmarkernas folk av agenter. De sälja allt mellan himmel och jord på avbetalning och fördelaktiga villkor. Oftast rör det sig om saker, som lapparna och nybyggarna praktiskt taget inte har den minsta nytta eller glädje av, men då agenten är envis och villkoren fördelaktiga, skriver man under kontrakten. Många gånger i ren olust över, att det tycks vara det enda sättet att kunna bli av med agenten. En lapp, som råkat så illa ut satt en gång vid vår lägerfyre och pratade och drack kaffe. Och då vi voro »nästan likadana som han», som han uttryckte det, dröjde det inte länge förrän han gläntade på hjärtat en hel del. Det var något särskilt, som knep honom. Till slut kom det:

— Han hade köpt sig en klocka, men den gick inte mer än ett par timmar åt gången, så det var nog något

På Stovälteshågnas topp 1.204 m. ö. h.

fel med den. Tveksamt öppnade lappen jackan och tog fram klockan. Det var en fin klocka. Guldur.

— Den kostar mycket pengar, sa jag.

— Den gör då, sa lappen.

— 150 kr.? sa jag.

— Hur vet du då? sa lappen.

— Ja, ja gissade bara.

— Då giss du rätt.

— Men då är kontant, förstås? sa jag.

— 165 på avbetalning.

— Då får du hålla på länge innan klockan är din?

— Ja petala 15 kråner kontant og 10 kråner i månaden, sa lappen.

Jag hade undersökt klockan litet och kommit på, att den inte var ordentligt uppdragen. Den gode lappmannen vågade inte dra fjädern i botten. Jag stack min gamla rova i handen på honom och förklarade, att den fick han dra sönder fjädern på, om han kunde. Lappens ögon lyste, det var tydligen något sådant han hade hoppats på.

Försiktigt, mycket försiktigt, drog han upp min klocka medan jag motade på honom. Mer, mer . . . och äntligen var han i botten. Vi kunde övergå till hans dyrbara guldklocka.

Ett par år senare var jag återigen på vandring i samma trakter. Ett gäng stockholmare hade tagit kåtan i besittning, varför vi tältade på en gammal kåtabotten i närheten. Stockholmarna tillhörde den sortens människor, som tycks tro, att de själva är all tillvarons medelpunkt. De bjödo in oss i kåtan på en mugg kaffe. Det stod snart klart för oss, att vi inte voro inbjudna i annat syfte, än att de skulle få visa och demonstrera sin egen förträfflighet.

»Komma med till Vändsjöen og fiska öring!»

Det var fantastiskt mycket rök i kåtan, varför min kamrat och jag sjönko ned på hasorna för att komma så lågt som möjligt och få ned röksvedan i ögonen till ett minimum. Som vi sitta där och pratade, eller rättare sagt undervisade av stockholmarna, glider kåtadörren upp och en liten rund man slinker behändigt in. Det är lappen med guldklockan. Han sjunker ned på hasorna och säger det enda lilla ordet, som passar för honom just nu: Tu-rister. Med utdragen betoning på tu. En av stockholmarna är oförsämd att fråga:

— Och ni är en riktig lapp?

— Ja, nok är jag lapp, alltid, svarar han. Men ni kan ju inte elda, fortsätter han, och petar om i bränderna med sin käpp.

Vår Herrekiperingsavdelning

erbjuder Eder det största urval av trevliga, praktiska, alltid välkomna JULKLAPPAR

Bengtsons HERRKONFEKTION

Vid sjön Malmagen, Härjedalen

Det blir snabbt klara fina lågor och röken försvinner ut genom rökålet. Nu kan den gode mannen se sig omkring. Blicken ur de smala ögonspringorna vandrar tyst från den ena till den andra. Det är en granskande, värderande blick. Å nu är det min tur. Jag möter blicken stadigt. Jag har lika grova kläder som han, är lika smutsig, långhårig och skäggig som han, nästan lika ful. — Ska' han känna igen mig? Hans ögon klipper upp på vid gavel ett par gånger, munnen dras upp till ett igenkännande leende. Så kommer det:

— Du: här igen! Nu ska du se ho går pra! Komma med upp till Vandsjön og fiskar örning!

Det är bara lappen som pratar nu. För övrigt har det blivit alldeles tyst i kåtan.

— Hur många är du?

— Vi är två.

— Komma ut så få vi prata.

När kaffet så småningom är urdrucket, tacka vi det tysta och högtidliga sällskapet och följer lappen ut för en pratstund.

Nu gick klockan utmärkt sina modiga 24 timmar i stöten utan uppdragning. Lappen var särdeles glad över, att klockan nu var hans. De där 15 månadstiderna hade kommit med förfärande regelbundenhet och alltid när det varit som mest otjänligt. De hade fått honom att rådbråka många av våra svenska svärord.

Egentligen tycker jag inte om folk som svära. Ska det sväras, så kan jag göra det själv, ty jag har kommit underfund med, att sätter man in ett svärord på rätt ställe, så kan det ibland öppna luckan till en medmänniskas språk-låda. Som till exempel den gången, då vi efter en lång-paddling nådde landsväg och fingo rulla på den en bit. Efter någon kilometer fingo vi syn på en liten fjällägenhet ett stycke vid sidan om vägen. Vi skulle försöka köpa potatis och mjölk där, föreslog förpaddeln. Gärna det! Vid infarten stod två välpackade cyklar, en herr och en dam. Säkert turister. Just så. Där kommo de. På långt håll förklarade de, att i den gården har de ingenting, varken potatis eller smör, men mjölk kan ni få om ett par timmar.

Det lät ju inte lovande, men när vi nu i alla fall voro på väg så fortsatte vi. På vedbacken stod en man och högg. Jag gick bort till honom, medan min kamrat försvann in i köket. Vi hade kommit överens om att inte fråga efter något matnyttigt. Bara prata. Men det gick knaggligt. Jag fick honom inte att säga mer än ja och ha. Då fick jag för mig, att kunde vi få något att gemensamt svära över så skulle nog isen bli bruten.

Nej, då, visst inte. Vi nämnde inte ens Wigforss namn. Vi svor över snön, skogen och skogsbolagen. Mest över de sista. Å när man pratar och svär, så blir man varm.

Det blev många godsaker med till kanoten.

Yxan fick ligga på kubben och mössan sköts bort i nacken.

— Tjo, gubbar, här var potatisen räddad!

Efter en halvtimme eller så gingo vi in i stugan för att se vad fruntimren hade för sig. Bordet stod dukat med kaffe för fyra. Min tant hade inte misskött sig. Men som ni kanske vet, så är inte en sådan här kaffebjudning slut, förrän kaffepannan är tom. Och det kan ta sin tid.

Så voro vi då äntligen färdiga för uppbrott.

— Tack för välfägnaden och en trevlig pratstund.

— Å för all del, det är inte var dag vi här främmande här, så det är nog vi som får tacka.

— Ja, tack, tack då å adjö för den här gången.

Vi stodo nere vid dörren, och det var nu det skulle sägas:

— Synd att ni inte hade någon potatis.

— Visst f—n har vi potatis! Ville du ha?

— Ja, tack, ett kok.

Och frun trodde, att vi, som kommo från fjället vi hade väl inte druckit mjölk på länge. Visserligen hade dom ingen just nu, men det fanns grädde, om det skulle passa.

— Det bästa är gott nog, sa vi.

Det blev många godsaker som följde med oss ut till kanoten den gången. Det mesta funno de på själva, och det var stört omöjligt att få betala ett enda öre för sakerna.

Deras lilla fyraåriga tös, som suttit i den främmande tantens knå nästan hela tiden, var rakt tvungen att följa med ut till vägen och se på den lilla »båten». Hon pratade i ett, men vi förstodo inte vad hon sade. Det behövs inte alltid, för att själar skall finna sympati. Man kan ju känna en del också.

Tanten satte upp det lilla pyret överst på packningen i kanoten, och så rullade hon iväg ett stycke. Flickan jublade och skrek och pratade så värre väsen har väl aldrig förekommit på den landsvägen.

Under tiden blankade jag upp en tvåkrona mot byxbaken, ty den slanten skulle flickungen ha med hem till far och mor. Inte enbart som ersättning för välfägnaden utan också som tack för ett vackert uttalat självljud i ett kort men märgfyllt svenskt svärord.

Särsjön med Storvätteshågra i bakgrunden

A.-B. Kumla Kartongindustri

Tillverkning av

Sko- och Konditorikartonger

Tel. KUMLA 702 85 - Filialen ÖREBRO 154 18

"Tänk om jag kunde ropa så bra som du!"

En pratstund med Gust. Zetterlöv

»Mitt bland publiken och auktionsgodset skötte oförbränneliga Gustav Zetterlöv klubbade, fullt upptagen med att fånga upp och vidarebefordra alla buden från hugade spekulanter. Roligheterna duggade tätt, och hr Zetterlöv var inte sen att ge svar på tal på sitt eget oefterhärmliga vis. Det var följaktligen stämning över det hela, så som det skall vara på en storauktion.»

(NA-NT om S. J:s auktion maj 1948.)

Om vi skulle ställa en fråga till kumlaborna, vem de anse som den mest kände stadsbon, så är det utan tvivel om att många skulle nämna namnet Gustav Zetterlöv. Under sin långa levnad har han varit en mångsysslare: Skomakare, fiskhandlare, fjärdingsman, kommunalman och auktionist. Den sistnämnda sysslan har gjort honom känd långt utanför hembygden.

Det har inte varit någon lätt sak att få en intervju med honom. Kumla Julblads utgivare har verkligen ansträngt sig för att få en sådan till stånd. Något direkt avslag har det aldrig blivit på de upprepade inbjudningarna men uppskov på uppskov. En tid efter Z:s sjuttiofemårsdag i år lyckades det äntligen att få några timmars samvaro med honom i hans hem vid Södra Kungsvägen. Här tycks han tillsammans med sin maka njuta av livet, sedan jäktet är slut och affärsrörelsen är lämnad i yngre händer. En och annan auktion blir det dock ibland, det kan inte hjälpas.

Lord om Adolf Hedin.

— De nya folkpensionerna är en välsignad sak, säger Z. med glädje i rösten. Mor och jag få tillsammans 2.000 kr. om året, och det är en god hjälp för oss. Heder åt Adolf Hedin, som jag minns se'n min ungdom! Det var han, som först arbetade för att vi gamla skulle få pension. Roligt är, att alla i riksdagen enades om beslutet.

— Berätta något om ungdomsåren!

— Jag är född i Östra Åby. Far var stutare och hade många djur att sköta om. I samma stuga, som jag är född, hade också häradsdomare Lars Pärsson i Blacksta första gången sett dagens ljus. Det påstås, att vi till och med var födda i samma rum och i samma del av rummet, men dock ej i samma säng. Först gick jag i Selma Nygrens småskola i Byrsta, men efter ett halvår flyttade mina föräldrar till Hardemo. Där fick jag fortsätta i småskolan hos en lärare Carsberg. Han var invalid och hade endast en arm men var bra och höll god disciplin. När jag klarat småskolan gick jag tre vårterminer i folkskolan för lärare K. E. Schill.

— Var det ingen skolgång under hösten?

— Jovisst, men på hösten fick jag nätla och valla djuren. Redan vid åtta år kunde jag hjälpa till med nätling och göra becktrådar. Mitt avgångsbetyg från skolan var skrivet helt för hand. Synd att jag inte sparade det. När prosten Falk vid ett tillfälle såg det, sa han: »Det var ett fint betyg». Om han menade, att jag skött mig bra, eller om det var lärare Schill som hade fin handstil, fick jag ingen klarhet i.

I kamp med en fruktansvärd snöstorm.

Som konfirmationslärare hade jag Hj. Götlin, som var hjälppräst i Hardemo. Det var 1886, och jag var då 13 år. Prästen tyckte, att jag var en alltför ung konfirmand. Far var dock bestämd och sa till prästen: »Är det så att han inte får gå och läsa nu, så blir det aldrig någon konfirmand av honom, ty han behöver ut och tjäna sitt levebröd så fort som möjligt». Götlin efterträdde snart av en annan hjälppräst, som hette Hultkrantz. Han var en duktig predikant och deltog ofta i de stugmöten, som anordnades av Helgelseförbundet. Senare lämnade han prästbanan och blev affärsman i Stockholm. Efter konfirmationen arbetade jag hos skomakare L. J. Larsson i Skyberga. Han flyttade dock snart till Gällersta. Jag följde med dit och arbetade hos honom i sex år. Den värsta snöstorm, som de gamle hade upplevat, rådde mellan den 3—4 mars 1888. Ett hundratal människor gick åt den natten i vårt land. Själv höll jag på att stryka med. Jag var i ett ärende hos skomakaren och skohandlaren N. J. Eriksson i N. Bro, då snöstormen började. Massor av snö föll, och drivor på 6—7 meter mättes upp dagen därpå. Till all lycka hade jag inte långt till missionshuset Vårdhem. Där hölls möte, och när detta slutat fick jag sällskap hem. Fällerstagårdarna låg flackt, så snömassorna mötte inget motstånd. I Gällersta anslöt jag mej till logen »Filos». Lokalen låg i Ekeby socken. En av medlemmarna i logen var Gustaf Eklund i Gällersta, välkänd bl. a. som riksdagsman.

Omnibustrafiken

Vid Edra resor mellan Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp, Kumla—Byrsta—Brändåsen—Vallby—Viby kyrka—Körtingsberg Kumla—Hardemo och Kumla—Yxhult—Kvarntorp anlita alltid OMNIBUS, så att de billiga biljettpiserna sedan 25 år tillbaka å dessa linjer fortfarande kunna tillämpas

Gust. Zetterlöv
i 16-årsåldern

Som »indelt» vid Sannahed.

1892 blev jag utlärare skomakare. Efter min flyttning från Gällersta fick jag plats hos C. L. Jansson vid Skebäcksvägen i Örebro. 1894 tog jag anställning som indelt vid Sannahed och fullgjorde fyra möten. Vid kung Oscars 25-årsjubileum som regent 1897 blev jag kommenderad till vaktjänst i Stockholm därför att jag var absolutist. Regimentet ville ha nyktert folk till Stockholm. Jag lyckades komma ifrån uppdraget. Mina fötter tålde inte vid för mycket marscherande. Till jubileet kom jag ändå, men som civil. 1897 lämnade jag militärtjänsten. Den tid, som jag inte låg inkallad under åren 1895—97, hade jag plats som »läderbas» hos Aug. Andersson i Södra Mos, en bror till »A. G.» Ett par år före sekelskiftet förestod jag en skoaffär i Tidaholm. Därefter hade jag först plats i C. J. Almqvists nåttingsfabrik (nuv. Hagendalsvägen 15) och senare hos Almqvist & Johansson, som hade sin lokal i nuv. S. Kungsvägen 19.

Fiskhandlare i 35 år.

— Sedan blev du fiskhandlare?
— Det var först 1912. Dessförinnan hade min bror och jag hemnätlung av grova militärpjäxor. Jag var också nåttingsförmän på Kumla Skofabrik några år.
— 1912—1946. Det blir 35 år. Hur många kg. fisk har du sålt under dessa år?
— Om du kunde säga mej de, skulle jag bli glad.
— Lågt räknat, har du sålt 150 kg. i veckan, 100 kg. på lördagen och 50 kg. på tisdagen. Det gör om man räknar med 50 veckor 7.500 kg. pr år. Multiplitera 35 med 7.500, så får du siffran 262.500! Så många kg. fisk har du sålt på torget och i din fiskbod.
— Ja, det räcker det nog till.

»Tänk, om jag kunde ropa så bra som du!»

— Hur många auktioner har du ropat på? Den frågan kanske är lättare att besvara.
— Om jag räknar med alla föreningsauktioner, så tror jag det närmar sig ett par tusen. Min första auktion var hos en syförening i Stene 1897. Jag gick ofta på auktioner och hörde bl. a. på »Stråbergs-Johan». Honom lärde jag mycket av. Han var den bäste »roparen» på den tiden. På äldre dar kom han till mej en gång och sa: »Tänk om ja kunde ropa så bra som du!» Han fick till svar: »Du

kunde ropa mycket bättre förr, än ja nånsin gjort!» Men det ville han inte hålla med om.

— Du har väl haft att göra med många auktioner?

— Ett femtital, skulle jag tro. Av alla dessa är det ingen, som jag tycker bättre om än landsfiskal Ignell i Hallsberg. Ingen har som han värdesatt mitt arbete med klubban. För Lars Andersson i Kumlaby ropade jag ofta. Fick han inte något ordentligt bud, sa han alltid: »Då blir det mitt!» Urmakare Olssons auktioner lämnade inte den fattige idealisten så många slantar. Han var för snäll och godhjärtad som affärsman. Så kom han heller aldrig på »grön kvist».

En 7:50-sak för 90 kronor.

— Hur kan du ännu hålla på och prata oavbrutet i många timmar?

— Det får jag tacka min järnhälsa för. För iute så länge sedan ropade jag på en auktion från 10 på fm. till 10 på kvällen och kände ändå ingen nämnvärd trötthet. Och nu i vår har jag varit med vid flera storauktioner. Mest slitigt var det i Bondsätter i Gällersta, men så varade auktionen också i dagarna tre. Knogigt var det också vid Porla och Stjärnsund. Där, liksom vid Statens Järnvägars auktion i Hallsberg, gick det åt två dagar. Det var bara roligt, ty folk var snälla och bjöd på av hjärtans lust. Vad folk har gott om pengar! Vårre än i vår, har jag aldrig varit med om. För saker, som man förr fick högst en tia, det betalar man nu gladeligen hundra kronor och mer för. För att nämna ett exempel, så fick jag vid en av dessa auktioner bud på 90 kr. för en porslins sak, som i kanten var märkt med — 7:50.

Det käraste och det tråkigaste uppdraget.

— Du har ju varit med om åtskilligt kommunalt arbete?

— 1919 kom jag med bland de första kommunalfullmäktige i Kumla. Där stannade jag ett 20-tal år och var även ledamot i både kommunal-, pensions- och taxeringsnämnderna samt i fattigvårdsstyrelsen. Mitt käraste uppdrag var fattigvårdsstyrelsen. Där kunde man vara ett stöd för dem, som man visste hade det besvärligt i ekonomiskt avseende. Att vara med i nykterhetsnämnden var minst sagt tråkigt. Jag ledsnade ganska snart på att sitta på sammanträdena och bestämma, att så och så många litras ska Andersson ha och så och så många ska Pettersson ha.

Forts. å sid. 36.

Emma och Gust. Zetterlöv

Stene Brunn

Säsong: JUNI—AUGUSTI

Telefon 730 14. Efter 1 juni 730 03, 730 05. Närkes Via 40 (vinter)

Carl Johan Hofberg
1817—1887

C. J. HOFBERG

Skolmästare - Klockare - Skolpräst

Sparbankskassör

Av Nils Helander

Sofia Hofberg
1823—1909

Till innehavare av förenade skolmästare-, klockare- och organistbefattningen i Kumla valdes 1846 Carl Johan Hofberg. Han var född 1817 i Ringkarleby församling, där fadern var organist. Student i Uppsala 1837. Prästvigd i Strängnäs 1841. Pastorsadj. i Axberg samma år, i Viby 1842, i Eskilstuna samma år. Sedan 1850 var H. i äktenskap förenad med Sofia Karolina Dahlberg, född i Stockholm 1823.

År 1846 erhöll Kumla-Hallsbergs församlingar, som då ännu utgjorde ett gemensamt pastorat, också ny kyrkoherde, nämligen Olof Ulrik Uddén. Hofberg, som var prästvigd, skulle som skolpräst vara biträdande prästman i församlingen. De båda själasörjarna voro av högst olika läggning. Uddén hade föga förståelse för den friare andliga verksamhet, den s. k. läserirörelsen, som under 1850-talet nådde närkesbygderna. Hofberg däremot var varmt hängiven de nya religiösa strömningarna. Från 1860 och till 1865 tjänstgjorde komminister Norelius som vice pastor. När sedan efter Uddéns fränfalle 1862 pastoratet blev ledigt, var Hofberg en av de verksamaste krafterna för att få den trosvarme och nitiske stockholmsrektorn Axel P. Falk till kyrkoherde i Kumla. Den petition från församlingen, som till Falks förmån av en deputation överlämnades till Karl XV, såges vara uppsatt av Hofberg.

Hofberg beskrives som en »nitisk läsare, som frambar ett levande vittnesbörd om den korsfäste och uppståndne Frälsaren». Trots att han ofta led av ohälsa, var han mycket verksam utanför den egentliga tjänsten. Han var församlingens förste bibliotekarie. Det var den under 1850-talet livaktiga Kumla läseförening, som tog initiativet till det första biblioteket i Kumla. Hofberg var den, som hade det mesta att bestyra inom nämnda sammanlutning, och det var också hans kökskammare som fick tjäna som första bibliotekslokal. Bokförmedlingen lär ha tillgått på så sätt, att de bildningsintresserade bytte böcker med varandra, varvid bibliotekarien tjänstgjorde som den förmedlande länken.

Hofberg var också en av initialivtagarna till Kumla sparbank och invaldes jämte fyra andra församlingsbor

å sockenstämman den 24 okt. 1847 i den första styrelsen. Han blev tillika bankens förste kassör och räkenskapsförare. Hofberg lär under sin tid som pastorsadjunkt i Viby 1842 ha skaffat sig en del erfarenheter om en sparbanks skötsel. Viby sparbank inrättades nämligen 13 år före banken i Kumla. Den för närmare ett 50-tal år sedan rivna klockarebostaden var inte endast lokal för sockenstämmorna utan även för »Nattvardsungdomens undervisning» och sparbanken. Befattningen som kassör och räkenskapsförare tillförde inte Hofberg någon större inkomst. De första 3 åren utgick arvodel med en procent på insättningarna, men 1851 fixerades det till 40 riksdaler riksgäld. Fyra år senare bestämdes att arvodel skulle utgöras av överskottet på rörelsen, sedan reservfonden ökats med 6 % av den ingående behållningen. Detta unika avlönningssystem tillämpades dock endast under åren 1855—1856. Allt som allt blev Hofbergs årslön från banken inte mera än resp. 79 och 130 riksdaler riksgäld.

Hofbergs hälsotillstånd blev allt sämre. 1860 nödgades han lämna sin befattning i sparbanken och åtta år senare även sina tjänster i församlingen. Med sin hustru flyttade han senare troligen till Lidköping. Från denna stad kom makarna i maj 1887 till Hjo. Då var Hofberg allvarligt sjuk och avled redan i slutet av månaden i tarminfluensa, som dödsboken i Hjo uppgiver.

Vid makens fränfalle måste fru Hofberg företaga sig något att existera på. En skollärare och skolpräst hade inte då så väl ordnat med pensionsförhållandena som i våra dagar. Fru H. försökte sig dels på »grundliga musiklektioner uti pianospelning för billigt pris» dels en privat skola. Hon var mycket omtyckt som lärarinna. »Mamsell» Hofberg, som hon allmänt kallades, var mycket kyrkligt intresserad och nitälskade särskilt för de ungas kristliga fostran. Någon kyrklig söndagsskola fanns inte på 1890-talet, men fru Hofberg ordnade även en sådan.

Från mina ungdomsår minns jag mycket väl gamla »mamsell Hofberg». Hon var aktad och omtyckt av alla

Vänd Eder med förtroende till oss när det gäller

Reseffekter, Damväskor, Skinnkläder o. dyl.

Vi emottaga även beställningar
på skinnkläder efter
måttstorlekar

Severins Joh. Kyrkogata 21
Telefon 710 46

Komminister Morén och »Jeppe på berget».

— Är det någon händelse i ditt liv, som särskilt glatt dej?

— Jo, titta på det här! Det är veteranmärket för 50-årigt medlemskap i vår NTO-organisation. Min hustru och jag har fått var sitt. Vet du, vad talman Sävström sa, när han fick märket? Han sa så här: »Det här märket är svårare att få än Vasaorden». Som logemedlem har jag haft åtskilligt att göra med byggnadsföreningen Natanael, bl. a. som kassör i ett femtontal år. Jag minns för omkring 40 år se'n, när nuv. kyrkoherde Morén i Vintrosa var komminister här i Kumla. Natanael hade uthyrts för visning av filmen »Jeppe på berget». Morén var och såg filmen. Ett par dar därefter sände han logen en lång skrivelse och varnade för att i fortsättningen hyra ut lokalen för dylika filmer. Skulle ej rättelse ske, hotade han med föredrags- och presskampanj mot lokalen. Jag har skrivelsen här.

»Tullpårajen» va ä dä för e käring?»

— Var du inte fjärdingsman också?

— Det var bara ett par år. Jag valdes vid ett fyllnadsval 1922 efter E. D. Arbin. Förutom Falk, som hade hand om ordningen i samhället, var vi tre fjärdingsmän: Lars Emil Larsson i Örsta för östra, Per Aug. Pettersson i Abytorp för västra och jag för mellersta distriktet.

— När började du intressera dej för politik?

— Under tullstridens dagar, då bönderna ville ha tull på rågen. Jag var frihandlare, det var klart. En ortsbo, som inte var så värst hemma i tullpolitiken frågade en gång sin granne: »Tullpårajen, va ä dä för e käring?» Det var roligare och mera spänning vid riksdagsvalen förr. Jag minns en gång när »Ävikarn» och »Skyllbergarn» fick lika röstetal. Den gången hade Ivan Svensson i Skyllberg tur, ty han vann vid lottdragningen. Gustaf Olsson i Ävik, som var vänsterns kandidat, fick alltid de flesta kumlarösterna. Svensson hade ett säkert övertag i sin hemkommun Lerbäck.

När »Ko-Kalle» bjöd på en dyr middag.

— Skulle vi inte kunna sluta det här pratet med att du berättar en rolig historia?

— Vilken ska jag då ta? Om Karl Nilssons i Byrsta 80-årsmiddag, om du inte hört den förr?

— Den donerade jag bjudningskortet till. Berätta om den!

— Lasse Burén räknades till »Ko-Kalles» trognaste vänner. På hans 80-årsdag ordnade Burén med fin middag på Kumla hotell. Vilka som skulle vara med, bestämde Karl Nilsson själv. »Skrikaren i Södra Mos» — det var jag — skulle med, men »Johan i Abytorp» får inte komma med. Det blev en alla tiders fest under Buréns charmanta värdskap. Kantor Hall spelade och sjöng, och stämningen var verkligen hög. När vi ätit oss riktigt mätta, upplyste Burén att middagen, som vi bjudits på, kostade 10 kr. Meningen var, att av dessa pengar skulle först 100 kr. utgå till 80-årspresent till festföremålet. När hundralappen frånräknats, räckte de återstående pengarna inte till någon middag. Burén var ju aldrig rädlös. Det blev en ny insamling, och det föll på min lott att verkställa den. Nog hade vi roligt, men »Ko-Kalle» bjöd på en dyr middag.

N. H.

Fotogr. över Kumla i äldre tider önskas låna eller köpa.

Kumla Julblad.

Makarna Hofbergs grav å Hjo kyrkogård.
Vården rest av Kumla Sparbank.

i den lilla vätterstaden. När hon 1909 i 86-årsåldern gick bort, hade hon överlevt sin man i ej mindre än 22 år.

I sin ålders höst hade fru Hofberg det bekymmersamt. Året före sitt frånfälle sände hon Kumla sparbank en skriftlig begäran om ett bidrag till sitt underhåll. Styrelsen tillmötesgick henne, men länsstyrelsen upphävde tyvärr beslutet såsom olagligt. Det har berättats, att en av Hofbergs vänner, framlidne kyrkovård Lars Andersson i Kumlaby, då företog en insamling till hennes förmån.

När undertecknad sommaren 1947 besökte Hjo kyrkogård, vandrade jag flera timmar omkring för att om möjligt på någon gammal vård träffa namnet Hofberg. När detta ej lyckades, vände jag mig till kyrkovaktmästaren, som höll på att ansa gravar, och frågade om han möjligen kände till var makarna Hofbergs gravplats vore belägen.

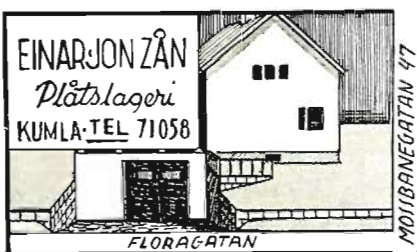
»Ja, det är den här platsen. Kyrkogårdsnämnden har vid flera tillfällen anmodat mig att sälja den men det har inte blivit någon försäljning. Varför, vet jag inte.»

»En bortglömd grav, som nu inte längre är bortglömd», tänkte jag.

Vid nästa sammanträde med Kumla sparbanks styrelse väcktes förslaget, att banken vid sitt 100-årsjubileum 1948 skulle hufgästa minnet av en av sina stiftare och förste kassör med att göra gravsten i ordning och resa en minnesvård. Förslaget bifölls enhälligt av styrelsen, som också beslöt inrätta en fond för gravens framtida underhåll av kyrkorådet i Hjo.

Sedan april i år kan å den vackra, välbelägna gravstenen läsas följande: »C. J. Hofberg 1817—1887, Sofia Hofberg 1823—1909. Kumla Sparbank reste vården 1948 över sin stiftare och kassör».

Sent omsider har nu Hofberg och hans maka fått den minnesvård, som de sannerligen båda gjort sig förtjänta av.

Einar Jonzåns Plåtslageri

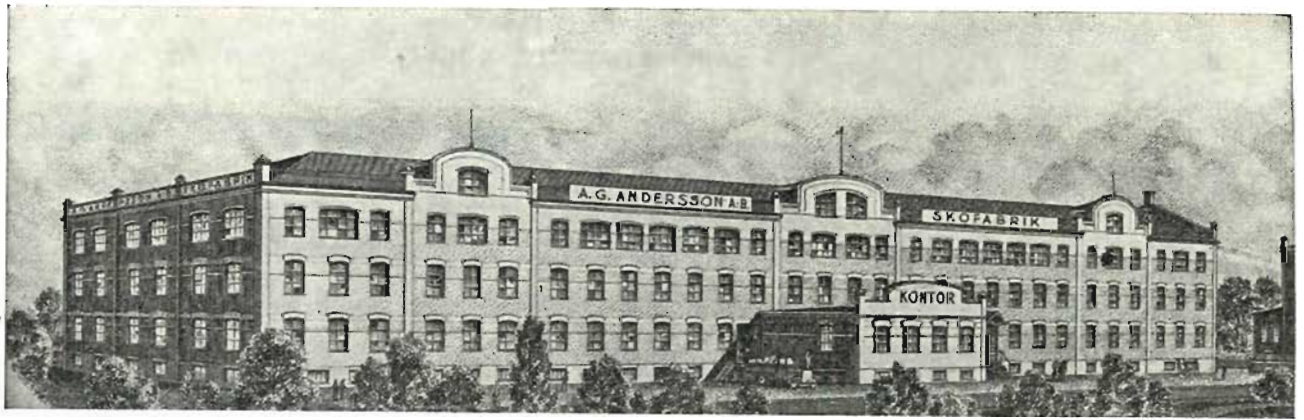
Mossbanegatan 47, Kumla

Tel. 71058

Byggnadsplåtslageri, Ventilations- och Fläktanordningar
Rostfria diskbankar och Bilinredningar. Alla slag av
beställningsarbeten och Takstrykningar

Köper och säljer begagnade maskiner

Kaminer för ved- och sågspånseldning

A. G. Andersson AB. Skofabrik - Kumla

— en firma med 100-åriga traditioner —

Carl Johansson Trävaruaffär AB.

KUMLA - Tel. 711 98

Hyvlat och ohyvlat
VIRKE, MASONITE, TREETEX
säljes till lägsta priser

Mejeriprodukter

av högsta kvalitet försäljas i egna butiker
och hos återförsäljare

KUMLA-ORTENS MEJERIFÖRENING

Mejeri: Telefon 700 33, 8—12 fm., 5—6 em.

Lämpliga Julklappar

till billiga priser finner Ni genom besök i

DAMKONFEKTIONEN

MÄRTA WIGERELL

Tel. 705 22

Julens blommor

Hyacinter, Tulpaner, Begonier, Cyclamen m. m.

Katrinelunds Handelsträdgård

SÖRBY - KUMLA

Tel. 703 99

Ny telefonkatalog för KUMLA utkommer i början av år 1949

Utgivare: A. Doblwitz och N. Helander

Annonsera i katalogen! Annonser mottagas av Överkonstapel Elis Levin
Eventuella ändringar i abonnentförteckningen kan göras hos Doblwitz Bokhandel

Håkanssons Conditori

Rekommenderas!

GOTT KAFFE - GOTT BRÖD

Telefon 701 54

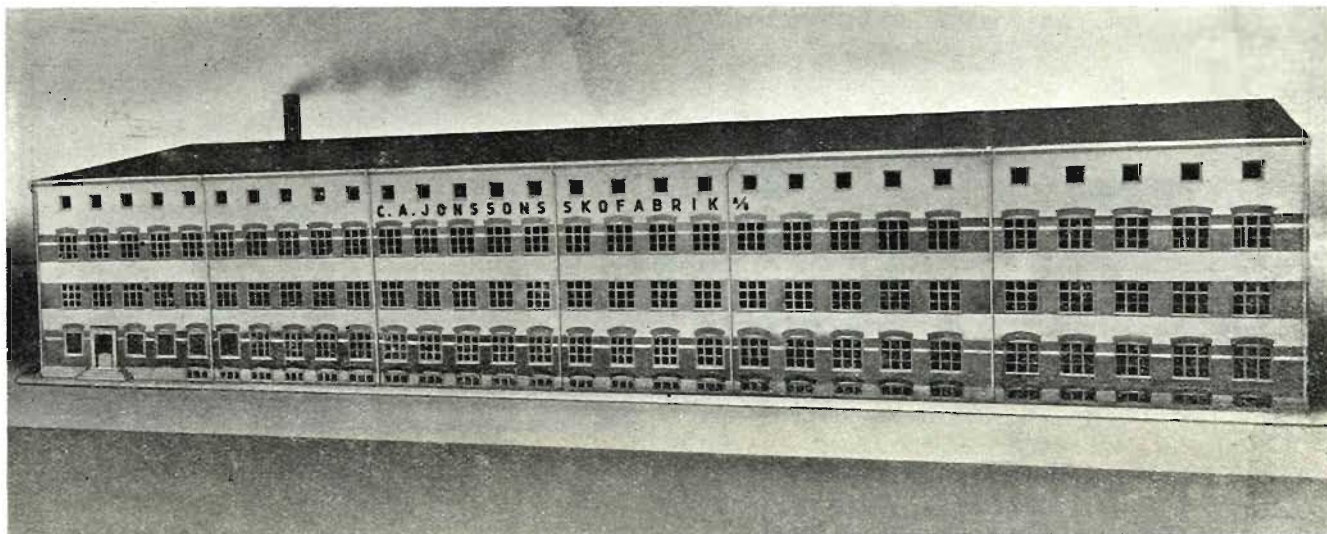
Allt för bilen i

CARL SUNDBERGS

Motorreparationsverkstad

KUMLA

Tel. 704 33, 706 01

VARUMÄRKEN:

Sportskodon
"S:t Moritz"

Mansskodon
"Excellent"

Damskodon
"Grandessa"

Barnskodon
"Gulliver"

C. A. JONSSONS SKOFABRIK A.-B., KUMLA

Haglund's
INDUSTRIAL VARUMÄRKEN

Ekman, Haglund A.-B.

FÖRSÄLJER

från lager för skotillverkning
erforderliga materialier såsom:

Läder, Skinn, Skofoder, Silke, Sygarn,

Skosnören, Tryckspännen,

Gummiklackar

m. m.

TELEFONER: Lagret 700 36, Kontoret 703 96

Kumla
Foder- & Utsädes A.-B.

Telefon: Namnanrop
»UTSÄDESBOLAGET»

*Utsäden, Spannmål,
Foder och Gödningsämnen,
Hö, Halm, Torvströ*

m. m.

KUMLA STADS ELVERK

TELEFON 709 80. Förestånd. personligen 700 94

KONTORSTID: Vardagar, utom lördagar 9—17,
fredagar 9—18, lördagar 9—13

FLYTTNINGAR och NYANSLUTNINGAR
skall anmälas till Elverket

Linnevävare Haggren i Folketorp

1825-1879

Ju äldre man blir, ju oftare påminnes man om livets ovaraktighet. Än är det en, än en annan av ens bekanta, som går bort. Man påminner sig dem sedan vid enstaka tillfällen, men efter hand bleknar minnet av dem och försvinner till slut. Frånsett konstnärer, författare och andra högre kulturfrämjare är det ej många människor, vilkas minne lever kvar hundra år efter det deras livsgärning är avslutad.

Ibland händer likväl, att man kan få ögonen på någon man eller kvinna från allmogens led, som genom sina verk lever kvar ännu århundraden efter det de gått bort. Att detta händer, beror naturligtvis på, att den på sin tid obetydliga på något fördelaktigt sätt skilde sig från sin omgivning.

Undertecknad, som är en smula intresserad av gamla textilier, fick en dag hos numera avlidna fröken Eleonora Eriksson i Kumla se en damastduk, som hon upp-gav vara vävd 1858 av linnevävaren Haggren i Folketorp — årtalet var glädjande nog invävt i duken.

Denna händelse var nog för att mitt intresse för såväl saken som personen skulle väckas.

Att en man var hemma-linnevävare så sent som i mitten av förra århundradet, var ju unikt. Den maskinnella vävningen hade ju redan tidigare konkurrerat ut handvävarne. Men här var tydligen en kvar. Jag beslöt mig för att söka taga reda på hans förhållanden och om möjligt skaffa mig en bild av honom.

Det första jag gjorde var att söka i kyrkoböckerna, huruvida han verkligen funnits.

Jo, jo men. Där stod bland annat: Carl Johan Haggren, född i Folketorp 28/10 1825. Flyttade 1846 till Stockholm (troligen för värvning). Inflyttade åter till Kumla 1850. Gifte sig 1852. Försörjde sig som linnevävare. Enligt samma källa kunde han läsa i bok, kunde utantill Luthers katekes och förklaringar därtill samt förstod sin kristendom. Efter att ha funnit detta, eggades jag att söka vidare. Jag sökte komma i kontakt med personer, som kunde tänkas minnas eller hört talas om honom.

Haggren dog ju för nära 70 år sedan, så det måste vara gamla människor, som skulle minnas honom direkt. Efter åtskilligt letande lyckades jag dock till sist träffa 85-åriga fru Ruth Ablad i Örebro — förr boende i Sännersta —, som var mycket vital och minnesgod. Hon sade sig mycket väl komma ihåg Haggren, när han på sommarsöndagarna vandrade till Sannahed för att se på militärerna. Han tittade då alltid i förbifarten

Haggrens stuga i Folketorp
(Nuv. äg. Fritz Gustafsson)

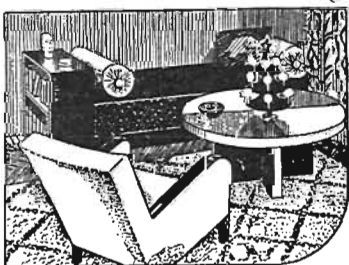
in i hennes föräldrahem. Hon beskrev Haggren som en lång karl med stort huvud och slätrakad.

Annars lever Haggrens minne kvar endast i andra hand. D. v. s. hos barn till samtida med Haggren, och detta kanske endast tack vare hans skicklighet som linnevävare samt en viss originalitet hos honom. Åtskilliga strofer kan man få höra om honom.

Det berättas bland annat, att när Haggrens hustru, som inom parentes sagt var ytterst sparsam och en smula gnatig, blev honom för svår, tog han sig en sup och med fiolen under armen klättrade han sedan upp på stugtaket. Satte sig grensle över nocken, stämde fiolen och spelade sedan bort alla sorger och förtretligheter, som så lätt infann sig, då han var inne i stugan.

Det berättas även att han och hustrun en tid hade så svårt att dra överens i sitt äktenskap, att de beslöto sig för att gå och ta ut skilsmässa. Tyvärr var prästen inte hemma, men det betydde mindre, för, som Haggren sade: »promenaden gjorde i alla fall den nyttan, att vi levde som nygifta en lång tid framåt».

I likhet med så många andra dåtida konsthantverkare, synes Haggren varit rätt begiven på sprit. Han var dock ej sämre människa, än han erkände sin svaghet. Han beslöt att bättra sig och blev t. o. m. medlem i Ålsta metodistförsamling. För att riktigt visa, att nu var Carl Johan Haggren bliven en nykter karl, deponerade han den kutting, i vilken han tidigare hämtat brännvin från Örebro, i kapellet. Ock för att för eventuella tvivlare riktigt bestyrka Haggrens nykter-

Öka trivseln i Edert hem till Jul!

Komplettera Edert möblemang. Vårt rikhaltiga lager ger
Er säkert något bra uppslag

JACOBSSONS MÖBLER

KUMLA - Telefon 701 49

het, hängdes kuttingen upp i taket i kapellet till allmänt beskådande. Senare, när Haggren var absolut säker på sin nykterhet, grävdes kuttingen ned i jorden.

Tyvärr återföll Haggren dock i dryckenskap. Vid en resa till Örebro efter sprit, drack han sig rusig och blev liggande ute en natt i Sundsbrobacken. Han förkylde sig och ådrog sig en lunginflammation. Efter endast några dagars sjukdom avled han den 24 sept. 1879.

Som synes, var Haggren en vanlig enkel människa, behäftad med en sådans fel och brister. Och dessa rader om honom skulle ej ha skrivits, om han ej efterlämnat så vackra damastdukar, som han gjort. För undertecknad har det varit ett stort nöje att spåra upp arbeten av Haggren. För närvarande känner jag fem större eller mindre sådana. Vare sig mönstret innehåller eklöv, vinrankor, eller något annat bladverk, är det en sann fröjd att se såväl den lyster i de gamla linnevävnaderna — som endast de många åren förmår giva — som arbetets finhet. För dessa små konstverks skull ser man gärna bort från Haggrens brister och ofullkomligheter.

Haggren skulle med all rätt kunna om sina arbeten använda de stolta ord, som mästerklensmeden Caspar Finke från 1600-talet ristade på ett av honom smitt gravkorsgaller i Roskilde domkyrka, nämligen: »Dieser Arbeit bin ich bekannt.» Fritt översatt: »Jag står för mina arbeten.»

Att de ovannämnda fem dukarna bevarats och alltjämt vårdas, är hugnesamt. Om ej någon särskild olycka inträffar med dem, kunna de säkert med sin förnäma glans pryda upp festligt dukade julbord i ännu ett sekel — ja, kanske två.

Skulle någon läsare av dessa rader känna något ytterligare om Haggren och hans arbeten, mottages upplysningar tacksamt av Kumla Julblad.

K. G. Pettersson.

Kumla Julblads medarbetare

IV

Sedan 1937 har bokhandlaren Algot Dohlwitz svarat för idrottssidan i Kumla Julblad.

Dohlwitz är född i Strängnäs 1900. Som 15-åring erhöll han anställning i O. Erikssons bokhandel, som han lämnade först 1929 i och med övertagandet av Kumla bokhandel.

Om någon har idrotten i blodet, så är det D. Redan som 10-åring stod han i ett bandymål i hemstaden och drömde om att bli en stor bandystjärna, vilket också gick i uppfyllelse. I bandyspalterna för 25—30 år sedan syntes ofta bröderna Dohlwitz' namn. Efter att ha deltagit i Strängnäs juniorlag debuterade han

Algot Dohlwitz

1920 i A-laget som vänsterhalv. Även i fotbollslaget deltog Dohlwitz med framgång som ch och vh. 1923 nödgades han avbryta fotbollsspelet på grund av en knäskada. Då hade han endast ett år kvar till idrottsmärket i guld. Brons- och silvermärkena hade erövrats tidigare. Under åren 1931—1943 fungerade han som lagledare för kumlabandyn och som ch och vb och hade därvid glädjen att tillsammans med sina kamrater erövra 4 segermedaljer. En hel rad förtjänsttecken har kommit D. till del. Här skall endast nämnas: Sörmlands Fotbollsförbunds, Sörmlands Idrottsförbunds, I. F. Kamraternas i Strängnäs och Kumla, Västmanland-Närkes och Närkes Fotbollsförbunds samt Svenska Skidförbundets förtjänsttecken.

Inom bokhandelskretsar är han känd som en duglig och intresserad bokhandlare. Han har också fått det stora förtroendet att bli utsedd till ledamot i Svenska Bokhandlareföreningens och Svenska Pappershandlareföreningens styrelser samt ordf. och sekr. i Bergslagskretsen av Sv. Bokhandlarefören. Varmt intresserad för skolan, har han av Kumla stadsfullmäktige invalts i såväl Folkskolestyrelsen som Högre Folkskolans styrelse. Inom båda dessa styrelser är han v. ordf.

Vi tacka vår värderade medarbetare för mångårigt gott samarbete och för det stora intresse han visat vår tidning. Hans bokhandel är nämligen rekordförsäljare för Kumla Julblad. 500—600 ex. av den stora upplagan sprides årligen genom Dohlwitz bokhandel.

OBSERVERA!

Eftertryck av artiklar i Kumla Julblad får ej ske utan tidskriftens medgivande.

Allt i blommor för julbordet!

Hyacinter, Tulpaner, Bordsdekorationer m. m. Årstidens krukväxter och snittblommor - Beställningar av olika blomgrupper mottagas

Blüchers Blomsteraffär - Kumla

Köpmangatan / Tel. 703 13, Bostaden 702 19

Säg det med Blommor!

Inte bara till Jul utan året runt

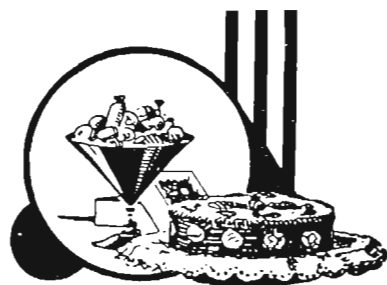
tillhandahålla vi verkligt förstklassiga konditorivaror såsom Tårter, Bakelser och Småbröd

Erkänt gott kaffe!

Beställningar mottagas

Helanders Konditori, Kumla

Telefon 700 08

KUMLA GLASMÄSTERI

Inneh.: G. SUNDSTRÖM

Köpmangatan - Tel. 704 37

Stor sortering av alla slags Tavlor i olika prislägen, Fotorammar, Speglar. Ramlist Inramningar utföras. Fönsterglas insättes. Skärareglas för skofabriker i lager

Offert lämnas på fönsterglas till byggen

För Julbordet:

Prima Kött- och Charkuterivaror, Ost, Smör
Konserver. Prima Julskinkor

ERICSONS Livsmedel

Tel. Huvudaffären 700 72, 704 45

Filial: FYLSTA

Tel. 703 62

HJ. MODINS KLACKFABRIK

Elvesta - Hällabrottet

Tel. Örebro 720 79

Tillverkning av

LÄDERKLACKAR såväl Dam, Mans som Barn

POMPADURKLACKAR alla slag

Kumla Varmbadhus Telefon 70299

Bascubad - Karbad

Tvättstugan Telefon 71153

REKOMMENDERAS

A.-B. Kumla Bad- och Tvättinrättning

Vår måltid

intaga vi bekvämt och billigt å

Mjolk-Baren

Kumla - Tel. 702 86

Beställningar mottagas

Vid *bemärkelsedagar* använd

Kumla Köpmannaförenings Presentkort

Björkmans Konditori

TORGET - KUMLA

Tel. 701 84

REKOMMENDERAS!

Moderna lokaler lämpliga för försämrings-samkväm, begravningar m. m.

Vid köp av ett nytt *Ur* vänd Eder till

stadens ende *stjärnurnmakare*

Reparationer utföras omsorgsfullt
Glasögon stor sortering

L. N. Brink, Kumla

Ur-, Optik- & Guldsmedsaffär

Diskar Ni MED DISKTRASA?

*Försök då i stället med
disklappen »RENO»!*

*HYGIENISK — ingen luke
STARK — håller i veckotal
BILLIG — 5 öre per styck*

I förpackning om 5 st. hos Eder handlande

Papper, Papp

Bindgarn

Förseglingsremsor

Fuktapparater

Dekorationspapper

Papeterier

Hatt- & Skjortpåsar

Kassaapparatrullar

Kontrollremsor

I parti från

A. B. Ekenberg & Huldborg - Malmö

Telefon: Namnanrop

Representant: FOLKE ANDERSSON, KUMLA - Telefon 706 98

Efterfråga alltid våra inregistrerade varumärken

ViviAnne
DAM- & FLICKSKO

Cambridge
HERRSKO

JUNIO
Barnsko

K/B JOEL ANDERSSON - KUMLA

Telefon Växel 709 40

JULHANDLA

Edra SPECERIER och
MATVAROR hos

Sahlins

K U M L A Telefon 706 12

En elegant skjorta

och slips är en praktisk och välkommen julklapp till en herre!

MOBERGS Kumla

Telefon 706 27

Brevpapperet

bör vittna om god personlig smak!

I parti från

JOHNSON HILL A.-B., ÖREBRO, PAPPERSVARUFABRIK

Efterfråga därför våra förnämliga kvaliteter SVENSKT ANTIKPRESSAT PAPPER
SVENSKT DIPLOMAT PAPPER
SVENSKT HAMRAT PAPPER
SVENSKT LINNEPRESSAT PAPPER
hos Eder Bok- eller Pappershandlare

Vid behov av SKODON

REKOMMENDERAS

Elis Schölin's Skoaffär

Telefon 704 42

Hills

ALLTID NYHETER I

Klännings-, Kapp- och Dräkttyger, Strumpor
och Underkläder, stor sortering i Gardiner,
Draperityger, Linnevaror och Sängkläder

Tel. 704 46, 714 47

AKTIEBOLAGET *Rinaldos* KARTONGFABRIK
KUMLA

TELEFON 70 082, 711 11

Försäkringsaktiebolaget

HANSA

STOCKHOLM

Försäkringar

Ombud i Kumla: Folkskollärare GUSTAF HAGSJÖ

Telefon 703 90

AKTIEBOLAGET

G. O. JOHANSON

JÖNKÖPING

Kommissionär för PAPYRUS, Mölndal. Alla sorters
Post- och Skrivpapper, Påsar. Bindgarn
MUNKSJÖ välkända omslagspapper
m. m.

Representant:

Helmer Ernestam - Örebro

Västmannagatan 18 Tel. 130 70

Kumlaidrotten 1948

Kumla Julblads hederspris till Malte Pihl

Malte Pihl

Kumla Julblads pris för årets bästa idrottsman går 1948 till Malte Pihl. Att det inte träffar en ovärdig, är nog hela Kumlas idrottsvärld fullt ense om. Han har inte bara gjort goda prestationer på idrottsbanan utan också varit den drivande kraften till Kumlas upprykning inom den allmänna idrotten. Tidigare har ju inte Kumla haft någon inomhusidrott. I år startade Pihl en träningsserie i Fylsta skola, som välvilligt ställts till förfogande. Resultatet blev, att Kumla vann sin serie bland närkesklubbarna och blev bästa förening i inomhusmästerskapen. Nästa år får Kumla den äran att delta i den verkliga eliten! Detta är Pihls förtjänst.

Någon dag i medio av september var undertecknad på väg till ett skolsammanträde i Fylsta skola. På vägen tittade jag in i Pihls raksalong och meddelade honom, att han blivit utsedd till Kumla Julblads pristagare. Med rakkniven i högsta hugg, fattade han inte galoppen, men då jag bad om ett samtal dagen därpå, lugnade han sig.

När vi sedan träffades fick jag följande personalia: Malte Pihl är född i Charlottenberg den 7 aug. 1922. Han började idrotta vid 17 års ålder med att vinna höjdhopp på 1,74. Egentligen skulle han då ha löpt i stafett men blev övertalad att starta i höjdhopp. Därmed var hans öde bestämt för höjd! Han övergav alltså löpningen, där hans broder Pelle Pihl skapat sig ett namn genom att delta i det världsberömda stafettlaget på 4x400 m. vid landskampen Sverige—Tyskland. Malte Pihl tävlade först för hemstaden Charlottenbergs »Örnen» till 1945, då han övergick till Arvika IS. Vid hitkomsten till Närke tävlade han först för Örebro SK, men sedan han 1947 slog ner sina bopålar i Kumla, blev det vår idrottsförening, som fick honom inom sina led. Hans bästa resultat är: Höjd 1,84 i Oslo 1945, tresteg 13,37 i Hällefors 1948 (klubbrekord), längdhopp 6,33 och 100 m. på 11,8 i Charlottenberg 1944.

Den roligaste dagen i Pihls idrottsliv var årets landskapsmatch i Hällefors. Vid det spännande trestegshoppet gällde det för Närke att få in en man mellan de säkra värmlänningarna. Pihl hade sista hoppet. För honom gällde det att prestera det bästa han gjort i sitt relativt unga liv. Det lyckades. Han slog sitt personliga rekord och tillika klubbrekord, och segern gick

till Närke. Dramatiskt. Ett annat klubbrekord för Kumla noterades vid en tävling i Kumla: Höjdhopp 1,78.

Pihl trivs i Kumla. Han trivs med arbetet och i idrottssektionen, där han har en god medarbetare i Helmer Persson. Han gillar pojkarna och väntar att de 1949 skall bli ännu bättre än i år.

Den största framgången får man nog räkna klubbmatchen över Hallsberg. Vid Kumlakamraternas 35-årsfest i Hallsberg uppsatte Hallsberg en pokal inom den fria idrotten. Ordf. Herman Lindell yttrade, att han hoppades att Kumla skulle komma tillbaka inom den fria idrotten och åter bjuda Hallsberg motstånd. Han visste nog inte då, att motståndet skulle komma så fort. Det är till stor del Pihls förtjänst, att Kumla har fått upp idrottsmän. Bland de unga förmågor, som Pihl väntar sig något av, vill han nämna: Åkerström, Lenart Eriksson, Rönnvall och Göran Franklin. Själv anser han sig inte kunna nå så mycket längre men vill ändå hålla på några år framåt. Och framåt är denne länge barberare!

I konkurrens med Pihl kan man nämna den unge skicklige orienteraren »Kirre» Wallin. Han har inte fått den verkliga fullträffen ännu, men han är unga pojken. Så nästa år kan vi kanske vänta honom på Kumla Julblads obefintliga segerpall. Några andra orienterare, som man heller inte får glömma bort, är den stronga trion »Smen» Jansson, Nyblom och Sven Hj. Carlsson. Det är orienterare hela dan, även om de tävlar på natten!

Kumlas fotboll har i år avancerat till div. III och hittills skött sig överraskande bra. Vi hoppas att avanceringen fortsätter till glädje för oss trogna supportere och för Kumlas fotbollsära. Det är ju så, att en ort ofta bedöms efter de notiser och artiklar, som tidningarna återger. Speciellt på måndagarna granskar man gärna sportspalterna och ser efter, hur Kumla har klarat sig. Har då Bruno Carlsson gjort sitt sedvanliga straffsparksmål känner man sig nöjd!

A. Dohlwitz

Olof Karlssons Cykelaffär

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan

TELEFON 704 76

SENASTE NYTT i cyklar, cykelljus och tillbehör
Lättviktsdelar alltid på lager
Reparationer utföras omsorgsfullt

JUL

(Ur "Vermlänningarna", vermländsk jultidning 1894)

Våldsamt våg, som frusit
liknar män'skoödet.
Mjuka sinnen hårdna
under kamp för brödet.

Vad som vänligt rörde
sig i ungdomsåren,
smekt av varma vindar,
steltnar till med åren.

Skarp som nordanstormen,
allas kamp mot alla
kyler genom mårgen
och gör hjärtan kalla.

På varenda panna
»fiende» står skrivet.
Tvinga eller tvingas
lösen är för livet.

Var och en vill vara
herren, icke trälen.
Avunden som rimfrost
lägger sig om själen.

Men ännu därinne
milda känslor bygga,
sitta där och sörja
lutande och skygga.

Ständigt de med möda
kylans fjättrar skaka
vilja upp, men falla
frysande tillbaka.

Bittert kall var luften,
som dem slog till möte.
Ljus och värme sparsamt
gå ur livets sköte.

Men vid jul det knyter
spridda strålar samman.
Köld och mörker vika
för den ljusa flamman.

Det, som frusit inne
djupt i barmens gömma,
vill i lösta vågor
ut i dagen strömma.

Hårda arbetshänder
känna lust att smeka.
Gamla mulna lynn
vilja åter leka.

Kalla, torra ögon
kunna le och gråta
och de hatanfrätta
offra och förlåta.

Gustaf Fröding.

"Klingar icke modersmålet skönast?"

Stickprov ur Närkesmålet.

1. Ridderlig presentation.

»Då här, då-ä' mi' gumma. Ho'-ar inte en enda taun
i mun.»

2. Brådskande telefonorder från Örebro.

»Rrrrrr - - - - Får'a Halemo* — — — Får'a Bränna-
backen — — — Är'e-du-Tilla? Skaruvarabraåsajaälträu-
gen — att'ansätterförflakåke-åfarie-Åsbro ätter får'a.»

*) Hardemo

3. Telefon-krav till Stockholm.

»Hallå — — hallå — — Är'e hos Hyllman, — —
Äär'e hos Hyllman? — — Va? — Ä'an inte inne? Jo,
då ä' Eriksson i Västerhult. Säj ät'n att 'an skickar
likvi' för oxår, som 'an köffte å mej i anner vekkå.»

4. Kritik.

Några flickor vid Kumla »staschon» »varsha» en dag
en fröken, som under ett par års frånvaro från hembyg-

den lagt hå hullet. Då kom det: »Nej litta flicker, titta,
Frida ho' 'a vurla trinnlajder.»

5. Att sitta »tätt sammen».

På invigningståget 1901 mellan Örebro och Pålshoda
var det trångt. En närkesdräng, som stod där o. hängde,
lyckte nog som den där norrmannen att »de' skulle vara
dejligt å sitta tätt sammen», och trängde sej därför ner
mellan två flickor. Den ena reste sig då demonstrativt
och skyndade bort. Drängen, förargad och besviken: »Ah,
gni' inte så rasanne, ja' har fäll' inte smitköppera heller.»

6. Suck ur modershjärtat.

»Ja, då ä för dannt att Erik ha vurla så förändrat.
Inna' han kom åt Sannahe', då läste han i testamente
å va' så beskedliger så, men nu ä' han rakt omöjliger.
Nu ska' han ha tvål, när han ska tvätta sej å alling,
så ja' ä' riktigt bekyttader för'n.»

7. Rädd för smitta.

Vid hemkomsten efter ett tillfälligt besök på epidemii-
sjukhuset i Örebro möttes en allmogekvinna i Närke av
frågan: »Nåå, moster må fäll' all'ri' ha' nå'ra smitta
me' säj?» Svar: »Nej, va' de' lik'e; Ja' ryste¹⁾ på kjo-
lår så bisyklar²⁾ di rök ikring'et.»

¹⁾ skakade. ²⁾ bacillerna.

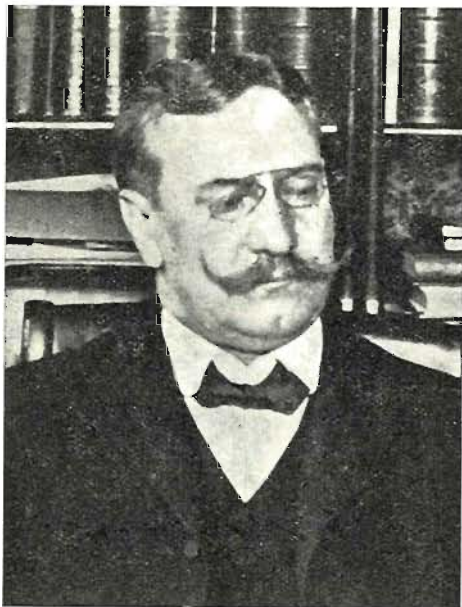
AB JONSSON & KJELLIN
KUMLA

... kvalitetsmärke för eleganta och välsittande

DAMSKODON från

A.-B. Jonsson & Kjellin

KUMLA

Johan Wirén
1858—1912

När dödskorset en april dag 1912 syntes över namnet Johan Wirén hade livslågan släckts hos en av samtidens mest kända och aktade publicister. Stor blev saknaden, och nära 40 år därefter, då Svenska Tidningsutgivareföreningen kunde högtidlighålla sitt 50-årsjubileum, erinrade man sig osökt namnet Johan Wirén. Han var en av föregångsmännen inom såväl tidningsutgivareföreningen som publicistklubben. Men Johan Wirén var också kumlabo — en kumlabygdens son, som för alltid ristat in sitt namn på de svenska publicistorganisationernas historieblad. Den jubilerande tidningsutgivareföreningens ledning fann en kär plikt i att på 50-årsdagen av föreningens tillblivelse uttrycka sin stora tacksamhets-skuld till Johan Wirén för den gärning han utfört inom föreningen och för de bestående tjänster han gjort svensk tidningspress. Ty hans namn var väl känt och högt aktat i publicistkretsar.

Men i Kumla frågade man sig ändock: Vem var då denne Johan Wirén? Man visste, att han var född och jordfäst i Kumla. Äldre kumlabor, som hela sitt liv vistats i Kumla, kunde visserligen erinra sig kända kumlabor med namnet Wirén. Men ingen av dem hade förnamnet Johan — ingen av dem vi förhört oss med kunde heller erinra sig att en bygdens son givit namn åt Kumla inom förnämliga publicistiska och akademiska kretsar. Efter noggrann genomgång av äldre kyrkböcker blev det möjligt att finna uppslagsändan till de forskningar, som sedermera visade att Johan Wirén var född i Björka, Kumla, att han var son till hemmansägaren och kommunalnämndsordföranden Lars Andersson och att han hade tre syskon, två bröder och en syster.

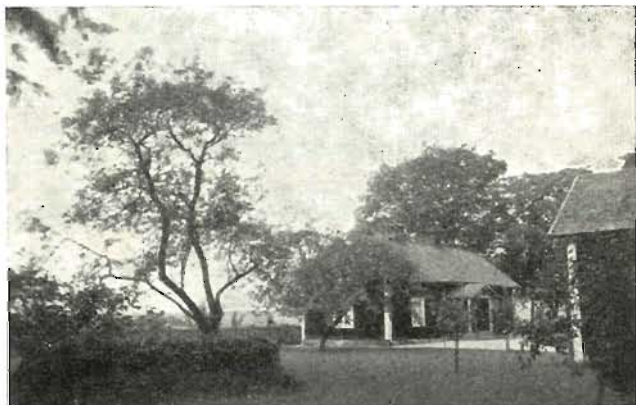
Björkasonen

som blev bemärkt tidningsman

För Kumla Julblad
av Eric Samuelsson

Hur kunde det nu komma sig att denne lantbrukare-son i mycket unga år lämnade Kumla och under tillnamnet Wirén gjorde sig mera känd i Uppsala och Stockholm än i sin hembygd? Vårt svar måste bli blott antaganden: Björka-unglingen Johan var utan tvivel en mycket stor begåvning. Hans stora lust för studier drev honom redan i pojåkåren till Örebro läroverk, och 20 år gammal tog han studenten i Uppsala.

Johan Wirén föddes den 9 april 1858. Redan under sin Uppsala-tid uppmärksammades han. Sålunda blev han Södermanland—Närkes nations bibliotekarie och förste kurator. År 1886 inträdde han som medarbetare i Stockholms Dagblad. Snart nog avancerade han till redaktionssekreterare och omkring sekelskiftet blev han tidningens utgivare och biträdande redaktör. På denna post kvarstod han till 1907, då tilltagande sjuklighet tvingade honom att avgå med pension. Döden träffade

Kronogården i Björka, där Wirén föddes
(Nuv. arrend. Harry Karlsson)

I alla angelägenheter beträffande

Bokföringar, Bokslut och Deklarationer

lämnas Eder effektiv, sakkunnig hjälp hos

Helmer Persson

Kvarngatan 26

KUMLA

Tel. 704 93

*Syskonen Johan Wirén och Maria Stenström
med fadern Lars Andersson
(Kortet taget 1904. året före A:s död)*

honom den 2 april 1912. Orsaken var upprepade hjärnblödningar. Under de tre sista åren av sin levnad var han bosatt i Norrtälje.

Hedersuppdrag i rikt mått tillföll Johan Wirén under hans publicistiska bana, som han vid icke fyllda 50 år tvingades bryta till följd av sin ohälsa. Han var ordförande i Publicistklubben 1901—1902. Och när han 1907 av sjukdom tvingades lämna tidningsmannabanan — under de senaste åren uteslutande såsom tidningsekonom —, hade han i ett par år även varit ordförande i Svenska Tidningsutgivareföreningen.

Att Johan Wirén icke mera offentligt uppehöll förbindelserna med sin hembygd, får icke tagas som uttryck för att han förgärit Kumla och blott levde ungarlens och eremitens lugna liv. Hans eftermälen vittna visserligen om, att han var en ofta och gärna sedd gäst inom sin stora krets av vänner och kamrater. Han höll sig alltså ingalunda innesluten i sitt skal.

På skilda sätt och i rikligt mått delade han med sig av allt det rika hans stora begåvning hade att bjuda på. Men hans betydelsefulla och uppskattade värv såsom publicist och akademiker konkurrerade starkt med önskningarna att uppehålla de intima kontakterna med hembygden. Banden med Kumla slet han därför icke. Det berättas att han ofta visade syskonen vänskap och stor hjälpsamhet. På många och olika sätt kom detta till synes, ehuru han kanske icke så ofta besökte den bygd, som i Johan Wirén fått ett av samtidens största och mest minnesvärda namn.

Den 2 april 1912 kom dödsbudet om den store publicistens frånfälle. Två dagar därefter stod hans och systern Maria Stenströms stoft på bår, sida vid sida, i Kumla kyrka. »Två syskon, som levat skilda, förenades sålunda i döden», meddelade en tidning i referater från den högtidliga jordfästningen. Systemen Maria var änka efter skolläraren Stenström vid Brånsta skola, död 1908.

Den 9 april 1912 — den dag då Johan Wirén skulle fylla 54 år — skedde jordfästningen i Kumla kyrka. En häftig snöstorm rasade den dagen över Kumla — ovädret var så våldsamt, att kistorna inte kunde framföras i sorgetåget. utan de måste i förväg placeras i kyrkans kor, vilket på den tiden icke var så brukligt. Och gravsättningen måste uppskjutas till någon dag efter jordfästningen. Officiant var dåvarande kontraktsprosten Gustaf Pettersson i Kumla, som, i sitt griftetal särskilt frambar ett tack till redaktör Johan Wirén för vad han varit för sina syskon, som tidningsman och som enskild vän och akademikamrat till officianten.

Från landets alla delar hade stora skaror vänner till den bortgångne rest till Kumla för att övervara det tillfälle, då Johan Wiréns stoft vigdes till griftero i hembygdens jord. Under rasande snöstorm skred sorgetåget mot kyrkan. Stegen kändes tunga för de många, som följde den framstående publicisten på hans sista jordafärd. Ett starkt intryck gjorde de överväldigande blomsterhyllningarna och de många talen, i vilka den bortgångnes förnämliga värv som publicist stod i centrum. Sorgeakten refererades utförligt i de flesta av landets tidningar, och referaten skildra värtaligt under vilka högtidliga former Johan Wirén återbördades till Kumla. Vagnen med de många och vackra kransarna utgjorde i snöyran en färgrik och värliknande blomsterskrud, icke blott hyllande en stor man utan jämväl vittnande om tacksamheten till den hädangångne publicisten samt talande sitt tysta och sorgsna språk om saknaden av den man, som gav så mycket och begärde så litet — den journalistikens blomma, som mänskligt att döma allt för tidigt skildes från sin stängel.

Fotografera i vinter!

Kumla Julblad anordnar pristävlan.

Kumla Julblad behöver vintermotiv för omslagsbilden. För att stimulera intresset hos amatörfotograferna anordnar julbladet härmed en pristävlan med trenne pris: 25, 15 och 10 kronor. Motivet bör vara lokalt, således från Kumla stad eller socken.

Bilden bör ej understiga 12×12 eller 10×15.

Tävlingsjuryn utgöres av trenne styrelseledamöter av Kumla Fotoklubb. Resultatet av tävlingen meddelas bl. a. i kommande nr av julbladet.

Tävlingstiden utgår 1 april 1949.

Hoppas att vi nu får en snörik och solig vinter med vackra molnbildningar!

Använd de "billiga" pengarna

till att skaffa Eder ett betryggande försäkringsskydd

Lägg självs grunden
till en tryggad ålderdom
genom en pensions-
eller livförsäkring

Ring upp Allmänna Liv-Odens

repr. i Kumla och begär offert!

GUSTAF HAGSJÖ, telefon 703 90

HERBERT WIDÉN, telefon 704 85

Kumla Julblads korsord 1948

Vågräta ord:

1. Där svartna silvermynten.
9. Förnamn, buret av känd, engelsk statsman.
10. Ens första ord, när man kommer till nr 1.
11. Mellan Birgitta och Ingrid.
12. Höstprakt men ingen doft.
13. Med avsågs egentligen upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet.
15. Stor — sjö i Västerbotten.
16. By i Kumla.
19. Slöhet, slapphet, oföretagsamhet.
21. Såltes stundom som motsats till kött.
23. Torde med tiden bli ett museiföremål.
24. Är mordbrand.
27. Kollektivnamn för flera västsjukdomar.
28. Hade Luther varit.
29. Var på sin tid Erik Olssons i Kumla kompanjon.
30. På avstånd smakbedömda av ett skogens rovdjur.

Lodräta ord:

2. Fann drottningen av Saba i rikt mått hos konung Salomo.
3. Sista gästgivaren i Blacksta.
4. Kumlagård, vars ägor korsas av västra stambanan.
5. By i Kumla.
6. Ha alltid givits och tagits i Kumla.
7. I humlegården.
8. Ibland gemensamma, stundom motsatta, ofta oförenliga.
13. Så kallades i England de protestanter, som på 1500- och 1600-talet sökte införa renhet i kyrkan.
14. Ibland motsats till stad, ibland till hav.
17. Rysk bonde, resepredikant, helbrägdagörare, pilgrim, hovgunstling. Skjuten.
18. I cell och dömd till celibat.
20. Gör ostgrossör.
21. Segt och bra till rivpinnar och kuggar.
22. Holger
25. Kastar sjömannen.
26. Tackade 1947 nej till landshövdingestol.

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas, i likhet med förra julen, ett första pris av 10 kronor. Andra priset utgör 5 kronor och det tredje Kumla Julblad gratis under tre år.

Lösningarna, som adresseras »Kumla Julblads korsord», box 103, Kumla, skola vara inkomna senast den 15 jan. 1949. Pristagarnas namn meddelas genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

Kumlaprost, en av sin tids mest nitiska prästmän

Kumla pastorat har i allmänhet föreståtts av lärda och dugliga män. En representant för Kumla och det av allra bästa slag var prosten och kyrkoherden Sveno Olai Flodman, vilken såsom Karl XII:s präster i allmänhet gjort sig känd för mycket allvarligt nit och som det vill synas för fromhet och gudsfruktan.

Själv var Flodman, som till Närke importerat detta namn, avkomling av en gammal prästsläkt i Helsingland.

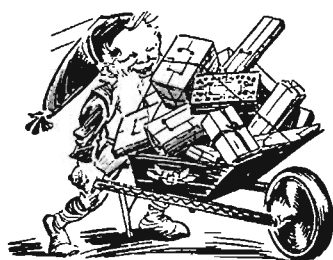
År 1704 blev han prästvigd men undgick icke krigstjänsten. Visserligen slapp han som krigare vara med i kulregnet men som krigspräst vid K. Livgardet blev det hans lott att följa den tolfte Karls härar både till segrar och nederlag, »bland kristet folk och turkar»,

Prästgravar på Kumla kyrkogård

tills han vid konungens död fick sin tjänstgöring i Stockholm.

De i fält vunna meriterna, ävensom magistergraden, beredde honom förmånen att vid några och fyrtio års ålder befordras till Kumla församlings pastorat. Det väckte dock ont blod hos »infödingarna» att se ett förnämligt brödstycke givas åt en utbördig. Saken kunde inte ändras. Flodman hade redan under företrädaren prosten Ahlgrens tid blivit av kung Karl utnämnd

Fulklapparna ordnas lättast vid besök hos

OP.s

OLSSON & PERSSON
Torget, Kumla

Telefon 707 61

STOR SORTERING!

Innehållsförteckning

Tankar inför julen. Av <i>E. Thunholm</i>	Sid. 1
Prins Eugen hos Närkingarna på Sannahed. Av <i>Henning Julin</i> , Stockholm	» 2
Carl Fr. Sundvalls förslag till ny kyrka i Kumla. Av <i>Henning Julin</i>	» 4
Var och när i Kumla?	» 6
Från Stockholm till Kumla. Av <i>Ax. Axelman</i>	» 7
Minnen och intryck från Kumla—Åbytorp 1901—1906. Av <i>Ester Bergholm-Ståhlberg</i> , Bankeryd	» 9
Baranoffs ryttare. Kring en minnestavla i Kumla kyrka. Av <i>Henning Julin</i>	» 11
En åttiofemåring Kum'aminnen. Av <i>N. He- lander</i>	» 15
Gårdar och byar i Kumla V och VI. Av <i>N. Helander</i>	» 18
Lars Erik Gustafsson. Av <i>N. Helander</i>	» 20
Från gamla albumblad	» 23
Hos farfar och farmor i Kumla prästgård. Av <i>Elsa Harbe</i> , Hasselfors	» 24
Kumlaungdomar på Essön 1902. Av <i>Anna Persson</i> , Odensbacken	» 29
Medau lägerelden brinner. Av <i>Hugo Ericsson</i>	» 30
»Tänk om jag kunde ropa så bra som du! Av <i>N. Helander</i>	» 33
C. J. Hofberg. Av <i>N. Helander</i>	» 35
Linnevävare Haggren i Folketorp. Av <i>K. G. Pettersson</i>	» 37
Kumlaidrotten 1948. Av <i>Algot Dohlwitz</i>	» 39
Björkasonen som blev bemärkt tidningsman. Av <i>Eric Samuelsson</i>	» 41
Kumla Julblads korsord	» 43

till dennes efterträdare. Och när så Kumla 1721 blev ledigt, lät drottningen kungsordet gälla. Flodman tillträdde tjänsten 1722.

Det skulle snart visa sig att det arbetsamma pastoratet ej gärna kunde anförtros någon värdigare. Den jämförelsevis korta tid, som det förunnades Flodman att verka i Kumla, blev av icke ringa betydelse för socknarnas sedliga framåtskridande. (Kumla och Hallsberg bildade denna tid ett pastorat.)

Impulsen till de nyttiga reformer, som under Flodmans tid vidtogos, gavs redan vid hans installation av

biskopen själv, den milde och fromme Daniel Norlindh. Det märktes granneligen av det därvid förda samtalet, att det andliga och sedliga tillståndet ingalunda var tillfredsställande. Församlingen hade i 10 år nog haft en mycket lärd prost, men en sådan som helst dvaldes på sin kammare bland sina böcker och sällan visade sig i det levande livet utanför prästgårdens hank och stör. På installationsstämman frågades »om något oväsande med fylleri, signier och trolldom förövades i församlingen», vartill »mestadelen sade nej». Något mera uppseendeväckande i trolldomsväg hade inte timat i Kumla sedan kyrkoherden Nericius' dagar, då de förskräckliga spökerierna och berättelserna grasserade i själva prästgården, men vad »fyllerierna» beträffade, så anför »Lieutnanten Kock, att den gamle sergeanten Olof Svan i Ålstad brukar superier med bränneviñ». Dessutom klagade herr Sandelius mycket på Olof Larsson i Via, att han förer ett oförvarligt leverne med fyllerier, tråtor, oenighet i äktenskap och annat ohederligt väsende, församlingen ofta till största förargelse.

Företrädaren hade inte en enda gång hållit sockenstämma, åtminstone fanns intet stämmoprotokoll upptecknat sedan 1714 under Lars Thurings tid. Flodman fann detta märkvärdigt och började hålla stämmor 2 gånger om året.

Flodman betecknas som en av tidevarvets mest aktningvärda och nitiska präster. Han ville uppenbarligen se frukten av kristlig tro spira upp i kristlig sed bland sina sockenmän. Därför predikade han i tid och otid, straffade, trugade, förmanade; därför skaffade han hem biblar, katekeser m. m. att spridas bland åhörarna.

Länge fick han ej leva och verka i Kumla. Redan 1729 gick han ur tiden.

Lösning av Kumla Julblads korsord 1947

Pristagare: Hr *Edgar Johansson*, Fjugesta, fru *Else Carlsson*. Stockholm och hr *Ellerl Peterson*, Hällabrottet.

Vem skall jag välja

när det gäller MÅLNINGSARBETEN?

Jo, naturligtvis en firma, som är välkänd för förstklassigt arbete och humant pris. När det gäller målning vid nybyggnader, reparationer etc. rådgör med

Wigrells Eftr., Kumla

Inneh.: VALFR. JOHANSSON Tel. 18685
Telefon 707 81 (ankn. förest. Nilsson)

Kumla Åkeri

Innehavare: Henry och Harald Karlsson

Rekommenderas!

Utför alla slags KÖRNINGAR

Tel. 706 58, 706 59

Sköndustrien har gamla yrkes-traditioner i Kumla

Patrull

ARBETSKÄNGAN

med den förtäta passformen

De resultat, som forskningen nu kommit till ifråga om passform, har PATRULL tillägnat sig

Använd

Patrull

— tillverkad över förtät läst

AB. Kumla Skofabrik

Luxor Radio

REPARATIONER

alla märken

EKLÖFS

Telefon 706:44

FÖR Jul-STÖKET
BAKET
BORDET hos

Specialfären
Tel. 703 73

Enoch Pettersson
kumla

E. MELINS
Begravningsbyrå

Ombesörjer allt
för såväl jordbegravning som eldbegängelse

Begravningsbil tillhandahålles TELEFON 700 61

CARL ARBINS

Rak- & Frisørsalong

Rekommenderas!

BLOMMOR

för julbordet köpas fördelaktigt i

Herbert Petterssons
BLOMSTERHANDEL - HANDELSTRÄDGÅRD
Telefon 701 44. Trädgården 701 38

Kumla-Hallsbergssortens

Lastbilcentral

utför på beställning ALLA SLAGS
TRANSPORTER på längre eller
kortare sträckor. Bilar från 1,5 till
10 ton. Försäljer från eget grustag
SAND, GRUS och SINGEL

HUVUDKONTOR: SVEAVÄGEN 11 - KUMLA

Telefoner: 707 38 och 707 39

Avdelningskontor i Hallsberg: Östra Storgatan. Telefon 700

Grustaget i Kumla: Dalagatan. Telefon 705 03

Grustaget i Mosås: Telefon 730 27

För Edra transporter —
anlita Lastbilcentralen